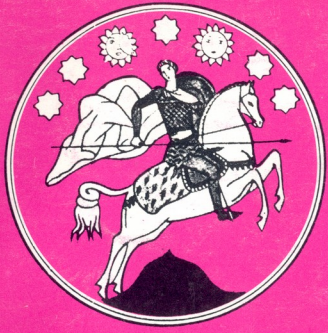

825
1986

I S S N : 0763 - 7247

ქართული
გეოგრაფიული

გეოგრაფი

ქართული პოლიტიკის პერიოდული ორგანო უცხოეთში

პანიონი	N° 9	PARIS
აპრილი	1986	AVRIL

„თავისუფლებავ, შენ ხარ კაცთა ნავსაყუდარი,
შენ ხარ ჩაგრულის, წამებულის წმინდა საყდარი,
შენ ხარ მშვიდობა და სიმართლე ამა ქვეყნისა,
შენ ხარ აღმზრდელი ღვთაებამდე კაცთ ბუნებისა!“-ი ლ ი ა

ნ ო მ რ ი ს მ ნ ი შ ვ ნ ე ლ ო ვ ა ი თ ა რ ი დ ე ბ ი :

- .25 თებერვალი – ჩვენი ქვეყნის დაპყრობის 65 წლისთავი;
- .9 მარტი – თბილისის მანიფესტაციების დახვრეტის 30 წლისთავი;
- .14 აპრილი – ჩვენი დედაენის დაცვის დღე;
- .4 მაისი – აღდგომის დიდებული ღღესასწაული (ძველი სტილით)
- .26 მაისი – ჩვენი ეროვნული დამოუკიდებლობის ღღესასწაული.

გ უ შ ა გ ი – „თავისუფლების ტრიბუნა“-ს გაგრძელება საქართველოს დამოუკიდებლობის ბეჭდვითი ორგანო უცხოეთში.

დ ე ვ ი ზ ი : ს ა მ შ ო ბ ლ ო დ ა თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ა !

გ ა მ ო ც ე მ ი ს პ ა ს უ ხ ი ს მ გ ე ბ ე ლ ი : გ ო ო რ გ ი წ ე რ ე თ ე ლ ი

მისამართი: Georges Tsereteli - „GOUCHAGUI“-8, RUE DES MARCHAIS, 75019 PARIS. TEL.4607-08-14.

სახელითა მამისა, და ძისა, და წმიდისა სულისა.

როგორც ყოველ წელს, შეკრებილი ვართ დღეს ამ ეკლესიაში, რათა აღვნიშნოთ ჩვენი სამშობლოს ერთი მეტად მტკივნეული და დიდმნიშვნელოვანი მომენტი. ეს იყო ათას ცხრაას ოცდაერთ წელში, და საკითხი ეხება ეროვნულ ომს ჩვენს დასაპყრობლად შემოსეულ მტერთან. ამ ტრადედიას ადგილი ჰქონდა სამი წლის შემდეგ იმისა, რაც ჩვენმა ხალხმა, **117** წლის ანექსიისა და გარუსების პოლიტიკის შემდეგ, აღიდგინა თავისი ეროვნული დამოუკიდებლობა და უმოკლეს ხანში ჩვენმა ახალგაზრდა სახელმწიფომ შეძლო მთელი ისტორიული მიწა-წყლის გაერთიანება. ეს მით უფრო აღსანიშნავია, რომ საქართველო ერთიანი აღარ ყოფილა მეთხუთმეტე საუკუნიდან მოყოლებული. ის, რაც შეიძლება იწოდოს „ქართულ სასწაულად“, იყო ნაყოფი ჩვენი ხალხის მრავალსაუკუნოვანი ღვაწლისა: უბრალო ხალხისა, ინტელიგენციისა და, თავის ადგილზე, ქართული სამღვდელოებისა.

ოცდახუთ თებერვალს დაეცა თბილისი, ეს ჩვენი სამშობლოს სიმბოლო დედაქალაქი. საოკუპაციო ხელისუფლება, თავისი მატერიალური ძლიერების წყალობით, აიძულებს ჩვენ ხალხს იდელესასწაულოს ეს სამგლოვიარო დღე, როგორც ზეიმი მისი რეჟიმის სადიდებლად. მაგრამ ეროვნული ომი კიდევ გაგრძელდა **17** მარტამდე, და არ უნდა დავივიწყოთ საკვირველი ფაქტი, მაჩვენებელი ქართველი ხალხის დიდი და წმინდა ეროვნული შეგნებისა. ჩვენმა ეროვნულმა ჯარმა, რომელიც მტრისგან ზღვის პირად იყო მიმწყდებული, იმდენი მორალური ძალა გამოიჩინა კიდევ, რომ ბათუმი გაანთავისუფლა იქ შემოჭრილ თურქი ჯარებისაგან, მაშინ, როცა წითელი არმია გაუნძრევლად იდგა ხოლო ნაყოფი კი მოიმკო მოულოდნელი.

თქვენ იცით, რომ ეკლესია პოლიტიკურ ამბებში პირდაპირ არ ერევა, მაგრამ, როცა ეს ეხება ერს მთლიანად აღებულს, მაშინ ეკლესიამ უნდა მიიღოს თავისი საკუთარი მონაწილეობა. და საზოგადოდ, ქართველი ხალხისა და საქართველოს ეკლესიის კავშირი შემადგენელი ნაწილია თექვსმეტი საუკუნის ისტორიისა. ქართული ეკლესია, ჩვენს ერთადერთ ეროვნულ ენაზე წარმოებული ლოცვა-გალობითა და ქადაგებით, იცავდა,

თავის მხრით, მთელი ქართველობის ერთობას იმ დროშიც, როცა საქართველო დანაწევრებული იყო სხვადასხვა სამეფოსა და თავრობად. ეკლესია არასოდეს არ წყვეტს თავის ეროვნულ სამსახურს, მოუწოდებს რა დაუღალავად საქართველოს შვილებს თანხმობისა და ერთობისაკენ. ამაშიაცაა ჩვენი აქაური პატარა ქართული საეკლესიო ერთეულის მოვალეობა მთელი ქართული ემიგრაციის მიმართ.

1921 წლის ეროვნული ომის ხსოვნა, მიუხედავად დამარცხებისა, რჩება ჩვენი ეროვნული შეგნების მნიშვნელოვან მომენტად: იგია ჩვენი ერის წინააღმდეგობის მოწმობა და იგია წინ გადადგმული ნაბიჯი საქართველოს მომავლისაკენ.

ამიტომ, ძმანო და დანო, საყვარელო შვილებო, ვილოცოთ უფალ-ღმრთის მიმართ ეროვნულ ომში დაღუპულ მხედართა და ყველა სამშობლოსა და სარწმუნოებისათვის ცხოვრების შემწირველ ქართველთა სულისათვის. ამინ.

დეკანოზი ილია მელია

21.567

65 წლის ტყვეობაში

65 წელიწადი შესრულდა მას შემდეგ, რაც ჩვენი სამშობლო დაიპყრეს საბჭოთა რუსეთის ჯარებმა. 25 თებერვლის ეროვნული ტკივილები არაერთხელ აღგვიძრავს ჯერ „თავისუფლების ტრიბუნაში“ და მერე „გუშაგშიც.“ ალბათ ზოგჯერ გამეორებებსაც თავიდან ვერ ავიცდნეთ, მაგრამ ეს არ უნდა ჩაგვეთვალოს არც შეცდომად და არც გაუგებრობად, რადგანაც, ამ ჩვენი გამოცემის მთავარი მიზანია, ეროვნულ საჭირობოტო საკითხებზე ჩვენი პოზიციის გაზიარება და არა საინტერესო საკითხავის მიწოდება მკითხველებისადმი. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ 25 თებერვალი უკანასკნელი 65 წლის ჩვენი ეროვნული ყოფის საკითხთა-საკითხია, რადგანაც ქართველობის საერთო ტკივილი, მწუხარება, დარდი და ქმუნვა 25 თებერვლიდან იღებს სათავეს.

ქართველი ხასიათდება დიდი თავმოყვარეობით, შეიძლება ითქვას, გადაჭარბებული თავმოყვარეობით, რაც ხშირად უაზრო თავზე ხელადებულობაში გადადის. აბა, გაბედეთ და ქართველ კაცს სახლში მიუხტით, ცადეთ ფეხქვეშ გათელოთ მისი ადა-

მიანური ღირსებები, ცადეთ შელახოთ მისი ოჯახის წევრები და სიწმინდე, ღირსება და ნამუსი, და თქვენ ნახანეთ, რომ, რა გინდ სპირიდონ მცირიშვილივით ფიზიკურად სუსტი არ იყოს, მაინც მოძალადეს შეურაცხყოფას არ შეგარჩენს იმ ზომამდე, რომ, თუ თავისი საკუთარი იარაღი არ აღმოაჩნდა, თქვენს ამოწვდილ ხმალს ზედ წამოეგება, თავს შემოგაკლავს, თავმოყვარეობის შელახვას კი არ დაუშვებს, არ შეურიგდება.

სწორედ ასეთ მიხტომასა და ძალადობას ჰქონდა ადგილი 1921 წლის 11 თებერვლის ღამით, იმ განსხვავებით, რომ აქ საბჭოთა რუსეთის მოძალადენი ერთ ან ორ ქართველს კი არ მიუხტენ შინ და შეურაცხვეს, არამედ ყველა ქართველს, მთელ საქართველოს, როგორც ერსა და სახელმწიფოს. წელს 65 წელი შესრულდა იმ ჩვენი დიდი ეროვნული ტრადედიდან. მტრის უხეში ძალმომრეობა ქართველ ხალხზე გრძელდება დღესაც. იგი ისეა გათამამებული, რომ არა მარტო ჩვენი სამშობლო, არამედ მთელი მსოფლიოს დაპყრობაც ეოცნებება, მაგრამ ჩვენ გაუსწორებელი ოპტიმისტები ვართ და ღრმად გვჯერა: „**ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია!**“

ქართველი ხალხი ერთი თავისთავადი და უძველესი ცივილიზაციის მქონე ერია დღევანდელ კაცობრიობაში. მარტო ამისთვისაც კი ჩვენ, მის შვილებს, გვმართებს, რომ ერთთავად თავი დავდვათ მისთვის და არ დავუშვათ მისი არც გაქრობა-გადაშენების და არც გადაგვარება-გადაჯიშების საფრთხე. ეს საფრთხე კი მუდამ იარსებებს, სანამ ჩვენი ხალხი და ჩვენი სამშობლო უცხო ერის მპყრობელობაში არიან.

ქართველები სმხრეთის მეამბოხე სულის ხალხი ვართ. ჩვენს შორის ხშირია განხეთქილება, რითაც მტერს არაერთხელ უსარგებლია წარსულში, მაგრამ, როცა საკითხი ეხება უცხო მპყრობელთაგან განთავისუფლებას, — ქართველი ხალხი დღესაც ისევე ერთსულოვანი და როგორც ამას ჩვენს წინაპრებზე ბრძანებს ვახუშტი ბატონიშვილი:

„ზნენი აქუნდათ პირმტკიცობა, მტერთა ზედა ერთობა, თავისუფლებისათვის მხნედ ბრძოლა... გარნა თუ მრავალ მთავარ იყვნენ და ოდესმე განდვიან თავის-თვისად, გარნა მარადის გარე მტერთა თვისთა ზედა ერთობდნენ და მორჩილებდნენ მცხეთელ მამასახლისსა და, შეერთბამებულნი, თვისთა ქვეყნისათვის მხნედ იბრძოდიან.“

სისხლიანი 9 მარტი

ოცდაათი წლის წინად, მარტის პირველ რიცხვებში, თბილის-სა და საქართველოს სხვა დიდ ქალაქებში ჩატარდა მასიური ანტისაბჭოთა მანიფესტაციები, რომლის ძირითად ბირთვს მოსწავლე ახალგაზრდობა შეადგენდა. იგი დაემთხვა სტალინის სიკვდილის სამ წლისთავს, მას ცოტათი წინ უსწრებდა ბერი-ას ფიზიკური ლიკვიდაცია, მის მიერ აღზევებულ პარტიულ კადრების დევნა და სტალინის კულტის წინააღმდეგ ფარული მოქმედება. აღსანიშნავია, რომ ამ შემთხვევაში საქართველოს კომპარტიის მაღალი თანამდებობის აპარატჩიკების, რომლებიც სტალინ-ბერიას მიერ იყენ აღზევებულნი, და ქართველ პატრიოტ ახალგაზრდების ინტერესები ერთმანეთს დაემთხვენ. უდავოა, რომ მანიფესტაციების ინიციატივა და ორგანიზაცია საქართველოს კომპარტიის ოფიციალურ აპარატიდან გამოდიოდა. მანიფესტანტების პირველი ლოზუნგები—**სიმართლე სტალინის შესახებ** და სტალინის პიროვნების განდიდების სცენები ამ მოსაზრებას ადასტურებენ. მაგრამ, რაც დრო გადიოდა ლოზუნგებიც იცვლებოდა და მალე გაისმა აშკარა მოთხოვნა: **საბჭოთა კავშირიდან გამოყოფის უფლებაზე**. ამის შემდეგ პატრიოტ ახალგაზრდებისა და პარტიულ აპარატჩიკების გზები გაიყარნ და შესაძლებელია, რომ ამან თავისი დაღი დაასვა მანიფესტაციების ტრადიკულ დასასრულს. იყო პროვოკაცია თუ არ იყო, საბუთების უქონლობის გამო შეუძლებელია გადაკრით რაიმეს მტკიცება. საბჭოთა ხელისუფლება კი ოფიციალურად მუდამ უარყოფს თვით მანიფესტაციის დახვრეტის ფაქტსაც. სერიოზული წყაროები კი იტყობინებიან, რომ 9 მარტს თბილისის ცენტრში თავმოყრილმა მანიფესტანტების მიტინგმა გადაწყვიტა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება და მიაშურა კავშირგაბმულობის სასახლეს, რომ ეს ამბავი ემცნო მსოფლიოსათვის. სწორედ ამ მომენტში ამოქმედებულა სპეციალურად მოყვანილი ჯარის ნაწილების ტანკები და ტყვიისმფრქვევლები, რომელთაც მუსრი გაუფლიათ უიარაღო ხალხისათვის. ზოგიერთი ცნობით, მოკლულთა რიცხვი ათასზე მეტი იყო. ყველაზე დაბალი შეფასებით კი სულ ცოტა 120 ახალგაზრდა იქნა მოკლული და ორასი მძიმედ დაჭრილი. 7-8-და 9 მარტს თბილისი ეკავათ აჯანყებულებს. პოლიტიკური პოლიცია და მილიცია სრულიად უძლური აღმოჩნდნენ წესრი-

გის დამყარებაში და ხელისუფლებას სპეციალური სამხედრო დივიზიების მოყვანა დასჭირდა, რომ ასობით ახალგაზრდა სიცოცხლის საფასურად ხელისუფლება შეენარჩუნებია.

1924 წლის აგვისტოს ეროვნული აჯანყების შემდეგ 1956 წლის მარტის მანიფესტაციები ყველაზე დიდი პატრიოტული გამოსვლა იყო ქუჩებში საბჭოთა რეჟიმის წინააღმდეგ, რუსეთიდან ჩამოშორების სასარგებლოდ. იქ და აქ საშუალებები სხვადასხვა იყენ. იქ შეიარაღებული აჯანყება მზადდებოდა, აქ შიშველი ხელებით სტიქიურად გამოვიდნენ ქუჩებში. ორივე შემთხვევაში ზღვა ქართული სისხლი დაიღვარა, რომ საქართველომ იცოცხლოს.

14 აპრილი

შემდეგი დიდმნიშვნელოვანი მომენტი ჩვენი ხალხის ცხოვრებაში იყო 1978 წლის 14 აპრილი, როცა ქართველი ხალხი, ქართველი ინტელიგენცია და პირველ რიგში ქართველი მოსწავლე ახალგაზრდობა არ შეუშინდა 1956 წლის 9 მარტის სისხლიან გაკვეთილს და მასიური საპროტესტო გამოსვლა მოაწყო თბილისის ცენტრალურ უბანში, საბჭ. საქართველოს ახალ კონსტიტუციაში ქართული ენის სტატუსის გაუქმების წინააღმდეგ. საბედნიეროდ, ამჯერად საქმე უსისხლოდ დამთავრდა. ბრეჟნევის საბჭოთა ხელისუფლებამ უკან დაიხია და ქართველი ხალხის სამართლიანი მოთხოვნა დაკმაყოფილებული იქნა, თუ ცხოვრებაში არა ქაღალდზე მაინც.

ჩვენი ქვეყნის პატრიოტმა ახალგაზრდებმა ეს დღე-14 აპრილი გამოაცხადა ჩვენი დედაენის დაცვის დღედ. ამას, რა თქმა უნდა, დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა აქვს იქ, ჩვენს სამშობლოში, იმ განსაკუთრებულ პირობებში, რომელშიც უხდება ცხოვრება ჩვენს ხალხს უცხო მპყრობელ ხელისუფლებისაგან, რომელიც ჩვენი დედაენის გაღარიბებისა და დაკნინების მუდმივ პოლიტიკას აწარმოებს, მაგრამ ჩვენი დედაენისადმი მეტი ჭირისუფლობა და ზრუნვა არ გვაწყენს არც ჩვენ, უცხოეთში მცხოვრებ ქართველებს. სამართლიანი არ იქნება თუ ვიტყვით, რომ ქართველს თავისი სამშობლო და დედაენა არ უყვარდეს, მაგრამ როგორც ყველაფერში, დედაენის მზრუნველობის საქმეშიც მას დაუდევრობა ახასიათებს. მხოლოდ ამით, მხოლოდ დაუდევრობით შეიძლება ახსნას ის ფაქტი,

რომ უცხოეთში დაბადებულ და აღზრდილ ჩვენი ახალგაზრდების უმრავლესობამ ჩვენი დიდებული ენა არ იცის სწავლებითა და, ხოლო იმ მცირე რიცხვმა, რომელთაც შეუძლიათ ქართულად მეტყველება, მათი ქართული სიტყვიერების მარაგიც ძალიან ღარიბია, რადგანაც ქართულ დამწერლობას არ კითხულობენ. არ გვებატიეტა მაგალითად, რომ პარიზში ქართული სკოლა დღემდე არ გაგვაჩნია, ხოლო სორბონის უნივერსიტეტის ქართული ენისა და ცივილიზაციის ფაკულტეტზე ყოველწლიურად ერთი ათეული ქართული წარმოშობის ახალგაზრდაც კი არ ირიცხება.

ღიახ, უნდა შექველად დაიძლიოს ჩვენი ეროვნული ნაკლი-დაუდევრობა. ჩვენს დედაენას ესაჭიროება, იქაც და აქაც, მუდმივი ზრუნვა, გარჯა და რუდუნება ისევე, როგორც ფუტკართაგან თაფლის დამზადებას და საჭიროა აგრეთვე წელიწადში ერთი დღე ანგარიშგებისათვის. სწორედ ასეთად გვესახება ჩვენ თოთხმეტი აპრილის დღე.

ა ღ დ გ ო მ ა

ძველი სტილით, რომელსაც მუდამ მისდევს ჩვენი მართლმადიდებელი ქრისტიანული ეკლესია, ქრისტეს მკვდრეთით აღდგომის დღესასწაული წელს ოთხ მაისს მოდის.

ქრისტიანობას, რომ თავის დროზე უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა ჩვენი ერისათვის, ამაზე ორი აზრი არ არსებობს, ხოლო აღდგომის მისტერია რომ ყველა სხვა ქრისტიანულ დღესასწაულზე აღმატებული და დიდებულია, ესეც უდავოა. ძვირფასნო თანამემამულენო, ჩვენს სამშობლოში მყოფნო თუ გაფანტულნო ქვეყნიერების სხვადასხვა კუთხეში: **გიხაროდეთ, რამეთუ ქრისტე აღსდგა მკვდრეთით!**

26 მაისი

მაღე ჩვენ ვიზეიმებთ ჩვენს ტრადიციულ 26 მაისობას. ეს არის დამოუკიდებელი ქართული სახელმწიფოს ზეიმი და, მაშასადამე, ქართველი ხალხის უდიდესი ეროვნული დღესასწაული. ჩვენ აქ საჭიროდ არ მიგვაჩნია მკითხველთა ყურადღება მის ისტორიაზე შევაჩეროთ, რადგანაც ამას ჩვენ არაერთხელ საკმაოდ დწვირლებით შევხებივართ წარსულში.

აქ ვიტყვით მხოლოდ, რომ ჩვენი ინტერესი ამ დღესასწა-

ულისადმი არ უნდა შენეულდეს, რადგანაც ეს ხელს აძრწვეს ჩვენი ეროვნული დამოუკიდებლობის მტრებს. ისინი ხომ ვინ ვინაა ავრცელებდენ და ავრცელებენ კორებს, რომ ვითომცდა 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობა, საბჭოთა რუსეთიდან გამოყოფა ქართველ ხალხს არ ღომებოდეს და თითქოს იგი მენშევიკებს ძალით თავზე მოეხვიოთ მისთვის. ისტორიული სიმართლე კი ის არის, რომ რუსეთის დიდი რევოლუციის შემდეგ ქართველი ხალხის ბედს მენშევიკურად წოდებული სოციალ-დემოკრატიული პარტია განაგებდა და ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობის გამოცხადების პატივიც მას ხვდა წილად. მაგრამ თვით დამოუკიდებლობა კი იყო სურვილი, მისწრაფება და შედეგი მთელი ქართველი ხალხის ნებისა, რაც უდავოდ დაადასტურა 1919 წელს არჩეულმა დამფუძნებელმა ეროვნულმა კრებამ.

რაც მთავარია, როცა 26 მაისობას ვდღესასწაულობთ, ამით ჩვენ ხაზს ვუსვამთ ყველა ქართველისათვის ერთთავად სანუკვარ დამოუკიდებლობისადმი ლტოლვას და არა მის ამა თუ იმ წესწყობილებასა და ხელისუფლებას. თავისუფალი ქართველი ხალხი თვით აირჩევს თავის სახელმწიფო რეჟიმს და პოლიტიკურ წინამძღოლებს, მთავარია, რომ ამ არჩევაში მას გარედან არავინ ჩაერიოს და არ უკარნახოს საკუთარი გადაწყვეტილება, როგორც ამას ადგილი აქვს ამ უკანასკნელი 65 წლის განმავლობაში.

ი ს ე ვ და ი ს ე ვ და ძ ა ბ უ ლ ო ბ ა

„გუშაგის“ წინა ნომერში მოწინავე საახალწლო წერილი თავდება ოდნავი ოპტიმიზმით მსოფლიო ომისა თუ ზავის საკითხის თაობაზე. ენევის მაშინ ახლად დამთავრებული პრეზ. რეიგანისა და გორბაჩოვის შეხვედრა იძლეოდა საფუძველს ასეთი განწყობილებისას. უპირობო პაციფისტთა სამწუხაროდ ამერიკა-საბჭოთა იდილიას დღეგრძელობა არ ეწერა და ეს არ ყოფილა არც გასაკვირი და არც მოულოდნელი, რადგანაც ძველებურად გრძელდებოდა ტერორისტული აფეთქებები დასავლეთის დემოკრატიულ ქვეყნების აეროდრომებზე თუ თვითმფრინავებში, სამგზავრო მატარებლებში, დიდ მალაზიებსა და თვით ხალხმრავალ ქუჩებში; გრძელდება უდანაშაულო მძევ-

ლების მოტაცება, შანტაჟი და მკვლელობა; საჰაერო და სანაღებ-
 აო პირატობა და სხვა და სხვა. ამ ამაზრუნე-
 ბების აქტიორები მართალია პალესტინელი არაბი ნაციონალი-
 სტები, ლიბანელი რელიგიური ფანატიკოსები, ანდა ლიბიის დი-
 ქტატორის დაჭირავებული ვულგარული ტერორისტები არიან,
 მაგრამ ყველა მათ ზურგს უკან საბჭოთა ხელისუფლებაა. ის
 აიარაღებს, აგულიანებს და აქეზებს თავისი ფარული თუ აშ-
 კარა მხარდაჭერით. იგივე გორბაჩოვი აგრძელებს სისხლიან
 გამანადგურებელ ომს ავღანეთში, კომუნისტურ კუბასთან ერ-
 თად ანგოლაში, სირია-ლიბიასთან ერთად ახლო-აღმოსავლეთში,
 კომუნისტურ ვიეტნამთან ერთად კამბოჯაში, კომუნისტ სანდი-
 ნისტებთან ერთად ცენტრალურ ამერიკაში... ბრმაც კი მიხვდე-
 ბა, რომ გორბაჩოვი გლობალურ ომს აწარმოებს მთელი დასავ-
 ლეთის და კერძოდ, ამერიკის შ. შტატების წინააღმდეგ. ამ
 ომის დამახასიათებელი ისაა, რომ ის გამოცხადებული ომი არ-
 აა და ალბათ მას არც არასოდეს გამოაცხადებენ. მათ ვითომც
 ლოკალური კონფლიქტების ხასიათი აქვთ, მაგრამ სინამდვილე-
 ში-მსოფლიო ომის შემადგენელი ფრონტებია. ამიტომაც იყო,
 რომ პრეზ. რეიგანმა შენევაში გორბაჩოვს შესთავაზა: თუ თქ-
 ვენ მართლაც გულით გწადიათ მშვიდობა, მაშინ ჯერ შევეუდ-
 გეთ რეგიონალურ კონფლიქტების მოგვარებასო. რაზედაც გო-
 რბაჩოვმა რუსული ატკაზით უპასუხა, რადგანაც ეს არ შედი-
 ოდა მის მსოფლიო სტრატეგიის ანგარიშში.

შენევის ბირთვული განიარაღების კომისიაში არავითარ პრო-
 გრესს ადგილი არ აქვს. მისი მუშაობა სრულებით შეწყვეტი-
 ლია ოთხი მარტიდან რვა მაისამდე. სამაგიეროდ გორბაჩოვის
 საჯარო წინადადებებს ბოლო აღარა აქვს. ყრილობები, სამთა-
 ვრობო შეხვედრები, ინტერვიუ, ტელეხედავა... არაფერი არ არ-
 ის მისგან უგულვებელყოფილი, რომ მისი რუსული „მშვიდობა“
 უკედ გაასაღოს მსოფლიო საზოგადოებაში, მაგრამ, როცა ზა-
 ვის საკითხი კონკრეტულად დგება, მაშინ სხვადასხვა მიზე-
 ზებით ფეხს ითრევს. შენევის თათბირის დროს პრეზ. რეიგანი
 და გორბაჩოვი შეთანხმდნენ, ყველწლიურად შეხვდნენ ერთმან-
 ეთს და წელს ზაფხულში გორბაჩოვი უნდა წვეოდა რეიგანს
 ამერიკის შეერთებულ შტატებში. ახლა კი გორბაჩოვი მისი
 ვიზიტის საფასურად სხვადასხვა პრეტენზიებს აცხადებს.
 მაგალითად, კომპარტიის 27-ე ყრილობის ტრიბუნლიდან განაცხა-

და, რომ თუ წინასწარ იმედი არ გვექნა, რომ შეთანხმებას მივალწევთ ბირთვულ იარაღის დარგში, ისე ჩვენს ვიზიტს ამერიკაში აზრი არა აქვსო. რაზედაც თეთრი სახლიდან დაუყოვნებლივ უპასუხეს: ენევეაში დაქმული პირობის თანახმად სსრკ-ს გენერალური მდივანი წინასწარი თამასუქების გარეშე უნდა გვეწვიოს ჩვენს ქვეყანაში მოსალაპარაკებლად. თუ ის თავის სიტყვას არ შეასრულებს, მაშინ ჩვენც მომავალ წელს სსრ კავშირს აღარ ვესტუმრებთო. ამაზე კრემლიდან უპასუხეს, რომ მ. გორბაჩოვის სიტყვები ყრილობაზე არ ნიშნავდა ამერიკაში ვიზიტზე უარის თქმასაო. მაგრამ 29 მარტს ღამით ეს საკითხი ისევ კითხვის ქვეშ დააყენა. მართლაც, როცა მთელი დასავლეთის ქრისტიანული სამყარო ქრისტეს აღდგომის მისტერიას ზეიმობდა, მ. გორბაჩოვმა ტელევიზიით მიმართა საზოგადოებას, არა, როგორც შეიძლება გულუბრყვილო კაცს ეგონოს, დღესასწაულის მისალოცად, არამედ ამერიკის პრეზიდენტ რეიგანს წინადადებას ვაძლევ, დაუყოვნებლივ შემხვდეს ლონდინში, რომში, ან დასავლეთ ევროპის სხვა ქალაქში, რათა შევთანხმდეთ ბირთვული ბომბების საცდელი აფეთქებების აკრძალვის შესახებო. ამ უდროო დროს და უცნაურ პირობებში შეთავაზებულ წინადადებაზე, პრეზიდენტმა, რომელიც იმ დროს თავის მამულში, ქ. სანტა ბარბარაში ისვენებდა, თავისი პორტ-პაროლის პირით, შემდეგი პასუხი გასცა: ჩვენ, როგორც წარსულში, მუდამ მომხრე ვართ ბირთვული იარაღის სრულიად აკრძალვისა, თუ კი ამაზე მივალწევთ შეთანხმებას ჩვენს პარტნიორებთან, მაგრამ მანამ სანამ ეს შეთანხმება არ მოხდება, ბირთვული იარაღი გამაფრთხილებელ მუქარას წარმოადგენს ომის გაჩაღების წინააღმდეგ და სანამ ეს ბირთვული იარაღი არსებობს, მანამ მისი გაუმჯობესებისა და სრულყოფისათვის საცდელი მიწისქვეშა აფეთქებები აუცილებლად საჭიროაო. ამავე დროს, მან გორბაჩოვს მოაგონა, რომ ამ საკითხებზე მოსალაპარაკებლად პრეზიდენტი მას წელს ელოდა თეთრ სახლში და მანამდე ვერავითარ საჭიროებას ვერ ხედავდა ევროპაში შეხვედრისას.

ამრიგად, გორბაჩოვი კიდევ გაწბილებული დარჩა, თუმცა, განა შეიძლება დავიჯეროთ, რომ ის სხვაგვარ პასუხს მოელოდა? ჩვენ უფრო გვგონია, რომ ეს წინასწარ გამიზნული პოლიტიკური მანევრი იყო, მაგრამ ასეთი მცდარი ნაბიჯები

დაზღვეული არ არიან რისკისაგან. სწორედ ასეთი მდგომარეობელი და საბჭოთა რეჟიმის პრესტიჟისათვის მახარალებელი საერთაშორისო ნაბიჯები გახდა საბედისწერო მ. გორბაჩოვის პოლიტიკური წინამორბედის ნიკიტა ხრუშჩოვისათვის, რომელიც მისმა პოლიტიკურმა „მეგობრებმა“ ხელისუფლებიდან უტყერემონოდ გააძევეს.

შემდეგშიაც მ. გორბაჩოვს გადაწყვეტილად უარი არ უთქვამს ამერიკაში გამიზნულ ვიზიტზე. საზოგადოების დასამშვიდებლად ისიც კი იყო საჯაროდ გამოცხადებული, რომ ედ. შევარდნაძე ვაშინგტონში უნდა შეხვედროდა მის ამერიკელ კოლეგას ჯ. შულცს, რათა შეთანხმებულიყვნენ გორბაჩოვის მომავალი ვიზიტის პროტოკოლზე, მაგრამ ამ ხანებში, 14-დან 15 აპრილის დამით, ამერიკის ავიაციამ ლიბიის ზოგიერთი პუნქტები დაბომბა, საბჭოთა მთავრობამ ეს საბაბად გამოიყენა და, როგორც სანქცია, ეს შევარდნაძის წინასწარი შეხვედრაც გააუქმა და ამით ერთხელ კიდევ გაუტრუა იმედი ყველა იმათ, ვინც ბევრს მოელოდა რეიგან-გორბაჩოვის მომავალი შეხვედრიდან. ამრიგად, როცა ეს სტრიქონები იწერება, საერთაშორისო მდგომარეობა საკმაოდ დაძაბულია, მაგრამ არავინ არ ფიქრობს, რომ ახლო მომავალი საბედისწერო იყოს.

პაპუნა ლუბაშვილი

პოლიტიკური ცვლილებები
საფრანგეთში

კვირას 16 მარტს საფრანგეთში ჩატარდა საკანონმდებლო ეროვნული საკრებულოს დებუტატთა არჩევნები, რომელშიაც დამარცხდნენ ევრედ წოდებული მემარცხენე პარტიები და მათ შორის მმართველი სოციალისტური პარტია და, ამრიგად, მთავრობამ, რომელიც პარლამენტის წინაშეა პასუხისმგებელი, სოციალისტებისაგან ზომიერ მემარჯვენე პარტიების კოალიციაში გადაინაცვლა.

საფრანგეთის თანამედროვე პოლიტიკურ სისტემას უწოდებენ მეხუთე რესპუბლიკას, რომლის მამამთავარია აწ განსვენებული გენერალი შარლ დე გოლი. ამჯერად, პირველად მეხუთე რესპუბლიკის ისტორიაში, შეიქმნა ახალი პოლიტიკური ვითარება, როცა საყოველთაო და პირდაპირი კენჭის ყრით არჩეუ-

ლი რესპუბლიკის პრეზიდენტი და პარლამენტის დეპუტატები უმრავლესობა ერთმანეთის მოწინააღმდეგე პოლიტიკურ პარტიებიდან არიან. ხელისუფლების გაორება ხომ არ შეიძლებოდა, ამიტომ ორი კონსტიტუციური გზა რჩებოდა: 1. პრეზიდენტს შეეძლო არჩევნები გაეუქმებია და ახალი არჩევნები დაენიშნა. მაშინ თავისი საპრეზიდენტო მანდატიც სახალხო მსჯავრის სასწორზე უნდა დაედვა. 2. ან არა და, პრეზიდენტ მიტერანს შეეძლო ბოლომდე (კიდევ ორი წელიწადი) დარჩენილიყო თავის პოსტზე, ახალ საპარლამენტო უმრავლესობიდან მოეწვია მთავრობის თავმჯდომარე, რომელიც თავის მხრით თავის პოლიტიკურ მეგობრებიდან შეადგენდა მთავრობას და, ამგვარად, პრეზიდენტსა და მთავრობას კონსტიტუციის მიხედვით გათვალისწინებულ უფლება-მოვალეობების მიხედვით ემართათ ქვეყანა. სიძნელეები სწორედ იმაში მდგომარეობდა, რომ საფრანგეთის მეხუთე რესპუბლიკის კონსტიტუცია ამ საკითხში იძლევა სხვადასხვა ინტერპრეტაციას და ზოგჯერ ურთიერთსაწინააღმდეგოსაც. საფრანგეთის პოლიტიკური სისტემა არ არის არც ამერიკის მსგავსი საპრეზიდენტო სისტემა და არც ინგლისის მსგავსი საპარლამენტო, არამედ რაღაც მათ შორის, რომლის მთავარი საზრუნავია საფრანგეთი უზრუნველყოს სტაბილური ხელისუფლებით, რა თქმა უნდა, დემოკრატიის სრული დაცვით, და პრეზიდენტს ანიჭებს ფართო უფლებებს (პარლამენტის დაშლა, პრემიერ მინისტრის დანიშვნა, საერთაშორისო ურთიერთობა შეიარაღებულ ძალთა მთავარსარდლობა და ა.შ.) და ამიტომ დე გოლის მოწინააღმდეგეები მას კონსტიტუციურ მონარქს უწოდებდნენ. როცა პრეზიდენტი და საპარლამენტო უმრავლესობა ერთსა და იგივე პოლიტიკურ წრეს ეკუთვნიან, მაშინ პრეზიდენტი თითქმის ბატონ-პატრონია საფრანგეთისა, ხოლო ისეთ განსხვავებულობის შემთხვევაში, როგორსაც ამჟამად დაურჩა ადგილი, პრეზიდენტის უფლებები საგრძნობლად იზღუდება მთავრობისით. ამ უკანასკნელს აბარია სახელმწიფოს მართვა-გამგეობა და პასუხისმგებელია მხოლოდ პარლამენტის წინაშე.

როცა პრეზიდენტი და მთავრობა ერთმანეთისადმი ოპოზიციურად განწყობილ პოლიტიკურ დაჯგუფებებს ეკუთვნიან, მაშინ მმართველობის ამ წესს ფრანგები „კოაბიტაციას“ უწოდებენ, რაც სტყვა-სიტყვით ნიშნავს „ერთად ცხოვრებას“, „თანაცხო-

ვრებას“ და გულისხმობს სახელმწიფოს ორი უმაღლესი ორგანოს შეთანხმებულ თანაარსებობას.

უკვე ერთი წლის წინად საფრანგეთის პოლიტიკური წრეები ითვალისწინებდნენ არჩევნების ასეთ შედეგებს, ამიტომ დებატებიც თავის დროზე გაიშალა ამ საკითხზე და ყველა პარტიებმა და პოლიტიკურმა პიროვნებებმა პოზიციები აიღეს ასეთი შემთხვევის მიმართ. ამრიგად, ქვეყანა მომზადებული შეხვდა 16 მარტს შექმნილ ახალ მდგომარეობას. არჩევნების მეორე დღესვე საფრანგეთის პრეზიდენტმა დაადასტურა ოპოზიციის გამარჯვება და მთავრობის შედგენა დაავალა გოლისტა პარტიის თავმჯდომარეს ბატონ უაკ შირაკს. ამ უკანასკნელმა სწრაფად შეადგინა მთავრობა, დასამტკიცებლად წარსდგა პარლამენტის წინაშე, პირველი რიგის ღონისძიებად დასახა: უმუშევრობის წინააღმდეგ ბრძოლა, საერთაშორისო ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა, გასახელმწიფოებულ წარმოებების კერძობაში გადაყვანა და არჩევნების წესის შეცვლა. მთავრობამ ნდობა მიიღო პარლამენტისაგან და, ამრიგად, საფრანგეთი იმყოფება მისი სამთავრობო ხალისუფალთა „კოაბიტაციურ“ მმართველობის დასაწყის პერიოდში და იგი ჯერჯერობით საკმაოდ მშვიდობიანად და თანამშრომლობის ვითარებაში მიმდინარეობს, ხოლო ის თუ როგორ წარიმართება მომავალში, ამას მომავალი გვეტყვის, აქ კი შევეცდებით პასუხი გავცეთ იმ მიზეზების ახსნას, რომლებმაც გამოიწვიეს ფრანგ ამომრჩეველთა უმრავლესობის ნდობის დაკარგვა სოციალისტური მთავრობის მიმართ.

უპირველესად უნდა ითქვას, რომ ამის მიზეზი არამც და არამც არ არის პიროვნული ხასიათისა. უკანასკნელ ხუთ წელიწადში მხოლოდ ერთხელ გამოიცვალა მთავრობა, ორივეში აბსოლუტურ უმრავლესობას შეადგენდნენ სოციალისტები, პირველ მორუას მთავრობაში სოციალისტებისა და სოც. რადიკალების გვერდით იყო ოთხი კომუნისტი მინისტრი, მეორე ფაბიუსის მთავრობაში კომუნისტები აღარ მონაწილეობდნენ. ორივე სამინისტროს მინისტრები, კომუნისტების ჩათვლით, იყვნენ ხალხი ენერგიული, საქმის მცოდნე და მაღალი მორალის მქონე. ამიტომ სავარაუდებელია, რომ სოციალისტური მთავრობისადმი ამომრჩეველთა გულგრილობა გამოწვეული იყო არა მემარცხენე მინისტრების შეუფერებლობითა და უვარჯისობით, არამედ თვით სოციალისტური იდეოლოგიის პრაქტიკაში გან-

ხორციელების უარყოფითი შედეგებით. განვმარტოთ ეს მოვლედ.

1981 წელს საფრანგეთის სოციალისტურ პარტიას განსაკუთრებით ხელსაყრელი პოლიტიკური პირობები, 10 მაისს რესპუბლიკის საპრეზიდენტო არჩევნებში გაიმარჯვა ამ პარტიის უდავო მეთაურმა ბ. ფრანსუა მიტერანმა, რომელიც თავის საარჩევნო კამპანიის დროს აცხებდა რიგ სოციალისტურ ხასიათის სამთავრობო ღონისძიებებს. ამ დაპირებებიდან ფრანგებს ყველაზე მეტად ანტერესებდათ უმუშევრობის ლიკვიდაცია, მაგრამ ამის განხორციელების პირობად ის აცხებდა მარქსისტულ პროგრამას: კერძო საფინანსო, საკრედიტო და სადაზღვეო დაწესებულებების და მსხვილი ფაბრიკა-ქარხნების ნაციონალიზაციისას.

როგორც ამის უფლებას კონსტიტუცია აძლევდა, პრეზიდენტმა მიტერანმა პირველ რიგში დაშალა პარლამენტი და ბრძანა მისი ხელახალი არჩევნები, რომლის დროსაც, მემარცხენე პარტიების კოალიციამ დეპუტატთა ორიმესამედი გაიყვანეს კომუნისტების ჩათვლით, ხოლო მარტო სოციალისტურმა პარტიამ ხმების აბსოლუტური უმრავლესობა მიიღო. ამრიგად, სოციალისტურ პარტიას შეეძლო მარტო ემართა ქვეყანა და ნებისმიერი კანონ-პროექტი გაეყვანა ეროვნულ საკრებულოში. მიუხედავად ამისა, სოციალისტებმა ფართო კოალიციური მთავრობა შეადგინეს პერველად ყველა მემარცხენე და კომუნისტური პარტიების მონაწილეობით და, რა თქმა უნდა, დაიწყეს დაპირებული ღონისძიებების განხორციელება. სოციალ-კომუნისტურმა მთავრობამ პირველ რიგში მოახდინა მთელი ბანკებისა და მსხვილი წარმოებების გასახელმწიფოებრივება, შემდეგ გაზარდეს მცირე პენსიები და ხელფასები, ატრიალა მუშა-მოსამსახურეთა თვითნებური დათხოვნა, გაიზარდა გადასახადები კაპიტალზე და მემკვიდრეობის უფლებაზე და ა. შ.

ამ სოციალისტური ხასიათის რეფორმებმა შედეგი არ დააყოვნეს. საფრანგეთში დასაბანდებლად უცხო კაპიტალი აღარ შემოვიდა, ხოლო ფრანგულმა კაპიტალმა, რომლის თავისუფალი გატანაც ატრიალა, ფართულად იწყო დინება საზღვარგარეთ, იკლო ფრანგული ნაწარმის გატანამ საზღვარგარეთ და მასთან ერთად უცხოეთის დევიზების შემოტანამაც, დიდმა წარმოებებმა შეამცირეს მათი წარმოების მოცულობა, ხოლო სუსტები კოტრდებოდნენ, რის შედეგად უმუშევრობამ კატასტრო-

ფიულად იმატა და თუ 1981 წლის დასაწყისში მათი რიცხვი ერთი მილიონი და ნახევარი იყო, სოციალისტური მთავრობის ორი წლის თავზე სამი მილიონი და ნახევარი შეადგინა. სოციალისტური მთავრობა მიტერანის მეთაურობით მკაცრი დილემის წინაშე აღმოჩნდა: ეკონომიკის დარგში ან კიდევ უფრო წინ გაქრა, მეტი და მეტი ნაციონალიზაციითა და კოლექტივიზაციით, ან არა და, უკან დახევა, ნაცადი მეთოდებით მწარმოებელთა ნდობის აღდგენა. გასაგებია, რომ პირველ გზაზე მთავრობას უბიძგებდა კომუნისტური პარტია, მაგრამ სოციალისტური პარტიის უმრავლესობისა და პირადად პრეზიდენტ მიტერანის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მათ დიდი პოლიტიკური ვაჟაკობა და პატრიოტიზმი გამოიჩინეს, არ მოერიდნენ ავტორიტეტის დაცემას საზოგადოების თვალში და მთავრობის პოლიტიკა ეკონომიკაში 180 გრადუსით შემოაბრუნეს. ამ მომენტიდან კომუნისტებმა მთავრობა დასტოვეს და მას ომი გამოუცხადეს.

მართალია, რომ 16 მარტის არჩევნებში სოციალისტები დამარცხდნენ, მაგრამ მათი დამარცხება მკაცრი არ ყოფილა, რადგანაც მათ ამომრჩეველთა 30 პროცენტზე მეტი ხმა მიიღეს და საფრანგეთის ყველაზე დიდი პარტიის სახელი დაიმკვიდრეს, მაშინ, როცა კომპარტიას ხმა მისცა მხოლოდ 9,8 პროცენტმა, რაც ყველაზე დაბალი საარჩევნო მაჩვენებელია ამ პარტიისათვის მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ისტორიაში.

საფრანგეთის სოციალისტები თუ ერთობას შეინარჩუნებენ გააჩნიათ სერიოზული კოზირები იმისათვის, რომ ხელისუფლება მალე ისევ უკან დაიბრუნონ, მაგრამ მათ ამ ხუთი წლის ხელისუფლებაში ყოფნის განმავლობაში დიდი პოლიტიკური მეტამორფოზა განიცადეს. 1981 წლის წინ ისინი ამაყად აცხადებდნენ, რომ მთავარში მარქსისტები არიან და სოციალ-დემოკრატიას ათვალწუნებით უჭერდნენ. ბანკებისა და მსხვილი წარმოებების ნაციონალიზაცია მათ პანაცეად მიაჩნდათ და ეგონათ, რომ ის განკურნავდა კაპიტალისტური საზოგადოების, როგორც ეკონომიკურ, ისე სოციალურ ტკივილებს. ხუთი წლის ხელისუფლების შემდეგ ისინი განკურნებული არიან ამ ილუზიებისაგან. „ფრანგული სოციალიზმის“ რეფორმებმა, მასზე დამყარებული იმედები ვერ გაამართლეს. 16 მარტის არჩევნების შედეგებიც განაჩენია მათ წინააღმდეგ.

ომი არის ადამიანთა ძველი ავადმყოფობა. იგი ყოველთვის არსებობდა და, რაც უფრო ცხოვრება წინ მიდის, ომი უფრო საშიში და სასტიკი ხდება.

სტოკჰოლმის მშვიდობის კვლევის ინსტიტუტი აცხადებს, რომ გასულ წელს 2,5 ბილიონი მარკა დაიხარჯა მსოფლიოში შეიარაღებისათვის. გენერალი იარუზელსკი აცხადებს: გასულ 5.500 წელიწადში კაცობრიობამ განიცადა 14.500 ომი და დაახლოებით ოთხი მილიარდი ადამიანი დახოცა მანო.

დღეს მსოფლიო შეიარაღება ისეთია, რომ შეიძლება მთელი კაცობრიობა თორმეტჯერ ამოწყდეს. თვით სიტყვა ომი ძველ ქართულში ჰომით იხმარება და არ ვიცი თუ რა წარმოშობის სიტყვა უნდა იყოს.

სამხედრო ხარჯები არის ინფლაციური, რადგან ის აძლევს მუშახელს ფულს და არ ქმნის საქონელს, რის ყლდაც მას შეიძლება.

რაც უფრო წინ მივდივართ მით უფრო დაუწყობრებელი ხდება მსოფლიო კაცობრიობა. ამერიკის სამხედრო მინისტრი უაინბერგერი ამბობს, რომ დღეს ყოველი მეოთხე სახელმწიფო ომში ლებულობს მონაწილეობასო. ილია პრიგოჟინი ამბობს: შეუძლებელია მეცნიერული დაკვირვებით მომავალზე ზუსტი წინასწარმეტყველება. თითოეული მოვლენა, რაც ხდება მსოფლიოში, არის ერთადერთი. ასე რომ, ხანდახან უკეთესია ინსტიქტით დაამშვიდო საკუთარი ცნობისმოყვარეობა, ვინემ გონებრივი დასკვნებით.

ჯერ კიდევ ბიბლიაში მოყვანილი კაენისა და აბელის ამბავი მოწმობს ნათლად ადამიანის ზნეობრივ უმსგავსეობას. ამაზე თითქოს ყველა თანახმაა, განსაკუთრებით სარწმუნოებრივი მოძრაობები და ჩვენი ქრისტიანული ეკლესიაც, მაგრამ, რაც ქრისტიანულ ერებს ომი გადაუხდიათ, ჩამოთვლაც ძნელია.

სოციალისტები ბურჟუაზიულ წყობას აბრალებენ ომიანობას. მაგრამ დღევანდელი სოციალისტური წყობანი, რამდენადაც ჩვენ მათ ვხედავთ, არანაკლებ ომის მიზეზები არიან.

ახალი ეპოქის ომის დამკვირვებელმა კლაუზევიცმა თქვა, რომ „ომი არის პოლიტიკის სხვა ხერხებით გაგრძელება.“ მაგრამ, უნდა გაგრძელდეს ეს ასე?! კაცობრიობა სულ ომის საშიშროების ქვეშ უნდა ცხოვრობდეს?! თუ რუსთველს დავუჯერებთ არ-

ის იმედი, „კეთილმა სძლია ბოროტსა, განგება მისი გრძელია“-ო. ჩვენ გვინდა დავიჯეროთ რომ ეს ასეა და ბოლოს კვლავივენი შეიგნებენ სიმშვიდის საჭიროებას. ამ სიმშვიდის პოლიტიკის საუცხოო წარმომადგენელია ჩვენს ეპოქაში მაჰატმა განდი. მისი სამაგალითო საქციელი მიმზიდველია ყველა გონიერი არსებობისათვის. მან სთქვა: „ის მოსურნე იქნება მოკვდეს თავისი საკითხისათვის, მაგრამ არ არსებობს საკითხი რომ მოსურნე იყოს ვინმე მოკლას.“ (ეს მაღალი ზნეობრივი მიდგომაა, რომელიც არ არის ადვილი განსახორციელებელი.)

არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ დაჩაგრულ და აღაგმულ ერებს ხშირად საუკუნეების განმავლობაში შეუნახავთ და არ დაუკარგავთ თავისი სახე და ხასიათი, თუ კი, რასაკვირველია, მას გააჩნია ამისთვის საკმარისი ნებისყოფა და სურვილი და:

„აჩქარებითა სოჭელი არავის მოუქამია.“

ეს არ არის მარტო ჩვენი საქმე: მსოფლიო საკითხია.

ქართველ კაცს ყველთვის თნტერესებდა დიდი მსოფლიო საკითხები. იგი გრძნობს, რომ ყველივე მოვლენას, რაგინდ შორეული იყოს იგი, ბოლოს მის ცხოვრებაზე ახდენს გავლენას. ქართველი კაცი ყველთვის იყო განწყობილი დასავლეთის კულტურისაკენ. ის იქედან მოელოდა ახალ საშუალებას მისი გაკირვებულ მდგომარეობიდან გამოსასვლელად. სამწუხაროდ, მისი ბედი არ იყო ყველთვის სახარბიელო. ჯერ იყოდა ოსმალეთმა სრუტეების გამოკეტვით გადუღობა გზა დასავლეთისაკენ. ახლა კი ბოლშევიკურმა რუსეთმა გადაუღობა გზა დასავლეთისაკენ რკინის კედლით.

ომი და მძიმე პირობები არ არის ახალი საქართველოსათვის. ჯერ კიდევ „არგონავტიკიდან“ : „აივსო კუშტი კაცთა მჟღერტელი არესის(კოლხიდის) ველი ბუმბერაზებით.“ (როდოსელი: „არგონავტიკა“, თარგმანი ა. გელოვანის) მაგრამ ეტყობა, ქართველები თავს იცავდნენ: „ქვეყნად ვერავინ გაუტოლდება ძღვეამოსილ კოლხეთის მეფეს“ (იქვე გვ. 100).

ომები ორ ნაწილად განიყოფება: შემოსევითად და თავდაცვითად, მაგრამ მათი ზუსტად ერთმანეთიდან გამოყოფა ძნელია. თუმცა შეიძლება ითქვას რომ საქართველო ეწეოდა თავდაცვით ომებს. მას ბევრი უბედური თავდასხმები ახსოვს და მოვიხსენიოთ ზოგიერთი მათგანი მაინც: არაბები და მურვან ყრუ 736-38 წ., მონღოლები და ბულა თურქი 1253 წ., სპარსელები და შაჰ აბასი 1616 წ., აღა-მაჰმად ხანი 1795 წ., ლეკობა და

21.567

საქართველოს
საგარეო
მინისტროს
ბიბლიოთეკა

თურქობა, და ბოლოს, ორი მსოფლიო დიდი ომი, რომლებიც ასე ძვირად დაუჯდა, განსაკუთრებით ქართველ მამაკაცობას, ჩვენი ცხოვრება ვარაუდებით არის სავსე. დროის განმავლობაში დაბრკოლებები არ კლებულობენ, პირიქით, ისინი მრავლდებიან. რაც მთავარია, ასეთ პირობებში ადამიანმა უნდა გაარკვიოს სად არის მისი ადგილი და ინტერესი, ინტერესი საზოგადო და საერთო, ინტერესი სახელმწიფოებრივი, რასაც სჭირდება მულმივი შეჯამება და გაშუქება.

ოპენჰაიმერმა პირველი ატომის ბომბის გადაგდების შემდეგ თქვა: „ამ ქვეყნის ხალხები უნდა შეერთდნენ, თუ არა და დაიღუპებიანო.“

ხშირად წარმოიშობიან აგრეთვე ხალხის სულიერ ფენებში, როცა სასოწარკვეთილი, თითქმის სრულიად მოუშზადებელი, ხალხი იარაღს კიდებს ხელს. ასეთი იყო, მაგალითად, 1924 წლის აგვისტოს ამბოხება საქართველოში და 50-ან წლებში კომუნისტურ გერმანიასა და უნგრეთში. ეს გამოსვლები თვითმკვლელობას უდრიდენ.

ომის ხასიათს ატარებს ტერორისტული მოქმედებები, რომლებიც უმთავრესად უდანაშაულო მსხვერპლს იწვევს. ლენინი გარკვევით მოითხოვდა პროლეტარიატის შეიარაღებას და მისგან ტერორისტულ აქტებს. მათი მარქსისტული ტერორის საზღვარგარეთ გატანა ჩვეულებრივი მოვლენაა.

ომი ყველთვის აშინებდა ადამიანს თავისი უწყლო შედეგებით, მაგრამ დღეს, ჩვენ ხანაში იგი სავსებით მიუღებელია, რადგანაც ის ქვეყნის განადგურებას უდრის. კაცობრიობის სწავლა-განვითარებამ დადებითთან ერთად შესაძლებელი გახადა უარყოფითი მხარეების განვითარებაც უმაღლეს გამანადგურებელ წერტილამდე. და აი, ასეთ უკიდურესობათა შორის გვიხდება ცხოვრება და გზის არჩევანგარკვევა.

ერთა შორის ცილობის ასაცილებლად თითქოს შექმნილი იყო „გაერთიანებულ ერთა ორგანიზაცია“, მაგრამ, როგორც ვიცით, ის დღეს მეტად სუსტია და იმ მრავალ ომებს შორის, რომლებიც დღეს დედამიწაზე წარმოებს, დიდი გავლენა და საშუალება არ აქვს, რომ შეწყვიტოს ან შეაჩეროს ისინი.

არის საერთაშორისო მთავრობის შექმნა შესაძლებელი? რომელიც საკმარისი ძალაუფლებით იქნება აღჭურვილი იმისათვის, რომ ომების საკითხი მოაგვაროს? ამაზე მხოლოდ მომა-

ვალს შეუძლია გასცეს პასუხი.

დიდი სამხედრო კავშირები: ატლანტიკის და ვარშავის ხელშეკრულებების, არ არიან სრული დამზღვევი ომის წარმოებისა. პირიქით, ისინი ამტკიცებენ რომ ეს საფრთხე მუდამ და ყოველდღიურად დგას. ატომ-ბომბზე დამყარებული მშვიდობა უცნაური რამ არის. ჩვენ ვეთანხმებით ჰენრი კისინგერს იმაში, რომ არ შეიძლება მშვიდობის მუდმივად დამყარება მასზე— აღმოსავლეთ-დასავლეთის ბირთვულ ბომბების რიცხვებზე.

გორბაჩოვის თქმა: „ვიპოვოთ ბირთვული უფსკრულის კიდედან უკან დასახვევი გზა... ჩვენი მომავალი მთელი მსოფლიო გაერთიანების მომავალშია“,—როგორ შეეგუოს მარქს-ლენინურ ბოლშევიზმის მსოფლიოში გაბატონების მისწრაფებას? მოსკოვის წითელი სახელმწიფო კაპიტალიზმი აწარმოებს ომებს, დაპყრობებს და კოლონიზაციას.

ზიგმუნდ ფროიდი ლაპარაკობს შეგნებულ მისწრაფებაზე ადამიანში თვითგანადგურებისაკენ. ჩვენს ატომურ რაკეტების ხანაში იგი ღებულობს ახალ მნიშვნელობას. ფროიდი ამბობს:

„შეგნებული მისწრაფება ადამიანში სხვისი მკვლელობისა ღრმად არის პირველყოფილ ადამიანის ბუნებაში, რასაც მხოლოდ თხელი კულტურული ფენა ფარავს.“

თუ ნორმალური მოქალაქე ფარულ მისწრაფებას უარყოფს, ზოგიერთი ადამიანები ახერხებენ ფარულ მისწრაფებათა „ამაღლებას“ მაღალ მიზნებისათვის. სიკვდილისკენ მისწრაფება ადამიანში არის, რომ დაუბრუნდეს ადამიანის სიცოცხლე თავის პირველყოფილ უსიცოცხლო მდგომარეობას (არაორგანულ ნივთიერებას). როდესაც ფროიდს ჰკითხეს პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ, თუ ეს ომი იყო უკანასკნელი, მან უპასუხა: „ჩემი უკანასკნელი“. როგორც ჩანს, მას არ სწამდა სამუდამო მშვიდობა!

ბოლოს გვინდა მოვიხსენიოთ ამერიკის შ. შტ. პრეზიდენტ რეიგანის გეგმა საჰაერო თავდაცვისა ატომური ბომბების წინააღმდეგ „ლაზერის“ სხივებით. ეს გეგმა მეტად აფიჭრებს და აღელვებს საბჭოთა მმართველობას. ამ გეგმას ახალ სფეროში შეჰყავს მთელი შეტევა-თავდაცვის საკითხი. რადგან შეერთებული შტატები ფინანსიურად და ტექნიკურად წინ არის სსრ კავშირზე, ეს შეჯიბრი უკანასკნელს მძიმე ტვირთად დააწევება. ამიტომ ისინი ცდილობენ რამენაირად შეაჩერონ ის.

საჭირო იყო წარსულში დიდი ზნეობრივი აღზრდა და ვარ-

ჯიში მეომარ მხედართა სულიერ მოსამზადებლად; მათგან ერთნი დიდებული მგოსნის სიტყვები რაღა ღირს:

„ვინცა მოკვდეს მეფეთათვის სული მათი ზეცას რბიან.“

ან:

„რა უარია მამაცსა ომშიგან პირის მხმეველსა,
შემდრკალსა, შეშინებულსა და სიკვდილისა მეველსა!
კაცი ჯაბანი რითა სჯობს დიაცსა ქსლისა მბეველსა?
სჯობს სახელისა მოხვექა ყველსა მოსახვეველსა.“

ირაკლი ოთხმეწური

რ უ ს უ ლ — კ ო მ უ ნ ი ს ტ უ რ ი შ ო ვ ი ნ ი ზ მ ი

საბჭოთა კავშირში მცხოვრები ხალხების ეროვნულ ურთიერთობათა საკითხების შეხებისას პირველ რიგში ამ ურთიერთობებში უნდა განვსაზღვროდ რუსი ერის როლი, ერისა, რომელიც ყველაზე მრავალრიცხოვანია საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე.

როდესაც საბჭოთა კავშირის პარტიული და სახელმწიფო ხელმძღვანელობა დემოკრატიულობაზე ლაპარაკობს, ამით ის ხალხში დიდ უნდობლობასა და ზიზღს თესავს, რადგანაც საბჭოთა სახელმწიფოში დემოკრატიზმის ცნება ისეთივე ყალბია, როგორც თვით სოციალისტური სახელმწიფოს არსი. ყველასათვის კარგად არის ცნობილი, რომ საბჭოთა კავშირში, სადაც მრავალი ეროვნების ხალხი ცხოვრობს, ხელმძღვანელის როლს რუსი ეროვნების ხალხი ასრულებს, და ეს არა მისი განსაკუთრებული უმაღლესი თვისებებისა გამო, არამედ უბრალოდ მისი მრავალრიცხოვნების გამო. ჯერ მეფის რუსეთის დროს, განსაკუთრებით კი ახლა კომუნისტურ რეჟიმის დროს, პროპაგანდის ყველა საშუალება ცდილობს მთელ ხალხს შთააგონოს, რომ რუსი ხალხი გამოირჩევა ვითომდაც რაღაც განსაკუთრებული თვისებებით, მგჯრამ ყველა არარუსისთვის სრულიად ნათელია, რომ ამის უკან მხოლოდ რუსული შოვინიზმი და რასიზმი იმალება.

ეკავა და უკავია რა მრავალეროვან სახელმწიფოში მართვის ხელმძღვანელი ბერკეტები, რუსი ერი ყოველთვის იჩენდა და იჩენს მისთვის დამახასიათებელ შოვინიზმს. იმ შემთხვევაში თუ შედარებით რომელიმე პატარა ერი გამოავლენს ხოლმე თავის

თავის ეროვნულ თვისებებს მიმართულს მთელი საზოგადოების პროგრესისაკენ, რუსი ერი იმის გამო რომ სხვა ეროვნულ თვისებები მისთვის არ არის დამახასიათებელი, ყველთვის ცდილობს მათ ჩახშობას, რითაც მნიშვნელოვნად ამუხრუჭებს მთელი საზოგადოების განვითარებას. არის შემთხვევები, როცა პატარა ერები სთავაზობენ საზოგადოებრივი გარდაქმნის გონივრულ პრინციპებს, მაგრამ რუსები მათ ახშობენ თვით იმ შემთხვევაშიც კი, როცა ეს პრინციპები არ ეწინააღმდეგებიან სოციალისტურ წყობას საბჭოთა კავშირისას. ამგვარად, პატარა ერები იძულებული არიან დაემორჩილონ რუსი ერის მიერ თავს მოხვეულ კანონებსა და დოგმებს.

მიუხედავად იმისა, რომ კომუნისტური პარტიის ექსპლოატაცია რუს ხალხზედაც ვრცელდება, რუსებმა, თავიანთი მრავალრიცხოვნების გამო, ხელში ჩაიგდეს სახელმწიფოს ხელმძღვანელობა და დღეს ისინი თავიანთ შოვინისტურ პოლიტიკას ახორციელებენ უკვე სხვა პოზიციიდან — კომუნისტური დიქტატორი ერის პოზიციიდან. სოციალისტური სახელმწიფოს პირობებში უფრო ძლიერ ფორმებში დაიწყო რუსული შოვინიზმის გამოვლენა და ზემოქმედების გაძლიერება, რადგანაც რუს ხალხს ამ საქმეში ხელს უწყობს საბჭოთა წესწყობილების სპეციფიკა, როდესაც უმნიშვნელო ოპოზიციურობის გამოვლენაც კი ნებისმიერ საკითხში მკაცრად ისჯება. სწორედ ამ მიზეზის გამოა, რომ, მიუხედავად კომპარტიის 27-ე ყრილობაზე ახლებული ლაპარაკისა საბჭოთა კავშირის ხალხთა შორის თანასწორუფლებიანობაზე — საბჭოთა კავშირი დღესაც მეოცე საუკუნის ჩამოყალიბებულ რუსულ-კომუნისტურ მონათმფლობელურ სახელმწიფოდ რჩება.

საქართველოსა და რუსეთის ისტორიული ურთიერთობა თვალნათლივ გვიჩვენებს და გვარწმუნებს რუსეთის სიცრუესა და ვერაგობაში, რუსეთის დამპყრობლურ მისწრაფებებში. დღეს, როდესაც საბჭ. კავშირის საგარეო პოლიტიკაში ჩვენ ვხედავთ ჰეგემონისტურ მისწრაფებებს, როდესაც იგი სისტემატურად არღვევს სხვადასხვა სახის საერთაშორისო შეთანხმებებს, როდესაც საბჭოთა რეჟიმი ცდილობს თავისი პოზიციების გაფართოებას მსოფლიო მასშტაბით, — ეს ყველაფერი გამომდინარეობს რუსი ერისათვის დამახასიათებელი ხასიათიდან. რუსმა ერმა რუსეთის ყოფილ იმპერიაში თავისი შოვინისტური

ზემოქმედებით ჯერ ყველა ერი დაიმონა, დღეს კი, უკვე ყველა იგი საბჭოთა სახელმწიფოს ხელმძღვანელის როლს თამაშობს. მან ამას კომუნისტური სიბოროტეც დაუმატა და მსოფლიო ბატონობისაკენ მიისწრაფის.

მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში, მათ შორის დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებშიც, ჯერ კიდევ ბოლომდე ვერ შეუგნიათ ის, თუ მსოფლიო ცივილიზაციისათვის რა საფრთხეს წარმოადგენს რუსულ-კომუნისტური საბჭოთა სახელმწიფო და მისი კომუნისტური ბლოკი. მრავალი ქვეყანა ბავშვური მიაშიტიზმით ეთამაშება ამ საშინელ ურჩხულს, რომელიც გარკვეულ დრომდე მათ მასთან თამაშის უფლებას აძლევს, ხოლო მისთვის საჭირო მომენტში მას შეუძლია შეუღრინოს და დაივიწყოს ყველა მისი „მეგობრული“ დამოკიდებულება და სასტიკად გაუსწორდეს მის გუშინდელ „მეგობარს.“ აი, სწორედ ეს არის დღევანდელი რუსულ-კომუნისტური სახელმწიფოს ჭეშმარიტი სახე, რომელიც მსოფლიო არენაზე საბჭოთა კავშირში მცხოვრები ხალხების სახელით ისე გამოდის, რომ მათ ამის შესახებ არც ეკითხება.

დღევანდელი რუსულ-კომუნისტური სახელმწიფოს ასეთი იმპერიალისტური მოქმედება მონღოლთა ბატონობის ხანას გვაგონებს, რომლებმაც სამასი წელი იბატონეს რუსებზე.

საქართველოს მარიონეტული კომუნისტური ხელმძღვანელობის ინიციატივით 1983 წლის ოქტომბერში საზეიმოდ აღინიშნა რუსეთსა და საქართველოს შორის დადებული „გიორგიევსკის ტრაქტატის“ 200 წლისთავი. იცის რა თავისი ქვეყნის ისტორია, ქართველი ხალხი უკვე დიდი ხანია, რაც რუს ხალხთან დაახლოების გამო აღტაცებას აღარ გამოხატავს, რადგანაც რუსეთმა დახმარების მაგივრად საქართველოს დააკარგვინა ეროვნული დამოუკიდებლობა და ტერიტორიული სიმრთელე. აღსანიშნავია, რომ თურქები, სპარსელები და სხვა დამპყრობლები, როცა საქართველოს იპყობდნენ, საქართველოს სამეფოს არ აუქმებდნენ, მფარველად მოსულმა მართლმადიდებელმა რუსეთმა კი ესეც ჩაიღინა. ამიტომ იყო, რომ 1983 წლის ზაფხულში გიორგიევსკის ტრაქტატის 200 წლისთავის საზეიმოდ აღნიშვნის საპროტესტოდ თბილისის ქუჩებში გამოვიდნენ სტუდენტებისა და ქართული საზოგადოების ყველა სხვა ფენების წარმომადგენლების დიდი მასები.

ქართველი ხალხი, ისევე როგორც საბჭ. კავშირის სხვა ხალხები, გმინავენ რუსულ-კომუნისტური რეჟიმის მიერ მათი აბუ-

ჩად აგდებისა და მათზე ბატონობის გამო. სხვადასხვა სახის კლასურ საბჭოთა კავშირში არაერთხელ უფეთქია მსოფლიოში ყოფილებებს, რომლებსაც ძირითადად პოლიტიკური, ეკონომიკური და ეროვნული ხასიათი ჰქონდათ. ასეთი გამოსვლები საქართველოშიც ხშირად ყოფილა. ქართველი ხალხის პრინციპულობის გამომხატველი იყო ის, რომ 1978 წელს საქ. სსრ უმაღლესი საბჭოს სესიის სხდომაზე საქართველოს რესპუბლიკის ახალი კონსტიტუციის მიღებასთან დაკავშირებით თბილისში გაიმართა დიდი მასობრივი გამოსვლები, რათა შენარჩუნებული ყოფილიყო ქართული ენა საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო ენად. მიუხედავად მოსკოვის ყველმხრივი დაწოლისა, ქართველმა ხალხმა მაინც შეძლო დედაენის კონსტიტუციური უფლებების დაცვა. მართალია, რომ საბჭოთა საქართველოს სახელმწიფოებრივ მმართველობაში რუსულ ენას გაბატონებული პოზიცია უკავია, მაინც ქართულის სახელმწიფო ენად დატოვება კონსტიტუციაში იყო დიდი გამარჯვება ქართველი ხალხისა.

საბჭოთა პარტიული ხელმძღვანელობა როცა რუსი ერის ხელოვნულ განდიდებას აწარმოებს, ამით იგი სხვა ერებში იწვევს რუსების მიმართ ზიზღსა და სიძულვილს.

საინტერესოა, რომ რუსი ხალხი მიეჩნევა მის დაუმსახურებელ განდიდებას, მას მოსწონს ეს მისი განდიდება და სრულიად დამსახურებულადაც მიაჩნია. რუსებში ყველთვის შეიძლება შეხვედეთ ისეთებს, რომლებიც უდიდეს ზიზღს გამოხატავენ კომუნისტური წყობილებისადმი, რაც ძირითადად გამოწვეულია უკიდურესად მძიმე ეკონომიკური პირობებისაგან, მაგრამ როგორც კი ლაპარაკი რუსეთის მიერ დაპყრობილ ტერიტორიათა განთავისუფლებას შეეხება ხოლმე, რომლებიც დღეს მოკავშირე და ავტონომიურ რესპუბლიკების სახელებს ატარებენ, ისინი მაშინვე დიდ უკმაყოფილებას გამოხატავენ და თვლიან, რომ ყველა ეს მიწები მართლაც მათი კუთვნილებათაა. სწორედ ამაშია რუსი ხალხის დიდი უბედურება. დღეს რუსთა შორის ხშირად ვხვდებით ისეთებს, რომლებიც ღიათ გამოთქვამენ აზრს, საბჭოთა კავშირის ან მსოფლიოს სხვადასხვა ეროვნების ხალხთა არატოლფასოვანებაზე და სიძულვილსაც კი ზოგიერთ ხალხთა მიმართ. ასეთ რუსთა შორის არიან ისეთებიც, რომელთაც გააჩნიათ სათანადო განათლება, მაღალი საზოგადოებრივი მდგომარეობაცა და პრეტენზიასაც აცხადებენ პროგრესიულობაზე.

როგორც მეფის რუსეთის, ისე რუსულ-კომუნისტური სისტემის კა ყველთვის მიმართული იყო და არის პატარა ერების განსახლება, დაჩაგვრისა და ფიზიკური მოსპობისაკენ. მკაცრად უსწორდებოდნენ და უსწორდებიან ყველა ეროვნების ხალხებს, რომლებიც კი ეცდებიან ბრძოლის წარმოებას მათი ქვეყნების ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის. სწორედ ასეთი და არა სხვანაირი ურთიერთობა არსებობს დღეს რუსებსა და საბჭოთა კავშირის სხვა ეროვნების ხალხებს შორის.

სამწუხაროდ, რუსი ხალხი თავის კომუნისტ ბატონ-პატრონებს უფლებას აძლევს, რომ მათ ხელში იგი გამოყენებული იქნას სხვა ხალხების ექსპლოატაციისა და დაჩაგვრის იარაღად. საბჭოთა კავშირის ხალხები გამოდიან რუსი ხალხის ე. წ. „განსაკუთრებულ თვისებების“ წინააღმდეგ, ვინაიდან ასეთი ვითარება რუს მასებში აღვივებს შოვინიზმს, რაც უდიდეს სიძნელეებს უქმნის რუსი და სხვა ხალხების კარგ ურთიერთობას.

რუსული შოვინიზმი, ისევე როგორც ანტისემიტიზმი, დიდი ხანია, რაც რეაბილიტირებულია კოლონიალურ იმპერიაში, რომელიც საბჭოთა კავშირის სახელს ატარებს.

საბჭოთა კომპარტიის ხელმძღვანელობის მხარდაჭერით რუსი ერი ყველმხრივ ცდილობს განიმტკიცოს თავისი პოზიციები და გავლენა საბჭოთა კავშირის ყველა ეროვნების ხალხებზე. შეტევა ამ მიმართულებით ფართო ფრონტით ხორციელდება უკრაინაში, ბელორუსიაში, ბალტიისპირეთში, მოლდავეთში, აზერბაიჯანში, შუა აზიაში, ყაზახეთსა და სხვა რეგიონებში. რუს მოსახლეთა რიცხვი ყველწლიურად იზრდება განსაკუთრებით ბალტიისპირეთის რესპუბლიკებში: ლიტვაში, ესტონეთსა და ლატვიაში, სადაც დაცემისაკენ მიდის მათი ეროვნული წყობილებანი და წინა ხედზე რუსების ცხოვრების წეს-ჩვეულებანი გამოდიან. ამ რესპუბლიკებში, ისევე როგორც სხვებში, რუსიფიკატორული პოლიტიკის გავლენის შედეგად ყველწლიურად დაბლდება ეროვნული ტრადიციებისა და ენის მნიშვნელობა.

საბჭოთა რუსულ-კომუნისტური ხელმძღვანელობა ანტისემიტიზმის პოლიტიკის გატარებით კიდევ უფრო მეტი სიმკაცრით ახორციელებს ებრაელი ხალხის უფლებათა შეზღუდვის ღონისძიებებს. ამის დამადასტურებელი იმდენი ფაქტი არსებობს, რომ ებრაელებს ისეთ აზრს უქმნიან, თითქოს ეს ერი არასრულფასოვანი და უუფლებო იყოს, რითაც ამ ხალხს უბიძგებს სიონიზმი-

საგენ. უნდა ითქვას, რომ სიონიზმის იდეებს ისეთივე პრაქტიკული რობა როგორც ამჟამად, არასოდეს არ ჰქონებია, განსაკუთრებით უმცირესობის დისკრიმინაციის შედეგია.

ეროვნული დისკრიმინაციის აღმამფოთებელ ფაქტად უნდა ჩითვალოს ყრიმელი თათრებისა და ვოლგისპირა გერმანელების გადასახლება მათი ტერიტორიებიდან და მათი სახელმწიფოებრიობის გაუქმება.

გრძელდება სხვადასხვა ფორმებში საბჭოთა კავშირის სხვა პატარა ერების დისკრიმინაცია, მაგალითად ისეთების, როგორებიც არიან: ჩეჩნები, ინგუშები, ბალყარელები, კალმიკები და მრავალი სხვები.

დადასტურებული მონაცემების საფუძველზე, სსრკ კბცკ ყოფილ პირველ მდივანს ნ. ხრუშჩოვს თურმე განზრახული ჰქონებია საქართველოს მკვიდრი მოსახლეობის საბჭ. კავშირის სხვადასხვა რაიონებში გაფანტვა-გადასახლება, საქართველოს ტერიტორიის გასამხედროება და შემდეგ კი იქ რუსებისა და სხვა არაქართველი ხალხების ჩასახლება. მაგრამ მან თავისი ბოროტი განზრახვის გახორციელება ვერ შესძლო, ვინაიდან იგი გადაყენებული იქნა თანამდებობიდან.

საბჭოთა კომპარტია მკიდროდ იკავშირებს რუს ხალხს, რომელიც კომუნისტური იმპერიალიზმის ეანდარმის როლს ასრულებს არმიაში, უშიშროებაში, სამეურნეო ხელმძღვანელობაში და ყველა სხვა სფეროში. პარტია ატყუებს რუსი ხალხის მასებს, ათრობს მათ რასიზმის პროპაგანდითა და შოვინიზმით და ამით აღწევს, რომ რუსის ხალხი მას ემსახუროს და ამას კომპარტია აღწევს კიდევაც, რადგანაც საბჭოთა ხელისუფალნი ყველას ანადგურებენ, ვინც კი გაბედავს, რომ რუს ხალხს თვალეები აუხილოს და განუმარტოს თუ სინამდვილეში რას ნიშნავს და რა მიზანს ისახავს რუსი ხალხის „განსაკუთრებულობისა და ხელმძღვანელი როლის“ პროპაგანდა.

გერმანელი ხალხის მაგალითზე ჩვენ ყველა დავრწმუნდით იმაში, თუ რა გამხრწნელ ზემოქმედებას ახდენს მასებზე რასიზმის პროპაგანდა. გერმანელი ხალხი, აღტაცებული მსოფლიოზე გაბატონების გეგმებით, გაჰყვა ჰიტლერს. ანალოგიური მოვლენაა რუს ხალხშიც, რაც მისთვის შეიძლება ძალზე სავალალო გამოდგეს.

ყველა ამ მიზეზების გამო დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ საბჭოთა კავშირის გარდაქმნა დამოუკიდებელ ეროვნულ

სახელმწიფოებად იქნება ეროვნული საკითხის ყველაზე სამართლიანი და პროგრესული გადაწყვეტა, ვინაიდან ასეთი გარდაქმნა შექმნის თითოეული ერის ყველმხრივი განვითარების მაქსიმალურ საშუალებას. იგი მიმართული იქნება არა ეროვნული შეზღუდულობისაკენ, არამედ ხალხთა შორის ყველაზე ფართო ურთიერთობისაკენ და მეგობრობისაკენ, რადგანაც ესენი იქნებიან გამომდინარე ქვეშაირიტი დამოუკიდებლობისა, ურთიერთთანასწორობისა და კეთილი ნებასურვილიდან ამ ერებისა.

საბჭოთა კავშირის დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად გარდაქმნა უსათუოდ უდიდესი პროგრესი იქნება.

რუსეთის მიწები ისეთი მდიდარია და რუსი ხალხი იმდენად შრომისმოყვარე, რომ იგი შესძლებს თავისი თავის შენახვას. ამისთვის კი მხოლოდ საჭიროა, რომ მიწა, რუსული მიწის ყველა სიმდიდრე, რეალურად რუსი ხალხის ხელში იყოს, რომ რუსი ხალხი თავის თავისთვის მუშაობდეს და არა კომუნისტ ექსპლოატატორებისთვის. ამიტომ, თუ რუს ხალხს არ სურს, რომ იგი ისტორიამ, ცისა და მიწის ყველა ღმერთებმა შეაჩვენოს, როგორც ეს მონღოლ და ფაშისტ დამპყრობლებს მოუვიდათ, მათ დროზე უნდა შეივინონ და უარი განაცხადონ ძალით მიერთებულ სხვათა მიწებზე ისევე, როგორც ეს თავის დროზე გააკეთეს ისეთმა სახელმწიფოებმა, როგორებიცაა: დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, ესპანეთი, პოლანდია, ბელგია, და პორტუგალია.

მაგრამ, ამისათვის საჭიროა, რომ რუსმა ხალხმა მაგალითი უჩვენოს, თვით დაიწყოს უკომპრომისო ბრძოლა ყველა ხალხებისათვის საძულველ კომუნისტურ რეჟიმის წინააღმდეგ, ვინაიდან სწორედ რუსი ხალხის ხელშია თავმოყრილი მთელი ძალა. მაშინ რუს ხალხს გვერდში ამოუდგებიან საბჭ. კავშირის სხვა ხალხებიც და ძალღონეს არ დაიშურებენ ამ „წითელ ჭირზე“ გამარჯვებისათვის.

საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის შემდეგ კი, ყოფილი საბჭოთა კავშირის თითოეული ერი მიიღებს თვითგამორკვევის უფლებას. დაიწყება დამოუკიდებელ სუვერენ ერთა ცხოვრება, რომლებიც იხელმძღვანელებენ საკუთარი ეროვნული ინტერესებით და რუსეთთან დაამყარებენ ქვეშაირიტად თანასწორუფლებიან და მეგობრულ ურთიერთობას. საკითხის ასეთი გადაწყვეტა იქნება ყველაზე სამართლიანი და მისაღები, როგორც რუსი ხალხის, ისე ამჟამად საბჭოთა კავშირში მომწყვდეულ სხვა ერებისათვის. ამავე დროს ეს იქნებოდა კეთილი ნებისა და დემოკრატიის გამოვლენა.

„...და იქმნა კაცთათვის ერი ასპარეზად პირ-
 უთვნელი მსახურებისა და მსხვერპლად მისვლისა.“

[ქაბუა ამირეჯიბი: „დათა თუთაშხია“]

გუშაგის წინა ნომერში მკითხველებს დავპირდი, რომ ცალკე განსაყუთრებით განვიხილავდი პატრიოტიზმისა და კომუნისტური პარტიის წევრობის ურთიერთ დამოკიდებულებას, ანდა კერძოდ, შეიძლება თუ არა, რომ შეგნებული ქართველი პატრიოტი იმავე დროს იყოს კომუნისტური პარტიის წევრიც?

თეორიულად ეს საკითხი ადვილია და მასზე სულ რამდენიმე სიტყვით შეიძლება პასუხის გაცემა, მაგრამ ცხოვრება პარადოქსებით არის სავსე ისე, რომ საჭირო ხდება გრძლად მეტყველება და მაინც დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ ამ საკითხს მარტო მე ამ სტატიით ვერ ამოვწურავ.

დასმულ კითხვას რომ პასუხი გავცეთ, საჭიროა მოვიყვანოთ ტერმინების: „პატრიოტიზმისა“ და „პატრიოტის“, „კომუნისტი-სა“ და „კომუნისტის“ საყოველთაოდ მიღებული განმარტებები. ბურჟუაზიული აზროვნება რომ არ დაგვწამონ მარქსისტებმა, მივმართოთ საბჭოთა ოფიციალურ წყაროებს.

ქართული განმარტებითი ლექსიკონი, რომელიც სტალინის კულტის დროსაა შედგენილ-გამოცემული „პატრიოტს“ ასე განმარტავს: ადამიანი, რომელსაც უყვარს თავისი სამშობლო, მზად არის მისთვის თავი გასწიროს, — თავისი ხალხის ერთგული, სამშობლო-სათვის თავდადებული.“ იქვე პატრიოტიზმის შესახებ კი ნათქვამია: „თავისი სამშობლოსა და ხალხის სიყვარული, ერთგულება; მათთვის თავდადება.“ ინტერესს არაა მოკლებული აგრეთვე, რომ აქვე მოვიხმოთ ტერმინ „პატრიოტიზმის“ განმარტება „ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის“ მიხედვით: „პატრიოტიზმი — სამშობლოს სიყვარული, ერთგულება, მისთვის თავდადება, აქტიური მონაწილეობა მისი კეთილდღეობისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში, სულიერი და მატერიალური კულტურის განვითარებისათვის.“ (ტომი 7, გამოცემული 1984 წ.)

როგორც ვხედავთ, ამ უკანასკნელი 30 წლის განმავლობაში,

რაც ამორებს ამ ორ გამოცემას, „პატრიოტიზმის“ განმარტებას გვარიანი ცვლილება განუცდია. მართლაც, ლექსიკონში „პატრიოტიზმი“ სამართლიანად დაკავშირებულია, არამარტო სამშობლოს სიყვარულთან, არამედ აგრეთვე მშობელი ხალხის სიყვარულ-ერთგულებასთან, მათთვის თავდადებასთან. ამასთან ერთად, სამშობლოსაც და ხალხსაც ლექსიკონში წინ უძღვის მსაზღვერელი „თავისი“, რაც გამორიცხავს ამ ტერმინთა მნიშვნელობის აღრევას. „ქართულ საბჭოთა ენციკლოპედიაში“ კი აღარც ერთია და აღარც მეორე. ეს ამბავი არ გვეგონია შემთხვევითი ან უნებური იყოს. უფრო დასაჯერებელია, რომ საბჭოთა ახალი ხელმძღვანელობა განზრახ ეწევა ასეთ აღრევას, რათა სიტყვა პატრიოტიზმს ნელნელა გამოაცალოს მისი კლასიკური შინაარსი და ჩადვას ახალი საბჭოური, რომლის მიხედვითაც პატრიოტიზმი იქნება: მთელი საბჭოთა მიწა-წყლის სიყვარული, ერთგულება და მისთვის თავის დადება. ეს გაკვრით და სხვათაშორის, რადგანაც ჯერჯერობით საბედნიეროდ საბჭოთა კავშირის არარტუსი ხალხები შორს არიან პატრიოტიზმის ამგვარ გაგებისაგან. რაც ჩვენ, ქართველებს, შეგვეხება, ჩვენთვის პატრიოტიზმი ნიშნავს: ჩვენი სამშობლო საქართველოს და ჩვენი მშობელი ქართველი ერის სიყვარულს; მათდამი ერთგულებას, უანგარო სიყვარულსა და თავდადებას. ამ გრძნობას დრო და რეჟიმი ვერ შეეხება. იგი უბერებელია და უკვდავი.

ჩვენთვის აქ მთავარია ყურადღება მივაქციოთ იმ ფაქტს, რომ პატრიოტიზმი ემსახურება საკუთარი ერის სიცოცხლეს, ესე იგი მის უკვდავებას, თუნდაც ამ ერს დროებით საკუთარი მიწა-წყალი არც კი გააჩნდეს. ამის ცოცხალი მაგალითებია მსოფლიოში გაფანტული ებრაელები, სომხები და ამ ბოლო ხანებში კომუნისტების მიერ საკუთარ სამშობლოებიდან დევნილი მრავალი ხალხები, რომლებიც ყველაფერს ძვირფასს სტოვებენ, სიცოცხლეს საფრთხეში აგდებენ, ოღონდ თავი დააღწიონ საბჭოთა კავშირის ტიპის კომუნისტურ რეჟიმებს.

გადავიდეთ ახლა ტერმინ „კომუნისტის“ განსაზღვრაზე. იგივე ქართ. გან. ლექსიკონი ასე გვიმარტავს მას: „კომუნისტის დამყარებისათვის მებრძოლი.“ ახლა ისღა დაგვრჩენია, რომ განმარტოთ „კომუნისტის“ რაობა. მარქსის მიხედვით, კომუნისტი საზოგადოების განვითარების უმაღლესი ფორმა, სადაც აღარ უნდა იარსებონ აღარც კლასებმა და აღარც ერებმა. ჩვენთვის,

რა თქმა უნდა, მნიშვნელობა არ აქვს კლასების არსებობა-არარსებობას, არამედ ერთა ჯიშთა-არჯიშთას და, მინუსად, ყველა იმისათვის, ვისთვისაც საკუთარი ერისა და ენის უკვდავება ძვირფასია, არ შეიძლება, რომ კომუნიზმი სასურველი იყოს. კომუნიზმია ისეთი საზოგადოება, სადაც ერები აღარ არსებობენ, ცხადია: ერთა ძიმვილაციის შედეგად; კომუნისტური პარტია ნიადავს ამზადებს კომუნიზმის გასაბატონებლად, ხოლო კომუნისტი კი კომუნიზმისათვის მებრძოლი არმიის ჯარისკაცია. ცხადია: ქართველი, რომელიც კომპარტიის წევრი ხდება, ის შეგნებულად თუ შეუგნებლად მონაწილე ხდება მშობელი ქართველი ერის მკვლელობისა.

მარქსი და ენგელსი ამ საკითხზე „კომუნისტური პარტიის მანიფესტში“ შემდეგ პასუხს იძლევიან: „კომუნისტებს ბრალს სდებენ, რომ მათ სურთ სამშობლოს, ეროვნების გაუქმება. მუშებს სამშობლო არა აქვთ. შეუძლებელია მათ წაართვათ ის, რაც მათ არ გააჩნიათ!“

ლენინისათვის კომუნიზმი ერთა შერწყმით უნდა განხორციელებულიყო; ხოლო ჩვენს მიერ უკვე ნახსენები ქართ. საბჭ. ენციკლოპედია შემდეგს გვაუწყებს:

„კომუნიზმის მშენებლობის პროცესში ჩქარდება ერთა დაახლოების პროცესი, რაც ვლინდება ცხოვრების მოძველებული წესების კვდომასა და ცალკეულ მცირერიცხოვან ეთნიურ ერთობათა შერწყმაში...ერების შერწყმის აუცილებელი პირობაა მათი შემდგომი განვითარება სოციალური ცხოვრების ყველა ხაზით.

ერების შერწყმა ობიექტურ-ისტორიული აუცილებლობაა ... მარქსიზმ-ლენინიზმი ასაბუთებს, რომ სოციალური ერთობის ყველა აქამდე არსებული ფორმა, ერის ჩათვლით, კაცობრიობის დანაწევრებულ ცხოვრებას შეესაბამებოდა. სრული კომუნიზმი ნიშნავს კლასებისა და ერებისაგან თავისუფალ, სოციალურ, ეკონომიკურ და კულტურულ თვალსაზრისით ერთიან კაცობრიობას.“

(ქ.ს.ე., ტომი4, გვ.190); ამავე ენციკლოპედიის მეხუთე ტომის 616 გვერდზე კი ვკითხულობთ: „კომუნიზმის უმაღლეს ფაზაში ...შეიცვლება ეროვნული ურთიერთობანიც. გაგრძელდება პროცესი ერების დაახლოებისა, გაიზრდება მათი ეკონომიკური და იდეური ერთობა, განვითარდება მათი სულიერი სახის საერთო ნიშნები, სანამ ბოლოს არ მოხდება ნებაყოფლობითი შერწყმა აღამიანთა ერთობაში.“

კომუნიზმში ერთა ბედის შესახებ გაგვანათლა იური ანდროპოვმა 1982 წლის დეკემბერში, როცა მან კრემლის ტრიბუნლიდან

საბჭოთა კავშირის ოფიციალურად შექმნის სამოც წლის თავის აღსანიშნავად შეკრებილ სსრკ უმაღლესი საბჭოსა და ეროვნებათა საბჭოს დეპუტატებს განუცხადა:

„ჩვენი საბოლოო მიზანი ცხადია. ეს არის, ვ. ი. ლენინის სიტყვებით რომ ვთქვათ, — არა მარტო ერთა დაახლოება, არამედ მათი შერწყმა“-ო.

27-ე ყრილობის მიერ მიღებულ სსრკ კომპარტიის ახალ პროგრამაში ამ საკითხზე შემდეგია ნათქვამი:

„საბჭ. საზოგადოებაში ეროვნულ ურთიერთობას ახასიათებს როგორც ერებისა და ეროვნებების შემდგომი აყვავება, ისე მათი განუხრელი დაახლოება, რომელიც მიმდინარეობს ნებაყოფლობის, თანასწორობის, ძმური თანამშრომლობის საფუძველზე. აქ დაუშვებელია განვითარების მომწიფებული ობიექტური ტენდენციების როგორც ყოველგვარი წაბიძგება, ისევე შეკავება. ამ განვითარებას შორეულ ისტორიულ პერსპექტივაში ერების სრული ერთობა მოჰყვება.“

როგორც ხედავთ, აქ დიდი თავდაპერილობა და ცბიერებაა გამოჩენილი, მაგრამ საბჭოთა მესვეურებს მაინც ვერ დაუშალავთ, რომ მათ უზენაეს მიზანს წარმოადგენს კაცობრიობის ერთ ერად გარდაქმნა, რაც თავისთავად ნიშნავს მთელი კაცობრიობის გარუსებას. ოფიციალური ტექსტები გვარწმუნებენ, რომ ერთა ეს „შერწყმა“ თუ „გაერთიანება“ ნებაყოფლობით, საერთო სურვილითა და თანხმობით განხორციელდება, მაგრამ კომუნისტური პარტიის წარსული ისე კარგადაა ჩვენთვის ცნობილი, მომავალზე დაპირებების მათი სირინოზები შეცდომაში ველარ შეგვიყვანენ. კიდევაც, რომ გავგზიჟდეთ და დავეთანხმოთ მათ ოფიციალურ განცხადებებს, მაინც ცხადია, რომ სსრკ კომპარტია მიზნად ისახავდა და ისახავს ერების, და მათ შორის ქართველი ერის, მოსპობას და ამ უბრალო მიზეზის გამო ქართველი პატრიოტობა არამც თუ შეუთავსებელია მის წევრობასთან, არამედ მასთან სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაშია. საბოლოოდ ან ერთი უნდა იყოს ან მეორე. ერთ-ერთმა უნდა გაიმარჯვოს მეორეზე, სხვა გამოსავალი არ არსებობს და ის აზრი, რომ პატრიოტის ქართველი მამულიშვილი შეიძლება კომპარტიის წევრიც იყოს, შეიძლება მხოლოდ ნაღრძობი ქკუის ნაყოფი იყოს.

საქართველოს კომპარტია

აქამდე ჩვენ ლაპარაკი გვქონდა ზოგადად კომუნისტურ პარტიაზე, მის პროგრამისა და იდეოლოგიაზე, ახლა კი გადავიდეთ საქართველოს კომპარტიაზე, განვიხილოთ მისი ორგანიზაციული წყობა და აღნაგობა და ამრიგად ვნახოთ, შეესაბამება იგი თუ არა ჩვენი ერის, ქართველი ერის სასიცოცხლო ინტერესებს და, მაშასადამე, არის თუ არა მასში ადგილი ქართველი პატრიოტისათვის.

ამ სტატიას ჩვენ წარუმძღვარეთ მწერალ ჭაბუა ამირეჯიბის ხატოვანი თქმა: „და იქმნა კაცთათვის ერი ასპარეზად პირუთვნელი მსახურებისა და მსხვერპლად მისვლისა, რაც დიდი პოლიტიკური ქეშმარიტებაცაა. ყველა ადამიანი მოწოდებულია, რათა ის მსახურებდეს საკუთარ ერს და, მხოლოდ და მხოლოდ აქედან, საკუთარი ერის სარბიელიდან, როცა ამის ძალღონე შესწევს, იგი უნდა გავიდეს საკაცობრიო სარბიელზე. ის, რაც შეიძლება ითქვას ადამიანზე შეიძლება გავრცელდეს ადამიანთა ჯგუფზე და, მაშასადამე, პოლიტიკურ პარტიაზეც. თავისთავად ცხადია, რომ ნებისმიერი პარტია საკუთარ ერს უნდა ემსახურებოდეს, მაგრამ, აგრეთვე, პოლიტიკური პარტია, რომ საკუთარი ერის პირუთვნელი მსახური იყოს, ის ანგარიშს მას(საკუთარ ერს) უნდა აბარებდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ის არის უცხოეთის პარტია და მას უწოდებენ მეხუთე კოლონას.“

არის კი საქართველოს კომუნისტური პარტია საქართველოს, ქართველი ხალხის პარტია? ანდა სხვანაირად რომ ვთქვათ, არსებობს სინამდვილეში საქართველოს კომუნისტური პარტია? არა. საქართველოში, ისევე, როგორც საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებში სსრკ კომპარტიისაგან არც დამოუკიდებელი და არც ავტონომიური რესპუბლიკის კომპარტია არ არსებობს. როცა საქართველოს კომპარტიაზე წერენ ან ლაპარაკობენ, აქ საქართველო მხოლოდ და მხოლოდ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიალური მნიშვნელობით იხმარება და იგი განუყოფელი ნაწილია სსრკ კომპარტიისა, რაც იგივე რუსეთის კომპარტია იყო და არის. რესპუბლიკების კომპარტიებს, და მათ შორის საქართველოს კომპარტიას, არავითარი განსაკუთრებული უფლებები (პრივილეგიები) არ გააჩნიათ, რომლითაც ისინი განსხვავდებოდნენ წმინდა რუსულ მხარეებისა და ოლქებისაგან, რო-

გორებიცაა მაგალითად მოსკოვის ლენინგრადის, გორკის, სხვა ტოვის, იდელ-ურალის და სხვა. საქართველოს კომპარტიის ხელმძღვანელებს ნიშნავენ კრემლიდან და ისინი პასუხისმგებლები არიან ამ უკანასკნელების წინაშე და არა ქართველი კომუნისტებისა და ქართველი ხალხის წინაშე.

ამ საკითხზე ზედმეტი არ იქნება მოვიხმოთ ერთი ადგილი ქალბატონ ელენ კარერ დანკოსის შესანიშნავ ნაშრომიდან: **L'EMPIRE ECLATE** (დამსხვრეული იმპერია):

„სახელმწიფო აპარატზე უფრო მეტად კომუნისტურ პარტიას უკავია ორჭოფული ადგილი საბჭოთა კავშირის წონასწორობის საქმეში. ლენინს მუდამ მიაჩნდა პარტია პროლეტარიატის მოწინავე ნაწილად და ის დაზღვეული უნდა ყოფილიყო ეროვნებათა შორის არსებულ წინააღმდეგობებისაგან. 1917 წლამდე ის წინააღმდეგი იყო მუშათა კლასის ისეთი ორგანიზაციის არსებობის, რომელიც გამომხატველი იქნებოდა რუსული საზოგადოების ეროვნული სხვადასხვა თვისებებისა. მაგრამ, რევოლუციის შემდეგ ფედერაციულ სახელმწიფოს მოყვა პარტიის პარალელური რეკონსტრუქციაც. ფედერაციაში შემავალ თითოეულ რესპუბლიკაში იქნა დაარსებული რესპუბლიკური პარტია და სწორედ აქედან იწყება, სხვათა შორის, გაუგებრობა. სინამდვილეში რესპუბლიკების ეს კომპარტიები არიან ს.ს.რ.კ.-ს კომუნისტური პარტიის განუყოფელი ნაწილები, და მათ არა აქვთ არავითარი ზედმეტი უფლება, ვიდრე რაიონულ პარტიულ ორგანიზაციებს. რესპუბლიკების კომპარტიის წევრები ოფიციალურად ს.ს.რ.კ.-ს კომპარტიის წევრები არიან და ჩანს, რომ რესპუბლიკის ორგანიზაციაგანსაკუთრებული სახელწოდებაა, რომელიც დაცლილია ყველგვარი განსაკუთრებულობისაგან. ამ რესპუბლიკურ პარტიების დანიშნულებაა მხოლოდ, რომ თავიანთი არსებობით აჩვენონ საბჭოთა ფედერალიზმი, მაგრამ არც უფლებრივად და არც პრაქტიკულად რესპუბლიკების კომპარტიებს არ ენიჭებათ არავითარი ავტონომია...“

ასეთი მდგომარეობა მიგვიჩინებს იმაზე, რომ კომპარტიის დაყოფას რესპუბლიკებად აქვს მხოლოდ მოჩვენებითი ხასიათი, და ისინი უბრალო ტოტებს წარმოადგენენ საკავშირო კომპარტიისას.“ (იხ. „თავ. ტრიბუნა“ №27 „საბჭ. მაერთიან. ძალები“)

ამრიგად, უდავოა, რომ საქართველოს კომუნისტური პარტია, როგორც ავტონომიური ქართველი ხალხის პარტია სინამდვილე-

ში არ არსებობს და ის, რაც ამ სახელს ატარებს, ალურად არის უცხოეთის პარტია. საქართველოს კომუნისტური პარტია უცხოეთის პარტიაა და არა ვინმე უცხოეთისა, არამედ საქართველოს მპყრობელი უცხოეთისა. აქედან გამომდინარე, ლოდიკური მსჯელობით ცხადია, რომ საქართველოს კომუნისტური პარტიის წევრობა ნიშნავს ჩვენი სამშობლოს დაღატს, საომარ მდგომარეობაში მყოფ მტრის მხარეზე გადასვლას და, ისიც ცხადია, რომ პატრიოტი ქართველი არამც და არამც არ შეიძლება კომუნისტი რომ იყოს.

კომპარტიის წევრობა

რაც არ უნდა უსიამოვნო არ იყოს, მაინც უნდა ვაღიაროთ ის უდავო ფაქტი, რომ კომუნისტი ქართველების რიცხვი მცირედი არ არის. სულ უკანასკნელი ცნობები ხელთ არ გვაქვს, მაგრამ სამოცდაათიან წლებში ქართველები პროცენტულად ყველაზე მრავალრიცხოვნად იყვნენ წარმოდგენილი კომპარტიაში და ყოველ ათას ქართველზე ოთხმოც კომუნისტს აცხადებდნენ ოფიციალურად. ამ მხრით მდგომარეობა ბევრად არ უნდა იყოს შეცვლილი მას შემდეგ და სულ ცოტა 200 ათასიანი არმია მაინც ითვლება ეგრედ წოდებულ საქართველოს კომუნისტურ პარტიაში. ვიეთნი იტყვიან: დავღუპულვართო! მდგომარეობა მართლაც არ არის ამ მხრით ბრწყინვალე, მაგრამ თუ კარგად გავითვალისწინებთ იმ პირობებს, რომელშიაც ხალხი წევრი ხდება კომპარტიის, მაშინ შთაბეჭდილება არც ისე უნუგეშო იქნება, როგორც ეს შორიდან ერთი შეხედვით გვეჩვენება. რაც მთავარია, არამც და არამც არ შეიძლება, რომ ამდენი ქართველი ყველა სამშობლოს შეგნებულ მოღალატეებდ ჩათვალოს. ამაში უკედ დავრწმუნდებით თუ განვიხილავთ კომპარტიაში მიღების წესებსა და პირობებს.

კომუნისტები ორ მთავარ ნაწილად შეიძლება გავყოთ: იდეურ და შემთხვევით ან უნებურ კომუნისტებად. პირველებს ეკუთვნიან ის კომუნისტები, რომლებსაც მართლაც სწამთ კომუნისტური იდეები. ასეთები ამჟამად ბევრი აღარ უნდა იყენ კომპარტიის რიგებში და თუ არიან, ისინი არც წარმოადგენენ საბჭოთა რეჟიმის დასაყრდენ ძალას დღეს. კომუნისტების მეორე ნაწილს შეადგენს ყველა დანარჩენები, რომლებიც კომპარტიის წევრები გამხდარან ან სრულიად მო-

უფიქრებლად, ან კარიერისა და გამორჩენის მიზნით, ანდა ისეთები, რომლებიც მათდა უნებურად-იძულებით არიან შეყვანილნი თუ შეყვანილი კომპარტიის რიგებში.

კომპარტიაში შესვლა არც ისე თავისუფალი და ადვილია, როგორც ეს ერთი შეხედვით შორიდან ეჩვენებათ. კომპარტიაში იმდენსა და იმათ იღებენ, რამდენიცა და ვინც საბჭოთა მესვეურებს სჭირდებათ. ომის დაწყების წინა წლებში სტალინმა კომპარტიის რიგები სასტიკად გაცხრილა და ბევრმა მათგანმა გულაგებში დაასრულეს პარტიული კარიერა. ომის მსვლელობისას კი, პირიქით, ფართოდ გააღო პარტიის კარები. ორივე შემთხვევა შედეგი იყო კრემლის ხაზინის ნება-სურვილის და არა საბჭოთა ხალხისა. დემოკრატიული საზოგადოებისაგან განსხვავებით, საბჭოთა ტირანულ საზოგადოებაში კომპარტიის წევრთა რაოდენობის ზრდა სრულებითაც არ გამოხატავს მისი ავტორიტეტის ზრდას საზოგადოების თვალში. ხვალ რომ სსრკ კომპარტიის რიცხვი ოცჯერ შემცირდეს, ამით ამ პარტიის ავტორიტეტი ოდნავადაც არ შესუსტდება. ასევე იქნება წინააღმდეგ შემთხვევაში.

შეიძლება ზოგი ფიქრობდეს, რომ საბჭოთა რეჟიმის დასაყრდენი იყვენ იდეალისტი კომუნისტები. ასეთები მართლაც იყვნ ოქტომბრის გადატრიალებისა და სამოქალაქო ომის დროს. სტალინმა ისინი ყელა დახვრიტა და მისი სიკვდილის შემდეგაც სტალინის პოლიტიკური მემკვიდრეები იდეალისტებს აღარ ენდობიან. აკი კიდევაც ტრებახობენ: რეალისტები ვართო.

საბჭოთა სახელმწიფოსა და კომპარტიის დასაყრდენს წარმოადგენს ის კომუნისტები, რომლებიც ურეზერვოდ ასრულებენ ზემოდან მიღებულ დირექტივებს და არასოდეს არ აყენებენ კითხვებს: რატომ? რისთვის? ასეთი კადრების შერჩევა იწყება უკვე საბავშვო ბაღებიდან, პიონერთა ორგანიზაციაში, კომკავშირში და შემდეგ პარტიულ სკოლებსა, უნივერსიტეტებსა და აკადემიებში. ესენი ქმნიან ცნობილ საბჭოთა პარტიულ ნომენკლატურას, რომელიც წარმოადგენს საბჭოთა საზოგადოების უმაღლეს კასტას. მათ ხელშია საბჭოთა კომპარტიისა და სახელმწიფოს სამართავი ბერკეტები. როგორც წესი, ეს ადამიანები გულჭვა და ეგოისტები არიან. მათ დიდათ არც არავინ უყვართ და არც არაფერი არ სწამთ. მათ სხვებზე მბრძანებლობა ისევე უყვართ, როგორც სხვების მონური მორჩილება

ეხერხებათ და მათთვის მთელი სამყარო მათ საკუთარ თავს ირგვლივ ტრიალობს.

კომპარტიის წევრთა დიდი უმრავლესობა პარტიაში შესულია შეუგნებლად, ანგარიშმიუხედავად. მათ იქ კომპარტიის იდეოლოგია როდი იზიდავთ, არამედ ის მცირე თუ დიდი პრივილეგიები, რომლებიც კომპარტიის წევრობას თან ახლავს. ამათში არიან სინდისგარეცხილი ადამიანები, რომლებიც ნამცეცების გულისთვის არავეს და არაფერს დაზოგავენ, მაგრამ მათი უმრავლესობა სამშობლოსთვის დაკარგული არ არიან და, როცა დრო დადგება, სამშობლოს პატიოსან სამსახურს აიჩრჩევენ.

ამათ გარდა, კომუნისტური პარტიის წევრები არიან მათ უნებურად, მათი სურვილისა და მოწოდების წინააღმდეგ გამხდარი კომპარტიის წევრები. საჭიროა ამის განმარტება.

საბჭოთა საზოგადოებაში ხშირად დიდ პოპულარობას აღწევენ არაპარტიელები, განსაკუთრებით მეცნიერების, ლიტერატურის, ხელოვნებისა და სხვა დარგებში. ხელისუფლება მათ სამსახურს იყენებს, მათ საპასუგისმგებლო პოსტებზე აწინაურებსთ და იმავე დროს მათ ვალდებულს ხდის პარტიის წევრები გახდენ.

ასე მაგალითად, ერთ მშვენიერ დღეს თბილისის ოპერის დირექტორად შეიძლება დანიშნონ ვინმე უპარტიო, მაგრამ სახელგანთქმული კომპოზიტორი ბატონი X. საქ. კომპარტიის პირველი მდივანი X-ს თავის კაბინეტში დაიბარებს, გამოუცხადებს მის ოპერის დირექტორად დანიშვნას და თანაც წინადადებას აძლევს, რომ დაუყოვნებლივ დაწეროს განცხადება პარტიაში მიღების თაობაზე. X-ს სრულებითაც არ აქვს სურვილი და მიდრეკილება კომპარტიის წევრად გახდომაზე, მაგრამ, როგორ გგონიათ? ის უარს იტყვის, ანდა შეუძლია კი უარი თქვას ხელისუფლების წარმომადგენლის მიერ შეთავაზებულ „საპატიო“

წინადადებაზე? საბჭოთა წესწყობილების პირობებში უარის თქმა თითქმის წარმოუდგენელია! ჯერ ერთი, რა თქმა უნდა, თბილისის ოპერის დირექტორის თანამდებობა თავისთავად მაცდუნებელია, მაგრამ დიდი თანამდებობის ცდუნებაც რომ დასძლიოს ჩვენმა გმირმა, შიშის გრძნობას მაინც ვერ დასძლევს, რადგანაც პარტიაში შესვლაზე თუ ის უარს იტყვდა, ამით ის გამოააშკარავებდა მის უარყოფით დამოკიდებულებას კომპარტიისადმი და საბჭოთა რეჟიმისადმი. იგი მაშინვე აყვანილი იქნებოდა აღრიცხვაზე კაგებეს მიერ და პირველსავე შემთხვევაში დაკარგავდა მდგომარეობას, თავისუფლებას

და, შეიძლება, სიცოცხლესაც.

ასეთი კომუნისტები ცოტანი არ არიან კომპარტიის რიგებში. სანამ ისინი საჭირონი არიან, ისინი სარგებლობენ რეჟიმის მფარველობითა და იმყოფებიან პრივილეგიურ საყოფაცხოვრებო პირობებში. ასეთ კომპარტიელებში, უდავოა, რომ „პატიოსანი, შეგნებული მამულიშვილები ბევრი არიან“, მაგრამ ეს მათი მამულიშვილობა ფაქტებით უნდა იყენ დადასტურებული და არა ემპირიულად. კიდევ მეტს ვიტყვდი, თვით იმ პარტიელთა შორისაც, რომლებიც საბჭოთა რეჟიმის დასაყრდენს წარმოადგენენ საქართველოში და, რომელთა შერჩევაზეც ჩვენ ადრე ვილაპარაკეთ, შეიძლება იყენ ქართველი პატრიოტები, მაგრამ ეს მათ აქტებით უნდა გამოამყდონ და აჩვენონ, მანამდე კი, ისინი მტრის აქტიურ სამსახურში არიან და ასეთებად უნდა იქნენ მიჩნეული.

ღალატის გამოსყდვის იშვიათ ისტორიულ მაგალითს წარმოადგენს ქართლის მოურავად წოდებული გიორგი სააკაძე. სამშობლოდან გადახვეწილი ის სპარსეთში აფარებს თავს და სამშობლოს დუნდობელი მტრის—შაჰ-აბასის სამსახურში შედის. ის, რომ იქ ბოლომდე დაჩენილიყო, მაშინ ის საქართველოს ისტორიაში შევიდოდა, როგორც სამშობლოს დიდი მოღალატე, მაგრამ, გიორგი სააკაძემ, ქართლ-კახეთისათვის საბედისწერო მომენტში, გასწირა სიჭმის ვაყიშვილი პაატა, საკუთარი კეთილდღეობა და სიცოცხლე სასწორზე შეაგდო, თვით იკისრა შეთქმულ მამულიშვილთა ბელადობა, ქართლ-კახეთის დასარბევად და ასაყრელ-გადასასახლებლად მომავალ ყოილბაშებს მუსრი გაავლო; ამით იხსნა სამშობლო და საკუთარი ღალატიც გამოისყდა. არა მხოლოდ გამოისყდა, არამედ მისი სახელის მადიდებელი გახადა მშობელი ერი საუკუნოდ.

მაგრამ, რომელ ჭკუათმყოფელს მოუვა აზრად თქვას ის, რომ, ჩვენი სამშობლოსათვის იმ შავბნელ დროს „ქართველ მამულიშვილებს გიორგი სააკაძისათვის უნდა მიებაძათ და ყველა შაჰ-აბაზების სამსახურში უნდა შესულიყვნენ! მაშინ ხომ ის ქართველებიც აღარ ვიქნებოდით, რომლითაც თავი მოგვაქვს?!

როგორც ზემოდ აღვნიშნე, ე. წ. „საქართველოს კომპარტიაში“ არიან ბევრი ისეთები, რომლებიც ზოგი მოუფიქრებლად, ზოგი გამორჩენა-სარგებლიანობის გამო, ზოგი მათდა უნებურად, შიშის გამო გამხდარა და რჩება წევრად. ყველა ეს კომუნისტები დაკარგული არ არიან სამშობლოსათვის. დრო და-

დგება, როცა ისინი მათ დროებით შეცდომას, სისუსტეს და მათ თუ გზადაბნეულობას დაძლევენ და მშობელი ხალხის განთავისუფლებისა და აყვავება-აღორძინების ფერხულში ჩაებმებიან გულითა და გულწრფელად. 1956 წლის უნგრეთის კომუნისტების, 1968 წლის ჩეხოსლოვაკიის კომუნისტების და 1980 წლის პოლონეთის კომუნისტების მაგალითები, რომლებმაც მასიურად მიატოვეს კრემლის კომპარტიები და საკუთარი სამშობლოს განთავისუფლების მოძრაობებს მიაშურეს, გვაძლევს სრულ იმედებს ამ მხრით.

ჩვენი ვალია ხელი გავუწოდოთ ასეთ ქართველ „კომუნისტებს“, გავუადვილოთ იმ მყრალ წუმბედან თავის დაღწევა, დავეხმაროთ იმ ნაბიჯის გადადგმაში, რომელიც მათ იხსნის მორალურ წარწყმენდისაგან და ჩვენს ერს კი გზას გაუხსნის თავისუფლებისა და დიდებისაკენ.

ამავე დროს, არ უნდა დავივიწყოთ, რომ კომუნისტური პარტია, თავისი იდეოლოგიითა და ორგანიზაციული წყობით, უაღრესად მავნე, დამლუპველი არის საქართველოს დამოუკიდებლობისა და, მაშასადამე, ქართველი ერის მომავალი არსებობისა. მხოლოდ კომუნისტური პარტიით ამართლებს დღეს რუსეთი საქართველოს დაპყრობას. ამიტომ კომუნისტურ პარტიას ისევე დაუზოგავად უნდა ვებრძოდეთ იდეოლოგიურად, როგორც რუსთა მპყრობელობას. მასთან დაზავების, და მით უფრო მისი წევრად გახდომისაკენ მოწოდება შეიძლება მხოლოდ გაუგებრობით აიხსნას, ხოლო შეგნებულისაგან უპატიებელი დანაშაულია.

გიორგი წერეთელი

კ უ ლ ტ უ რ ი ს ს ა კ ი თ ხ ე ბ ი

რაც ყველა ქართველმა უნდა იცოდეს
(გაგრძელება)

პეტრე იბერი (დანტე მას იერარქიის ოსტატს უწოდებდა) ჯერ კიდევ მეხუთე საუკუნეში, შემდეგ კი პეტრიწი, გიორგი მთაწმინდელი და სხვა ქართველი მწიგნობარ-მოაზროვნეთა ღრმად შინაარსიანი შემოქმედება ადამიანის სრულყოფას ემსახურებოდნენ, ჰუმანიზმს ქადაგებდნენ და შოთა რუსთველმა თავისი

გენიალური ნიჭით პოეტურად გადმოგვცა ეს აზრი, რომლის განვითარებას დასავლეთში კარგად დაგვიანებით ვხედავთ „გ. ტ.“, როგორც ფილოსოფიური პოემა, მოითხოვდა მისი ტექსტის ფილოსოფიურ და ფილოლოგიურ კვლევას, რომლის დაძლევა მხოლოდ მეცნიერთა ფართო კოლექტივს და ისიც თაობათა მანძილზე შეეძლო. რუსთველოლოგიური განყოფილება როგორც ასეთი მხოლოდ 1957 წელს დაარსდა, რუსთაველის სახელობის ქართულ ლიტერატურისა და ისტორიის ინსტიტუტში, და „გ. ტ.“ მეცნიერულ-კრიტიკული გამოცემა მხოლოდ 1958 წელში გადაწყდა. ასე რომ, ცნობილი ჩვენი რუსთველოლოგის ვიქტორ ნოზაძის საყვდელი: „გ. ტ.“-ს მეცნიერული გამოცემისათვის ეტყობა საქართველოში არავის სცალიაო“, სავსებით სამართლიანი და საფუძვლიანი იყო იმ დროს (1954 წ.), უმართებულოდ რომ აუღელვებია საქ. მეც. აკადემიის პრეზიდენტი აწ განსვენებული აკადემიკოსი ნიკო მუსხელიშვილი.

ქართული ჰუმანიტური მოძრაობის ეპოქად, სამართლიანად, დავით აღმაშენებლის ხანა ითვლება და მის ფუძემდებლად თვით ჩვენი დიდი მეფე, რომელმაც სწორედ ამ მიზნით გელათის აკადემიაში მოიწვია იოანე პეტრიწი. სწორედ ეს ხანაა დამწკბი რენესანსული მიმართულების.

მეთორმეტე საუკუნის საქართველო ისეთ აყვავებას აღწევს ეროვნული ცხოვრების ყველა სფეროში, რომ მას საპატიო ადგილი ეჭირა იმ დროინდელ საკაცობრიო ცივილიზაციაში. მეთორმეტე საუკუნის საქართველო იკავებს ბიზანტიის ადგილს, იმპერატორი კომნენი მის მოკავშირეობას ეძებს, ხოლო ბევრი მუსულმანური სამთავროები ვასალურ მდგომარეობაში არიან საქართველოსთან. პოლიტიკურ ზრდას ეკონომიური განვითარებაც არ ჩამორჩენია, საქართველო აღმოსავლეთ-დასავლეთის ვაჭრობის ცენტრად იქცა. საქართველოში იჭრიან თავს მაშინდელი მსოფლიოს საფინანსო და ეკონომიური ძალები. ქართული სულიერი ცხოვრება ფეხდაფეხ მიყვება ამ საყოველთაო ეროვნულ აღმა სვლას: ათონის მთაზე, შავ მთაზე, ნიკორწმინდაში, ჯვრის მონასტერში, გელათში, იყალთოში და სხვა ქმნიან დაუფასებელ საგანძურს ჩვენი სამშობლოს კულტურისას. დავით აღმაშენებლის ხანას ემთხვევიან დიდებული ლირიკოსები: „აბდულ მესიას“ ავტორი შავთელი, „თამარიანის“— ჩახრუხაძე, „ამირან დარეჯანიანის“— მოსე ხონელი, რომელთაც ბრწყინ-

ნვალედ აგვირგვინებს რუსთველის ვეფხისტყაოსანი. ^{ეროვნული} ^{ინტელიტუალური}
 არ ვიცი, დანამდვილებით, რამ ათქმევინა ჩვენს გენიოს პო-
 ეტს: „ესე ამბავი სპარსული ქართულად ნათარგმანები, ვპოვე
 და ლექსად გარდავქმენ, საქმე ვქენ საუკომანებო.“ ამ სიტყ-
 ვებმა ბევრ მკვლევარს თავსამტვრევად გაუხადა საქმე. თვით
 პოემაში კი ყველაფერი ამის საწინააღმდეგოდ ლაპარაკობს.
 ხომ შესაძლებელია, რომ სიტყვა „სპარსული“ მაშინ უცნაურს,
 უცხოს, დაუჯერებელს ნიშნავდა? საუკუნეების განმავლობაში
 ამა თუ იმ სიტყვას თავისი პირვანდელი შინაარსი ხშირად
 ეცვლება და წინანდელი გაგებით მას ვეღარ მოვიხმართ. გა-
 ნა, ძველ საბერძნეთში უცხოელს „ბარბაროს“-ს არ უწოდებდ-
 ნენ?!

შეგჩერდეთ ცოტა ხნით იმაზე, არის თუ არა „ვ. ტ.“ მართ-
 ლაც სპარსული ამბავი. რუსთაველის პოემა ეკუთვნის თამარის
 მეფობის ხანას, თამარისა, რომელიც ქართული ეკლესიის მიერ
 წმინდანად იყო აღიარებული, ხოლო ხალხისაგან—მზე-ღმერთად.

„ვ. ტ.-ს წყარო საეროა, ყველგვარი უცხო გავლენა, ნეოპლა-
 ტონიზმი თუ სხვა თეორია უარსაყოფელია“-ო, ამბობს პროფ.
 შოთა ძიძიგური. ნიკო მარიც თავის ადრინდელ თეორიას (მუს-
 ლიმანურისას) უარყოფს და რუსთველის გენიალურ ქმნილებას
 ქართულ ხალხურ საფუძველზე წარმოშობილად აცხადებს.

არ უნდა დავივიწყოთ, რომ სპარსეთში ადრე სარწმუნოება
 წარმართული და, მაშასადამე, უმორალო იყო, სადაც ზნეობა
 ძალას ემორჩილებოდა; და, რაც კიდევ მხედველობაშია მისაღე-
 ბი: მეთორმეტე საუკუნის საქარჯველოში სპარსულ გავლენას
 ჯერ კიდევ ფეხი არ ჰქონდა მოკიდებული. ამ დროის ქარ-
 თული ლიტერატურა მკიდრო კავშირში ვითარდება ბერძნულთან,
 სპარსულის გავლენას კი ვერ ვხედავთ. შოთას თავისი პოემის
 სპარსულ ამბად გასაღება თუ მოუნდომებია, ეს შეიძლება იმ
 მოსაზრებით, რომ თავიდან აეცილებია ქრისტიანულ ეკლესიის
 მიერ დევნა.

განვითარებულმა საქალაქო ცხოვრებამ დაბადა ვაჭართა წო-
 დება და მათ დაპირისპირებას ფეოდალ-რაინდულთან ნათლად
 ჰხედავს რუსთაველი და მგოსნური ძალით, მთელი თავისი
 ნიჭით ამჟღავნებს და დღის სინათლეზე გამოაქვს იმ დროის
 უარყოფითი მხარეები; ააშკარავებს სიბოროტეს ფულის კულ-
 ტისას, ოქროს, როგორც სიძუნწის წყაროს და მომსპობს ცი-
 დან მომადლებულ ადამიანის ღირსებებისა. ქართული საეკლესიო

დოგმატიზმი იმ დროს არა მარტო „წარმართულ“ გამოცდებს ებრძოდა ლიტერატურაში, არამედ „ვეფხისტყაოსანსაც“. იგივე ლიც სულის ტყვეობისა და სქოლასტიკის წინააღმდეგ რომ იყო აღმართული. 12 - 17 საუკუნეებში „გ. ტ.“ მხოლოდ ხალხში ცოცხლობდა, მაღალ წრეებში კი მისი ხსენება არ ჩანს. ქართული თქმულების მიხედვით, შოთა იძულებული იყო საქართველო დაეტოვებია და თავშესაფარი იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში ეძებნა, რასაც ადასტურებს ამ მონასტერში აღმოჩენილი კედლის მხატვრობაც. აქვე უნდა მოვიხსენიოთ, რომ დღესაც ინახება თამარ მეფის ანდერძი მის შვილ გიორგი ლაშასადმი, რომელშიც დედოფალი ჯვრის მონასტერში დასაფლავებას იბარებს. დედოფალის ეს სურვილი და ხალხური გადმოცემა, რომ შოთას თითქოს თამარ მეფის შეკვეთით დაეწეროს თავისი უკვდავი პოემა, ნუთუ დამაჯერებლად არ ლაპარაკობს ვეფხისტყაოსნის ორიგინალობაზე!

„თუმცა რუსთაველის თქმით, მან „ეს ამბავი“ სპარსულიდან თარგმნა, მაგრამ სპარსულ ენაზე ამის მსგავსი ნაწარმოები არ არსებობს“, სამართლიანად შენიშნავს მეფე ვახტანგ მეექვსე.

„კავკასიონის“ მე-11-ე ნომერში ვწერდ და აქაც უნდა გავიმეორო, რომ შოთა რუსთაველის მღელვარე მუზა, რომელსაც მუდმივ წყაროდ თამარის ბრწყინვალე სახე ევლინება, მუდამ სიყვარულს უფალობს, სიყვარულია მისთვის მთავარი დაუმრეტელი წყარო, მომცემი ბედნიერებისა; სიყვარული ბატონობს მის პოემაში, სიყვარული წმინდა, უმანკო, ხორციელიც, მაგრამ საყრალური, ერთგულებისა და თავგანწირვით გასპეტაკებული, მაშინ, როცა სპარსეთის იმდროინდელი პოემები „ტლაშატლუმის“ მეტს არაფერს წარმოადგენენ-მეთქი. ამის საუკეთესო მაგალითია სპარსულიდან მდიდარი ქართული ენით თარგმნილი „ვისრამიანი“. წმინდა სექსუალური სახის ნაწარმოები, სადაც ხორცი ბატონობს და სუფთა გრძნობები ნაკლებად მჟღავნდებიან.

ვეფხისტყაოსანი არ არის სპარსული ამბის მიბაძვა და არც გადამღერება, არამედ ნამდვილი ქართული, ორგანიულად დაკავშირებული მის თანამემამულე წინამორბედებთან, არის მათი მემკვიდრე და მათი უმაღლესი საფეხური. რუსთაველმა მშვენიერ სამოსელში შეახვია უძვირფასესი მარგალიტები. ის გვამცნობს აღმოსავლეთისა და დასავლეთის პოეზიათა და სიბრძნეთა სიმდიდრეს, მაგრამ უპირველესად ის საქართველოს სინამდვი-

ლის ამსახველი და ქართული კულტურის ოქროპირია, ქართულ საერო და საეკლესიო მწერლობიდან იმით განსხვავდება, რომ მისი პოემა მეცნიერულ-თეოლოგიურ-ფილოსოფიურ ხასიათის გარდა სახალხო ნაწარმოებებია. კიდევ ერთხელ უნდა გავიმეორო ხშირად გამოთქმული აზრი: მიუხედავად დიდი გენიოსობისა, ენის უმაღლესი ჯადოსნობისა, აზრთა და რითმათა სიფართოვე-სიღრმისა, მძლავრი მუსიკალური ჟღერადობისა, განუზომელი მეცნიერულობისა, რუსთაველის დიდებულ პოემას ხანგრძლივი სიცოცხლე არ ეწერებოდა, ჟამთა დენაში დავიწყებას მიეცემოდა, რომ ის წმინდა ეროვნული არ ყოფილიყო, ქართველ ხალხში ღრმა ფესვები არ ჰქონოდა გამდგარი, ქართველი ხალხის სიბრძნისა და მახვილგონიერების ამსახველი არ ყოფილიყო და ქართველი ხალხის ხასიათის ძვირფას მარგალიტები სათვის თავის პოემაში თავი არ მოეყარა.

ქართველი ერის სულიერი სიმდიდრის და საზოგადოებრივი ცხოვრების მატანეა ვეფხისტყაოსანი. კაცური ვალის მოხდაში გამოიხატება მისი მიზანი და ბევრი ტკივილი აწუხებს მგოსანს, მაგრამ მის ტკივილებში დიდი ოპტიმიზმი შეღავნდება, სიცოცხლე და სიხარული იხატება მასში. შოთამ, როგორც ერთ-ერთმა პირველმა მოციქულმა რენესანსის იდეებისა, აღმართა ჰუმანიზმის დროშა და დღემდე მიუღწეველი პოეტური სრულყოფით უმღერა სიკეთის, მშვენიერების, სინათლის, კაცთმოყვარეობის, რაინდულ კეთილშობილურ გრძნობებს.

ქართველმა ერმა მისცა მსოფლიოს რუსთაველი, რომელიც ნათელ და ბედნიერ ცხოვრების გზას უსახავს მთელ კაცობრიობას, მისი მაღალი ჰუმანიზმით და ხალხთა შორის მეგობრობით. რუსთაველია ეროვნებისა და კაცობრიობის დიდი მომღერალი, ღამიანის შინაგანი სამყაროს, მისი სულიერი ფასეულობის, სიდიადისა და სიბრძნის დამცველი.

დიდ ღამიანებს არ შეეფერებათ საკუთარ თავზე ლაპარაკი და არც ესაჭიროებათ ეს. ხალხი არავის არ შეიყვარებს, ვინც სიყვარულის ღირსი არ არის.

თემატიკის მსგავსების გარდა ჰომეროსს, რუსთაველს და დანტეს პირად ცხოვრებაშიდაც ერთნაირი ბედი ეწიათ. სიბნელითაა მოცული მათი ცხოვრება, არ შემორჩენილა მათი ბიოგრაფიული ცნობები და მათგან განვლილი გზა ვარაუდზეა დამყარებული. რა იქნებოდა მსოფლიო ლიტერატურა, რომ არ ჰყო-

ლოდა ჰომეროსი, რუსთაველი და დანტე?! რუსთაველსა და დანტეს შორის ერთი საუკუნეა. მსოფლიო კულტურის (რუსთაველი) ამ ორ მოცილეს შორის ბევრი მსგავსებაა, მაგრამ განსხვავებაც საკმარისია. ვინაიდან დანტეს ხშირად ვახსენებთ, ვთქვათ კიდევ მასზე ორიოდ სიტყვა.

რომის პაპის ავტორიტეტს უჭოქმანოდ ემორჩილებოდნენ იმ დროინდელი მეფე-მთავრები და არისტოკრატები. ფრიდრიხ მეორისა და მისი შვილის რომის პაპის მიერ ექსკომუნიკაციით გამოწვეულ რისხვასა და წყევლას, არამც თუ დანტე, არამედ ფლორენციელი ბანკირები და დიდი ვაჭრებიც ვერ გადაურჩნენ და სამშობლოდან გაძევებასაც კი. კაიზერისა და პაპის მუდმივმა ერთმანეთში ბრძოლა-ჭიშპობამ დანტეს მდგომარეობაზე და მის შემოქმედებაზე დიდი გავლენა იქონია. თავის შრომაში: „მონარქია“ დანტე კაიზერისა და რომის პაპის მორიგების მომხრეა, ორივეს ღმერთისაგან მოვლინებულად აღიარებს, პირველს ადამიანები ამქვეყნიურ ბედნიერებისაკენ რომ მიჰყავს და მეორე კი ციურისა და სწოებისათვის ზრუნავს. მონარქიაში დანტე კეთილშობილ ძალას ხედავდა, რომელსაც მშვიდობიანობა და თავისუფლება უნდა უზრუნველყო. მგოსანი დანტე არ იყო სახელმწიფო კაცი, მაგრამ ის იყო ყველა მგოსანზე უფრო მეტი პოლიტიკოსი. ცოდნა და განათლება ეკლესიის პრივილეგიად ითვლებოდა, როცა დანტემ თავის ნაშრომში მოგვცა სინთეზი ძველი და მისი დროის კულტურისა. ის კარგად იცნობდა ანტიკურ რომს, არაბულ აღმოსავლეთურ სიბრძნეს, სიცილიის სამეფო კარის კულტურას, ბერძნულ კულტურასა და კოსმოგრაფიას. ყველაფერი ეს წარმოდგენილია დანტეს პოეზიაში, ქრისტიანული რწმენის სინათლეში მოქცეული და შეადგენს ღვთიურ ხელშეუხებელ წესრიგს. დანტეს „ღვთაებრივი კომედია“ არის არა მარტო ჯამი ანტიკური კულტურის და სიბრძნის, არამედ აგრეთვე პოლიტიკური ომების, საშუალო საუკუნეების მოძრაობათა და დასაწყისი ახალი არისტოტელური რაციონალიზმის. მის პოეზიაში ისახება მგოსნის მთელი ეპოქა თავისი რელიგიური და პოლიტიკური პრობლემებით.

ფლორენციის შვილი, დანტე მრისხანე და უსაყვარლესი ადამიანია ერთსა და იმავე დროს, შემქმნელი მთელი კაცობრიობის უკვდავი ნაწარმოების, იგი ოცნებობს კაიზერის და რომის პაპის ჰარმონიულ თანამეუფებაზე. დანტეს ახასიათებს დიდებული პოეტური თვალი, მძაფრი ინტელექტი და რაინდული შემო-

ქმედებითი სიძლიერე. ცრუმორწმუნე ანტიკა მისთვის მისთვის
ღრმად ნაცნობია, როგორც ძველი და ახალი სახარება. მისთვის
იქიოში ჩადის მკვდრებთან, ესაუბრება მათ, განიცდის ინტენ-
სიურად მათ ცხოვრებას და მოქმედებას და ამით აცოცხლებს
ისტორიას.

მიუხედავად „ღვთიური კომედიის“ თეოლოგიური ხასიათისა,
დანტე მაინც რჩება „მიწიერი მსოფლიოს მგოსანი“, როგორც
ამას აუერბახი ამბობს. დანტე, ჯერ კიდევ ცხრა წლისა, გა-
ნიცდის ძლიერ უმწიკვლო სიყვარულის გრძნობას და მისი სიყ-
ვარულის ისტორიის ლექსები „ახალი ტკბილი სტილის“ პოეზიის
სრულყოფას წარმოადგენენ და მის ავტობიოგრაფიულ „ახალ ცხ-
ოვრებაში“ არიან გადმოცემული.

დანტეს მთავარი ნაწარმოები „კომედია“, რომელიც ბოკაჩომ
„ღვთაებრივად“ მონათლა და ეს სახელწოდება დარჩა ბოლომდე,
თავისი ღრმა შინაარსით, ვნებათა სიძლიერით, გრძნობათა სი-
უხვით, ენის სიმდიდრითა და სილამაზით, ერთადერთია მსოფლი-
ოში ჰომეროსის „ილიადა“-სა და რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“-
სთან ერთად.

(გაგრძელება იხ. შემდეგ ნომერში)

დავით ვაშაძე

*** **

პოეზიის განყოფილება

დიდი ილიას იუბილესათვის

მომავალი წლის 30 აგვისტოს შესრულდება 80 წელიწადი უღ-
ვთო მკვლევობიდან და 27 ოქტომბერს 150 წელიწადი დაბადე-
ბიდან ილია ქავჭავაძისა. გუშავი აქედანვე ეცდება თავისი
მცირედი წვლილი მაინც შეიტანოს ამ დიდმნიშვნელოვან ერო-
ვნულ მოვლენაში და მიმართავს ყველას, ვისაც კი შეუძლია
და სურვილი აქვს, მიიღოს მონაწილეობა მასში.

პირველი სიტყვის პატივი კი წილად ხვდა, ძვირფას ბატონ
ირაკლი ოთხმეხურს, რომლის ლექსიც, როგორც ჩანს, მიძღვნი-
ლია დიდებული ილიას დაბადების 100 წლისთავზე. გუშავი.

ირაკლი ოთხმეურნი

ი ლ ი ა ს 1937.

თაყვანისცემით გეამბორები დიღო ილია,
ქართველ ხალხისთვის შენი ღვაწლი არ დაილია,
შენი საყდარი დაურღვეველ ბროლით თლილია,
შენი აზრი ცაში აწვდა, შორი გზა ღია.

ამ დღესასწაულს ბევრი შეხვდა დიდი ოდებით,
მე შენ საფლავთან მინდა მოსვლა ჩუმი გოდებით,
ეს საქართველო კვლავ გაივსო მძიმე ლოდებით,
მაგრამ მომავალს, შენ მითითებულს, ჩვენ ველოდებით.

მე ამ დღეობამ კვლავ გამიხსნა ძველი იარა,
სულმა წამებულ საფლავთ შორის ჩამოიარა,
ვინც დიმიტრივით თავი დასდო, მტერს უთხრა არა
და, სამუდამოდ უკვდავების გზაზე იარა.

ქრისტე ჯვარს აცვეს, პლატონის სოკრატს შხამი ეწერა,
შენც მათთან წადი, ბოროტი ტყვიის გაგხადეს წერა,
გულო შეძრწუნდი, დიდი ცოდვა ჩვენ დაგვეწერა,
აკაკის უთქვამს: არს საქართველოს ეს ბედისწერა.

შემოქმედებით ვინ გაგისწროს, ვინ ქმნას მისთანა,
მაგრამ მოგდევნე ივერიის მსახურნი თანა,
ბევრ შენ ერთგულ შვილს დაარტყეს დანა,
მორჩილთ საზრდელად დასჭირდებათ კვლავ შენი ნანა.

კაკო ყჩადი გაჭრილია სიმართლით ტყეში,
იანიჩარიც დაბრუნდება სამშობლო ხევეში,
კეთილდღეობა განმტკიცდება მათ ძლიერ ხელში,
ქვეწარმავალი შებრუნდება თვის ბინძურ ხვრელში.

ჩამოყალიბდა, დაიხვეწა, გაჰფანტა შიში,
სიტყვა და აზრი გადიშალა შენსა აჩრდილში,
სიყვარული და ნებისყოფა ოთარანთ ქვრივში,
მტკიცეა ერი, თავს დაიცავს, არ გემართებს ვიში.

კმარა წამება!

შენ დიად საქმეს მთელი თაობა დაეუფლება,
ფრთებს ფართეთ გაშლის და მას ექნება ამის უფლება,
საყვრით გამცნობს: აწ ასრულდა ეს შენი ნება,
აყვავდა მდელი და გველირსა თავისუფლება.

გიორგი ტოგონიძე

გამარჯობა ძმაო შენი

ძმაო უნდა ემსახურო
შენს მშობლიურ სამფლობელოს,
ხელში კალმით, ხელში ურო,
სტკვი: ივერი-საქართველო.

გახსოვდეს შენ ჟორდანია,
ერის გრძნობა, მისი ხატი,
„ქართლის ცხოვრების“ ბანია
მისი ძალა და ლაზათი.

ყოველ გასულ წლისა ბოლოს
სტკვი სამშობლოს გამარჯვება,
მტერი ბრძოლით ჩაიქოლოს,
გმირებს უნდა ტრფობით ქება.

ერთი, ორი, სამი, ოთხი
გახსოვდეს შენ ყველა კარგად,
მაგ შენ გრძნობას ვერვინ მო-
თხრის,
თუ მას გულში ნერგავ ვარგად.

გახსოვდეს, რომ შენს ბრძოლაში
უნდა იყო უშიშარი,
წინაპრების გედოს გულში
სიყვარული სანუკვარი.

მაშ, წინ, წინ ძმაო იარე!
წყვლა და კრულვა მომხდურ
მტერს,

გახსოვდეს შენ აგვისტოს თვე,
თავისუფლების წადილი,
თავგანწირვის გრძნობა იქვე,
დავით-თამარის მახვილი.

არ შეუშინდე იარებს,
დიდება ივერს მშვენიერს!

19.02.1985.

სიყვარულის და სათნოების გრძნობისათვის

რომ გამიწყდეს დღეს ეს სული,
ქარიშხალში გადასული,
ან ჩამიქრეს ბედის მცნობი
მე ვარსკვლავი მოკაშკაშე,
დავრჩე სუსხით დაზრობილი,-

არ ვიქნები თქვენი მგომბი,
არც სხვა გრძნობით მოთამაშე.

ვერ დამიხშობს თქვენსკენ ლტოლვას
ვერცა დევნა, ვერცა გლოვა,
თუნდაც მომხვდეს კვდომის მჯილიც,
სულ გავუძღებ მე ამ თქეშებს,
მარად თქვენთან, თქვენთან მოვალ,
რადგან ვიცი თქვენს გარეშე
ეს ცხოვრება არად მიღირს.

მონბელიარი,

15. 08. 1958.

გივი შაორელი

კ ლ დ ი ს წ ყ ა რ ო

„ხოლო სახიერი იგი მათ ყოველსავე უხვად
მისცემდა: კლდისაგან წყალსა და ზეციით: პურსა“
– ცხორებაი იოანე ღუთისმეტყველისაი.

1.

კლდიდან მოჩქეფდა წყალი
და გუბდებოდა იქვე;
წყურვილის მოსაკლავად
დავემხოზოდი პირქვე...
– ფრთხილად, ცივია!
– მერე?!– კბილებს აგატყენს მალე;
მე როდი დაგიჯერე,
დედილო, გენაცვალე,
წყალს დავეწაფე, ვითა
ნაკალოვარი ხარი,
სიამე იგრძნეს კბილთა
და არც შემცვლია მხარი...
– ოჰ, რა გემო აქვს, არა?
შენც ხომ დალიე, დედავ,
მე კვლავ შეეხვრიპავ...

– ჩქარა,

მზე გადიწვერა, ხედავ?!
– ოჰ, რა კარგია, ამას
ავლია უფლის თვალი.
– უჟარდა აქ შენს მამას
ეგემებინა წყალი...
ღმერთმა გაამოსკ შვილო,
ეგ ერთი, სხვაც მრავალი.
– გმადლობ, სამშობლოვ, ტკბილო,
კარგიმც გქონოდეს ხვალი...

2.

მერე რა მოხდა, ნეტავ,
რატომ ვარ სხვა მხარეში;
რად დამეკარგა დედავ,
რატომ ხარ სამარეში.

თინამ მომწერა: გივი,
 აღარ გვყავს დედა, მამა;
 გულს მიწა აწვეთ ცივი,
 სიკვდილმა შეგეგებამა...
 მაგრამ კლდის წყარო დარჩა,
 კვლავაც გუბდება იქვე;
 თუ გულში ნატვრა ჩაგრჩა,
 მოდი, დაემხე პირქვე,
 წყურვილს მოგიკლავს მალე,
 გაგახსენდება დედა...
 დაბრუნდი, გენაცვალე,
 ამას გთხოვ ზედრ-ზედა.

3.

ველარ ვბრუნდება დაო,
 ვყოფილვარ ამის წერა;
 ბეჩაო ჩემო თავო,
 ბედილბლის მართლა მჯერა!
 მაგრამ ნუგეში დიდი
 მუდამ თანა მდევს, თანა,
 ვით ბებოს ლოცვა მშვიდი,
 ვით დედის ნანი-ნანა.
 და, როცა ჩამთვლემს დაღლილს, კარგიმც გქონოდეს ხვალი...
 ძილმღვიძარების ზღვარზე
 ვიღაც მეძახის მაღლით:
 "ერთად წავიდეთ წყალზე."

წმინდა გიორგის მთიდან
 მოდის სურნელი ქუთრის,
 და კლდის წყაროსთან წყლითა
 მესმის ჩურჩული ორის:
 - ფრთხილად! ცივია...
 - მერე?!
 - კბილებს აგატკენს მალე;
 - ნუ სწუხარ, დამიჯერე,
 დედილო, გენაცვალე...
 ოჰ, რა გემო აქვს, არა?
 შენც ხომ დალიე, დედავ,
 მე კვლავ შევებვრიპავ...
 - ჩქარა,
 მზე გადიწვერა, ხედავ?!
 - ოჰ, რა კარგია, ამას
 ავლია უფლის თვალი.
 - უყარდა აქ შენს მამას
 ეგემებიინა წყალი...
 ღმერთმა გაამოს, შვილო,
 ებ ერთი, სხვაც მრავალი.
 -გმადლობ სამშობლოვ, ტკბილო,

მაისის 26 1967 წლისა
 ვაშინგტონი

დიმიტრი მახარაშვილი

ნიკო და ჩონგური

(მეგობარ ნიკო ქავთარაძის თავგადასავალი, რომელიც ომის
 მერე სამშობლოში დაბრუნდა, რუსებმა კი ციმბირში გადა-
 ასახლეს. აწყობილი მეცხვარეების მიერ ჩონგურზე დასაკრავად:
 „გუშავის“ წინა ნომერში დაბეჭდილი ლექსი „ძმა ნიკოს წე-
 რილი“ გაგრძელებაა ამისა. ავტორი.)

თავის გათლილსა ჩონგურსა დაარქვა საქართველო. შენა მიყვარხარ სხვა არა, შენა ხარ ჩემი მზრდელი. ბევრჯერ ვყოფილვარ მოწყენით, ბევრჯერა ნამტირალევი, შენ მიხალისებ ყოფნასა, მარტო შენ შეგებრალევი.

დაუკარ ჩემო ჩონგურო, სიმებდამწვარო ხმისაო, ფიცი მომეცი ძმობისა, რომ არ გახდები სხვისაო. არ გიღალატებ ჩონგურო, შენი შვილი ვარ ცითაო, ნურც შენ დამტოვებ მარტოკა, ბნელშია შავი გზითაო.

ასე შეთანხმდენ ორივე, ნიკო და მისი ჩონგური, სიტყვა რომ მიცეს ერთმანეთს, ეს ფიცი იყო მშობლური. ჩვენს ერთმანეთის გაყრასა არ გვიზამს ჩვენი ერია, თუ არ შეგვხვდება ბოროტი, გულულმობელი მტერია.

როცა ბერლინში ჩავიდა არავინ დახვდა მტრულადა, თავს ეხვეოდენ რუსები, მიიღეს მეგობრულადა. რა მშობლიურად მიიღეს! ნიკო ვერ მიხვდა ცდენასა, ვით მათი სისხლი და ხორცი, ისე უქცემდენ ენასა.

ზედმეტი სიხარულითა უჩუყდებოდა გულია, უდიდდა ოცნებები, უმრავლდა სიხარულია. აქ რუსის ოფიცრებია, ერთავად კარგი ზრდილები, მათი ჯიშისა და გვარად ყელანი გამოცდილები.

დიდი ნადიმიც გამართეს. დაუწყეს პროპაგანდაო. აბა, რა იცის მთიულმა გარსა არტყა ბანდაო. ჩონგურიც დააკვრევენეს, გადაცეს მიკროფონსაო. უკვე ხაფანგში გაბმული ვერ მოდიოდა გონსაო.

როცა ნადიმი გათავდა დაასაჩუქრეს ფულითა, ნიკოს ცრემლები სცვიოდა ზედმეტი სიხარულითა. ეს ზედმეტი სიხარული გულს უნთებდა ცეცხლის აღსა, წინად ასე დამართნია ჩვენ მარიამ დედოფალსა.

ასე დიდი ოცნებითა ნიკო გაუდგება გზასა, არ იცოდა უბედურმა უმზადებდენ თურმე რასა.

თბილისის მაგიერადა ციმბირს ამოჰყო თავია.

ოხ ღმერთო, ვინა გამწირა, ვინ იყო ჩემთვის ავია. ჩონგურიც მოხსნეს თავიდან, მოთქვამს, აღარა მღერისა, ნუთუ ეს მოლანდებაა, რომ ვხდები მართლა მგლებისა. რა ძნელია, როცა სატრფო მიგიტყუებს შესაცდენად, შენ გგონია ტკბილი ძუძუ, ის კი გიხმობს შესაქმელად.

ლა პორტ (ა.შ.შ.)

მიხეილ თარაშვილი

ბავშვობისა და ყრმობის მოგონება
(დასაწყისი იხ. წინა ნომერში)

1918 წელს უკვე 13 წლის ვიყავ. სწავლა დამთავრდა და პატარძელში წაველი. უკვე თავდებოდა შემოდგომის ხენა, რომელიც იწყებოდა მაისის დასაწყისში და თავდებოდა ივნისის ნახევარში. პატარძელში მეურნეობას და მესაქონლეობას მისდევდნენ. ვენახები იყო სოფელში და ისიც, რაც მათ სჭიროდათ წლიურად. ღვინო ნაკლები ხარისხის იყო აქ, ვიდრე სხვაგან კახეთში.

პატარძელში ჩასვლისას დეიდამ მითხრა: მიშა გინდა რომ მეხრეთ იყო, ჩვენი პატარა მოჯამაგირე ავად არისო. ძალიან გამეხარდა. მეორე დღეს დილით ადრე უკვე ადგილზე ვიყავი. პატარძელში მიწა ძალიან ძნელი სახნავი იყო, ამიტომ საჭირო იყო ოთხი ან ხუთი უღელი ხარი. გუთნისთვის კამეჩებს არ ხმარობდნენ, რადგანაც სიცხეს ვერ იტანდნენ და იღლებოდნენ. მიწას ხნავდნენ გაზაფხულზე და ხორბალს თესავდნენ სექტემბერში. გუთანი შეადგენდა: გუთნის დედას, რომელსაც გუთანი ეჭირა და იმავე ღროს იყო უფროსი და პასუხისმგებელი; ერთი ღამის მეხრე, რომელიც გარდა დღის მუშაობისა, ღამე ხარებს უვლიდა. ხარები არ იყვნენ დაბმული, არამედ თავისუფლად გაშვებული მინდორში. ხარები ერთმანეთს არ შორდებოდნენ, თუ წავიდოდნენ, ყველანი ერთად. ღამის მეხრეს უნდა თვალყური ედევნებინა. როცა გუთნიდან გამოუშვებდით შიოდან და იწყებდნენ ძოვას, როცა გაძლებოდნენ დაწებოდნენ და იცოხნებოდნენ. ღამის მეხრე იყო 18 წლიდან და მას მეტი ჯამაგირი ჰქონდა ვიდრე უბრალო მეხრეს, რომელიც

13-16 წლისა იყო.

დილით დავიწყე მეშაობა. გასულ წელს მე ვიყავი ვიციკლიანი, თი კვირა და ვიციკლი უკვე ხელობა. მე მეზარა ორი უღელი ხარი. ხანდახან შოლტს გადავკრამდით იმ ხარს, რომელიც არ ეწეოდა, ხანდიხან გუთნის დედა დაიძახებდა: „დაუჯექ, დაუჯექ.“ ჩვენც ვიმეორებდით ხმა მალლა რამდენჯერმე „დაუჯექ, დაუჯექ“ და უღელზე შევჯდებოდით, ხარებს შოლტს გადავკრავდით, გუთანი ჩქარა მიდიოდა, რადგანაც ხარები ფეხს უჩქარებდნენ. ეს გრძელდებოდა 5 - 10 წუთი, მერე ჩვენ უღლიდან ჩამოვდიოდით და ფეხით მივდიოდით ორ ხარს შორის, ასე გრძელდებოდა გათენებიდან დაბინდებამდე.

მე დავრჩი ერთი კვირა, რადგანაც ხვნა დამთავრდა და ბალახის თიბვა იწყებოდა ერთ კვირაში. რადგანაც მიწები სოფლიდან შორს არიან, სანოვაგე მიგვქონდა სამი-ოთხი დღისათვის. მიგვქონდა მაწონი დიდი ქილით, რადგანაც სიცხეში კარგი იყო, ღორის შაშხი, ყველი, ხანდიხან ქათამი. მინდორში ვრჩებოდით ორშაბათიდან შაბათ საღამომდე. ვთიბავდით მანქანით, რომელშიც ორი ცხენი ება. ღამე შინელში გახვეულები ვარსკვლავების ქვეშ გვეძინა. როცა წვიმდა ურმის ქვეშ შევდიოდით, რომელზედაც იყო გადაფარებული „პალატკა“ და, რომელშიც წყალი არ გადიოდა. თიბვის შემდეგ, მზეზე ბალახი ხმებოდა და ორ-სამ დღეში გამშრალ ბალახს (თივას) მანქანით ვაგროვებდით. რადგანაც სხვადასხვა ადგილას ვთიბავდით, მე მევალეობოდა მანქანით თივის მოქუჩება, მერე კი ბულულად უნდა დავგვედგა, წვიმა თუ მოსულიყო, თივა რომ არ დასველებულიყო. ბულულები დიდხანს რჩებოდნენ მინდორში. გვიან, როცა ნაკლები მუშაობა იყო სახლში, მაშინ ურმით მოჰქონდათ, ბულულად სდგამდნენ და ზამთარში ხარებსა და ძროხებს აკმევდნენ.

თიბვიდან, ჩემი ხნის ბიჭებს, ორი კვირა ხან მეტი დასვენება გვქონდა მანამ სანამ არ დავწყებოდა მკა და გაღეწვა კალოზე. ძროხები და ხარები, რომლებიც სამუშაოდ არ სჭირდებოდათ უზნის ბიჭებს მიჰყავდათ დილით ადრე სანამ მზე ამოვიდოდა იორზე, რომელიც ხუთი კილომეტრით არის დაშორებული სოფლიდან. ბიჭებს მიქონდათ მთელი დღის საკმელი, საქონელს ამოვებდნენ, შუღლისას იორზე იყვნენ, წყალს სვამდნენ და შემდეგ რიქზე დაეყრებოდნენ, ბიჭები კი ამ დროს იორში ბანაო-

ბდნენ ან თევზაობდნენ. ასე გრძელდებოდა თითქმის ყოველწლი-
ათი. როცა აგრილდებოდა, საქონელი რძედაც გამოდიოდა, და-
იწყებდნენ ძოვას და იმავე გზით მიმემ-მიმემ სიარულით, რო-
ცა გაძლებოდნენ პატარძელში მოვიდოდნენ.

მე ხშირად ვიყავი ჩემ ტოლ-ამხანაგებთან. ხან ვენახში ხან
ყანებში ვმუშაობდი, მაგრამ, როცა ცხელოდა, კაკლის ჩრდილ-
ში ვისვენებდით. მიმქონდა პატარა კარაბინა, რომელიც ჩემმა
ძია ლუკამ ოსმალეთიდან ჩამოიტანა. მას ლულა გადაჭრილი
ჰქონდა და შინლის ქვეშ რომ ჩამოგეკიდნა, არ ჩანდა. ბიჭებს
ტყვიები მოჰქონდათ და ვერთობოდით ნიშანში სროლით. მთელი
ზაფხული ასე შრომისა და გართობაში პატარძელში ვიყავი.

1919 წლის ზაფხულიც პატარძელში გავატარე, სადაც **15**
ივლისს მივედი, როცა ხენა უკვე გათავებული იყო და ორ კვი-
რაში თიბვა იწყებოდა. ამ დღით მართა დეიდა (მესამე და)
და მე ვენახში მივდიოდით ფეხით. ვენახი ხუთ კილომეტრზე
იყო ივრის პირას. სოფლიდან ორას მეტრზე ვიყავით, რომ და-
ვინახეთ უცნობი ცხენოსანი ცხენს მოაქროლებდა. როცა გაგვი-
სწორდა შემოგვძახა: „ჯილაურიანთ ძროხები გაიტაცესო.“ –
მიშა, შესძახა მართამ, ჩვენი ძროხები, დავბრუნდეთ უკანო.
სახლში რომ დავბრუნდით ბიძაჩემი ლუკა უკვე ცხენს ჰკაზმა-
ვდა. გვითხრა: სართიქალაში გიორგისთან მივივივარ. გიორგი,
რომელიც ჩემი უფროსი ბიძა იყო, კომისრად იყო სართიქალის
რაიონის. შუადღისას გიორგი და ლუკა დაბრუნდნენ სართი-
ქალიდან, ისადილეს და წავიდნენ სოფლის მამასახლისთან, რო-
მელთან ერთად გადაწყვიტეს, რომ გიორგი წამოიყვანდა **15**
მილიციონერს და პატარძელიდან **15** შეიარაღებულ კაცს,
რომ მეორე დღით გამოდევნებოდნენ გამტაცებელ თათრებს.
პაემანი დათქვეს მალაკნების სოფელში. მეორე დღეს, როცა
თათრების სოფელში მივიდნენ, მოძებნეს სოფლის მამასახლისი.
ძია გიორგი წარუდგა, როგორც რაიონის კომისარი და უთხრა:
„თქვენმა მოქალაქეებმა მოიტაცეს **155** ძროხა, კვალი თქვენს
სოფელში მოვიდა, მოგვეციოთ დამნაშავეებიო.“ მამასახლისმა
და სოფლელებმა უპასუხეს, რომ ჩვენ არაფერი ვიცითო. წავი-
დნენ მეორე თათრების სოფელში, მაგრამ აქაც ასევე უარყო-
ფითად უპასუხეს. კვალი კი ამ სოფელშიაც მიდიოდა. მაშინ
ძია გიორგი ჯილაურმა უთხრა: „თქვენ არ გინდათ გასცეთ
ყჩაღები. როგორ ვერ დაინახეთ ამდენმა ძროხებმა თქვენ სო-

ფელზე რომ გაიარა? არ გინდათ დაგვეხმაროთ ჩვენთან ერთად ბის დაბრუნებაში, მაშინ ჩვენ სხვანაირად ვიმოქმედებით, და მიუბრუნდა მილიციონერებსა და შეიარაღებულ გლეხებს, მიუთითა ცხვრის ფარაზე და უბრძანა: გამოიყვანეთ ათასი ცხვარი! რაც მაშინვე შესრულდა. მაშინ გიორგიმ მამასახლისის მისცა ხელწერილი, რომლის მიხედვითაც, სოფელს ერთი თვის ვადა ეძლეოდა. თუ ამ ხნის განმავლობაში გატაცებულ ძროხებს არ დააბრუნებდნენ და ქურდებს არ გასცემდნენ, მაშინ ამ ათას ცხვარს ძროხის პატრონებს გაუნაწილებდნენ.

ერთი თვის შემდეგ კომისარი გიორგი კიდეც მივიდა თათრების სოფელში, მაგრამ მათგან ისევ უარყოფითი პასუხი მიიღო: არ ვიცით, ჩვენებური არ იყვნენო. გიორგი კომისარმა დანამდვილებით იცოდა, რომ ექვსი გამტაცებელი თათარი ამ ორი სოფლიდან იყვნენ და, რომ მათ ძროხები აზერბეიჯანის საზღვარზე გაიყვანეს და იქ გაყდეს. ქურდები აზერბეიჯანში დარჩნენ.

გურჯაანში

მე ჩემი ბავშვობა პატარძელში გავატარე. მაშინ რკინიგზა არ იყო თბილისიდან გურჯაანში. დღეში ერთი დილიყანი გადიოდა. ადგილის შოვნა ადვილი არ იყო და თანაც ბავშვის ორი დღით უცხო სათვის მინდობა არ შეიძლებოდა. დილიყანი ორ დღეს უნდებოდა და, რადგანაც დილიყანი ღამე არ მუშაობდა, ღამეს სოფელ ბადიაურში ატარებდნენ.

1919 წლის ივლისის ბოლოს დეიდებმა გადაწყვიტეს, რომ გურჯაანში წავსულიყავი. ძია ლუკამ სართიქალამდე ცხენით გამაცილა. იქ, რადგანაც დილიყანში ადგილი ვერ ვიშოვნეთ, შეხვედრილ უცხო შეიარაღებულ კაცებს ჩამაბარა, რომლებიც ფაქტობრივად მგზავრობდნენ. პირველად მეშინოდა მათი, მაგრამ გზაში ისე შევეჩვიე, რომ მერე ვნახობდი ადრე რომ ცუდი შთაბეჭდილება მქონდა მათზე. მეორე დღეს გურჯაანში ვიყავი.

კარებზე დავაკაკუნე. შეველი. დედა მაგიდასთან იჯდა, ჰკერავდა. რომ დამინახა, ისე გაკვირვებული იყო, რომ მაშინვე არაფერი მითხრა. უცებ: როგორ მოხვედი შვილო, მითხრა და ფეხზე წამოდგა. მე უკვე მის გვერდით ვიყავი. გადავებვიეთ ერთმანეთს. ორივე ვტიროდით.

დედაჩემი ღამაში იყო, შუა ტანის, შავ-თვალ-წარბა და გრ-

ძელი შავი თმებით. უყვარდა ევროპულად ჩაცმა, ვიდრე ქართული ტანისამოსი და ჩიხტა-კოპი. დღეს თეთრი „კორსაჟი“ და შავი „იუბკა“ ეცვა, რაც ძალიან უხდებოდა. თმები ზურგზე ჰქონდა გადაჭრილი. ისიც შეეცვლილიყო, სამი წელია, რაც არ მენახა. ცოტათი გასუქებულიყო, სახე აღარ იყო ისე მოღუშული, როგორც წინად და მწუხარების ნაოქებიც აღარ ჩანდნენ სახეზე. შემამჩნია, რომ ასე დიდხანს უყურებდი, მითხრა: „რას მიჟრებ ასე, ნუთუ დავბერდი ან უშნო ვარ?“ არა, დედა, შენ კიდევ უფრო ლამაზი ხარ და უფრო გაახალგაზრდავებულხარ-მეთქი. სიცილი დაიწყო, გადამეხვია და მაგრა, მაგრა მაკოცა. „ყოჩაღ ბიჭო, უკვე არჩევ ლამაზს და უშნოსო“, მითხრა სიცილით.

კარი გაიღო და შემოვიდა ერთი მშვენიერი 9 - 10 წლის შავგვრემანი გოგონა. შემომხედა. თქვა: ვინაა? - ვერ იცანი მიშა?! მე და ჩემი და ერთმანეთს გადავეხვიეთ.

მეორე დღით წავედი პაპა გიორგის სანახავად, რომლის სახლი 400 მეტრით იყო ჩვენი სახლიდან დაცილებული. სოფელში ყველა პაპას ეძახდა. უკვე 75 წლის იყო, მხნე და ყოჩაღი. უყვარდა ბავშვები და ბავშვებსაც უყვარდათ, რადგანაც, როგორც ვთხოვდით: პაპა, რამე გვიამბე, ის მუდამ მზად იყო სხვადასხვა ამბები მოგვყოლოდა და ისიც ისეთი ოსტატობით. მე სხვა არ მახსოვს ასეთი მთხრობელი, გარდა ერთი ჩემი ქართულის მასწავლებლისა, რომელიც მეხუთე და მეექვსე კლასებში გვასწავლიდა. მას „თაგუნას“ ეძახოდნენ, იყო იმ ხანებში დიდად ცნობილი ჟურნალისტი და კარიკატურისტი. მისი ნამღვილი სახელი და გვარი იყო ნესტორ კალანდაძე. ის იყო მშვენიერი ვაჟაკი, შავი უღვაშებით და პატარა წვერით.

როცა პაპა გიორგისთან მიველი, ის კაკლის ქვეშ იჯდა და ჩიბუხს ეწეოდა. რომ დამინახა, ფეხზე ადგა, მე გავიქეცი და გულში ჩამიკრა. „ბიჭო, როგორ გაზრდილხარ! შენ მამაშენივით მაღალი იქნები, დედაშენი გახარებული იქნება ძალიან,“ მითხრა. „მეც გახარებული ვარ ძალიან, სამი წელიწადია, რაც გურჯაანში არ ვყოფილვარ“, მიუუგე მე და შემდეგ ვუამბე თუ როგორ ვიმგზავრე. პაპა გიორგიმ მითხრა: სწორედ მინდოდა შენი ნახვა, მანამ მოგვედები მინდა გიამბო შენს მამაზე და პაპაზე, თუ გინდა ჩვენთან ისადილე, ნასადილეც ვილაპარაკ-

კოთ ამ კაკლის ქვეშ. —მე ძალიან მოხარული ვიქნებოდი, რადგანაც არაფერი ვიცი მათზე, მაშინ მე ბავშვი როგორ სწავლობო, მკითხა. —კარგად-მეთქი. —კარგად ისწავლე, მხნე და ყჩაღი იყავ, იქონიე დიდი ნებისყოფა. თუ გინდა ნახო ჩემი თამარა ის ოთახში უნდა იყოს (მისი შვილიშვილი).

ოთახის კარი გაიღო, არ მჯეროდა! თორმეტი წლის გოგო უკვე მშვენიერი ქალი იყო. შავგვრემანი, შავი თვალწარბით და შავი ხუჭუჭი და გრძელი თმებით. გადაფეხვით ერთმანეთს. —როგორ გაზრდილხარ, უკვე კაცი ხარ, გზაში რომ შეგხვდებოდით ვერ გიცნობდიო მითხრა. —მე შენ ვიყურებ, მართლა თუ შენა ხარ არ მჯერა, როგორ გალამაზებულხარ, თითქმის ჩემი სიმაღლისა ხარ-მეთქი. თამარა სკოლაში კარგად მუშაობდა, კარგი ნიშნები ჰქონდა. —შემოდგომიდან თბილისში ვიქნები, იმედი მაქვს ხშირად შეგხვდებითო. —რასაკვირველია-მეთქი. —მე შენზე ვფიქრობდი დღეს, მიშა ალბათ მოვა მალე, ორ წელზე მეტია ერთმანეთი არ გვინახავსო და სხვა...

მე მანამ დედა გავაფრთხილე, რომ პაპა გიორგისთან ვსადილობდი, პაპა გიორგის ცოლსა და თამარას კაკლის ქვეშ სუფრა გაეშალათ. კარგი ცხელი დღე იყო. კარგად ვისადილეთ, ყველას კარგი მადა გვქონდა. იყო მშვენიერი შემწვარი ქათამი ფლავით, ცხვრის ახალი ყველი, კიტრის მწნილი, სალათა, რასაკვირველია, წითელი და თეთრი ღვინო და შავი ბალი.

სადილი გათავდა. თამარამ უშველა თავის ბებიას სუფრის ალაგება და სახლში წავიდა პაპა გიორგი და მე დავრჩით კაკლის ქვეშ. მან ჩიბუხი აანთო და დაიწყო:

„შენი პაპა და მე ერთი წლისანი ვიყავით, ბავშვობიდან მეგობრები. პაპაშენის მამა იყო მირზაანელი, გურჯაანში როცა მოვიდა იყო 22 წლის. მისი ხელობა იყო ბონდერი(ვინც აკეთებს ხის ბოჭკებს). ხევის უბანში იქირავა სახლი ეზოთი და დაიწყო მუშაობა. კარგი ხელოსანი იყო, მალე ბევრი მუშტარი ჰყვანდა, შეირთო აქაური ქალი. მიხა, შენი პაპა, როცა 9 წლისა იყო, მიაბარა ხევისუბნის მღვდელს, რომელსაც ათამდე მოწაფე ჰყვანდა. იქ ისწავლა წერა-კითხვა და თანაც მამასთან მუშაობდა. მე ათი წლიდან ბატონთან ვმუშაობდი, როგორც მეცხვარე. ჩვენ ყველ საღამოს ვხვდებოდით, რადგანაც მე სახლში ვიძინებდი. ერთ საღამოს მიხამ მითხრა: გიორგი, გინდა ისწავლო წერა-კითხვა. —მინდა, მაგრამ ვინ მასწავლის? —მე გასწავლიო. მართლაც, მეორე დღეს მოიტანა ფიცარი, ცარცი

და ტილო. ფიცარზე დაწერა ასოები და ამიხსნა. ათი პეღველი ასო ორ დღეში შევისწავლე. ერთ თვეში დავიწვე კითხვა და წერა. მე ძალიან კარგი ხსოვნა მქონდა. ლექსს რომ წავიკითხავდი, მეორედ წაკითხვის შემდეგ ზეპირად ვიცოდი. უკვე 14 წლისა თავისუფლად ვკითხულობდი.

ერთხელ ბატონმა მნახა წიგნით ხელში, როცა ცხვრების სანახავად მოვიდა. — რას კითხულობ, ბიჭო? — გრიგოლ ორბელიანს, ბატონო. — გესმის რასაც კითხულობ? — რასაკვირველია, ბატონო. აი, ზოგი ადგილი ზეპირათ ვიცი და გრ. ორბელიანის ორი ლექსი ზეპირად ვუთხარ. ისე იყო გაკვირვებული, რომ აღარ იცოდა რა ეთქვა. ბატონის კითხვაზე, მე ვუამბე თუ ვინ შემასწავლა წერა-კითხვა და როგორ ვისწავლე. მკითხა ბატონმა თუ რა წიგნი წამიკითხავს. — ვეფხვის ტყოსანი, ბატონო-თქვა და ერთი ადგილი, რომელიც იწყება: „ჰე, სოფელო რაშიგან ხარ...“ ზეპირად მოუყვი, — ბიჭო, შენ გენიოსი ხარო, მითხრა და ამის შემდეგ ბატონი მაძღვედა წიგნებს წასაკითხათ, ხანდახან კი საჩუქრად.

პაპაშენი მიხა 15 წლისა იყო, რო უთხრა თავის მამას: მამა, ხომ ხედავ მე არ მიყვარს შენი ხელობა. მე მინდა ვივაჭროო და მართლაც დაიწყო ვაჭრობა. მძიმე-მძიმეთ ვაჭრობა გაიზარდა. 22 წლის უკვე უკეთესი ვაჭარი იყო გურჯაანის, თავაზიანის, პირდაპირი. ყველას უყვარდა. ერთი წლის შემდეგ მამა მოუყვდა. პირველ ხანებში მარტოკა იყო, მერე ერთი ახალგაზრდა ბიჭი აიყვანა, რომელიც ცხენის ტაჩკით მიდიოდა სახლიდან სახლში. 25 წლისამ შეირთო ჩვენი უბნის ქალი, იმერლიშვილი, რომელიც ძალიან ლამაზი იყო, მაგრამ ცუდი ხასიათი ჰქონდა. მეც იმავე წელს შევირთე ცოლი. ჩვენ ძმებით ვიყავით და ჩვენი მეგობრობა სიკვდილამდის გაგრძელდა.

მიხამ მერე ბატონიდან იყდა ორ დესეტინა ნახევარი მიწა ველზე, შიდ გააშენა საფერავი და რქაწითელი. პირველ რთველში ძალიან ბევრი ხალხი ყვდა დაპატიჟებული. დიდი მოსავალი მოვიდა. თავის ქვევრები სულ აამსო და სოფელში იჭირავა ქვევრები. ვისაც ახლო-მახლო მიწები ჰქონდა, გააშენეს ვენახები. მე ისევ ბატონთან ვმუშაობდი.

ერთ დღეს მითხრა მიხამ: ერთი მიწა იყდება ჩემი ვენახის ახლოს, გიორგი, თუ გინდა? — მე ძალიან მინდა, მაგრამ ფული არ მაქვს, ვუთხარი. — ხვალ მოდი ხვეისუბანშიო. მეორე დღეს

მიხასთან ვიყავ. მიხამ მითხრა: ათ ქალღმერთები მზათ ვარსკვლავი
ლი მოაწერე, ხვალიდან შენი იქნებაო. —მე ფული არ მქონდა,
რას მიაშობ-მეთქი. იმან: მე უკვე გადავიხადე მიწის ფასი,
მაგ ქალღმერთებში წერია, როცა ფული გექნება გადამიხდიო.
გადავეხვიე და ვაკოცე. ბავშვივით ვტიროდი. ვენახი გავაშე-
ნე. ოთხი წლის შემდეგ თავი დავანებე ბატონს, მაგრამ, როცა
ვკირღებოდით, მეძახდნენ. მე მუდამ მზად ვიყავ, რადგანაც
ის იყო ჩემთვის მეორე სახლი, მე ვიყავი წვერი მათი ოჯახის,
მეტადრე ბატონი ვანო, ჩემი ბავშვების მეგობარი.

რამდენიმე წელში ფეხზე დავდექი. ვენახი კარგა იძლეოდა.
მეყოლა სამი შვილი, ორი ვაჟი და ერთი ქალი. მიხას კი— ერ-
თი ვაჟი-ბენო და ერთი ქალი-რახიელი. იმ დროს არ იყო სას-
წავლებელი გურჯაანში. ბენო და ვანო, რომლებიც მერვე წელ-
ში იყვნენ, მივაბარეთ სიღნაღის სემინარიაში, სადაც სულ რუ-
სულათ იყო სწავლა, პირველ ხანებში ეს არ მოსწონდათ, მაგ-
რამ მალე შეეჩვივნენ და მერე ძალიან კარგად სწავლობდნენ.
ქალები კი ღვდელთან სწავლობდნენ. 18 წლისებმა გაათავეს სე-
მინარია. ბენოს უნდოდა სამსახურში წასულიყო თბილისში, მა-
გრამ დედამ კატეგორიული უარი უთხრა. დარჩა გურჯაანში,
მამასთან მუშაობდა, მაგრამ ის სოფლისთვისაც ზრუნავდა. მი-
სი მეთაურობით გურჯაანში დაარსდა ფოსტა. გეგმა ჰქონდა
წყლის გამოყვანისა, განსაკუთრებით სახასოში, სადაც წყალი
ორ კილომეტრზე იყო, ზაფხულში ორი საათი უნდა გეცადა ერ-
თი კოკა წყლისათვის, გზების გაფანჯრება და სხვა, მაგრამ
აღარ დაცალდა. ჯერ იყო, პაპა მიხა გარდაიცვალა. ბენომ,
რამდენიმე წლის შემდეგ და გაათხოვა ვანო გომელაურზე(პრა-
ქნა), რომელიც იყო მირზაანელი და მწერლათ მსახურობდა გუ-
რჯაანში. ბენომ შეირთო ნინო ჯილაური, პატარძელიდან.

სამწუხაროდ, 1910 წლის მაისის ნაშუადღევს ბენოს ვენახ-
ში ხის ჩრდილში დაეძინა, გაცივდა, ფილტვების ანთება და-
ემართა და გარდაიცვალა.“

მე არ მახსოვს მამას სახე. მხოლოდ ეს მახსოვს: დამიძახა,
ხელი თავზე დამადო და მითხრა: მიშა დედას დაემორჩილე
და დაეხმარე. მპირდები?—ხო-თქვა ვუთხარი. მაგრა გულში ჩა-
მიკრა და მაკოცა. მეორე დღეს გარდაიცვალა...

მე მამაჩემის თხოვნა არ ავასრულე. 21 წლის ქაბუკმა დედა

დავტოვე უნუგეშოდ, უცხოეთში გადმოვიხვეწე. ალბათ, იქნებოდა მიზეზი, რომ მე უცხოეთში მშვიდობა ვერ ვპოვე, ვეღარ ვიძინებოდი, რადგანაც მომაკვდავი მამის წინ დადებული სიტყვა გავტეხე. იმის მაგივრად, რომ დედას დავხმარებოდი, მას მწუხარება მოეფუტანე. მაპატიე დედა, რომ ამდენი მწუხარება მოგაყენე ჩემი დაუფიქრებლობის გამო. მეც უბედური ვიყავ, შორს შენიდან და შორს ჩემი სამშობლოდან, რომელიც ყველაფერზე მეტად მიყვარდა.

(გაგრძელება შემდეგ ნომრებში)

ნინელი თარაშვილი

გორბაჩოვის მოხსენება 27-ე ყრილობაზე

ჩვენს შორის ხშირად გაიგონებთ და წაიკითხავთ იმ აზრს, რომ თითქოს კომუნისტური და მარქსისტული იდეოლოგია გაკოტრებული იყოს თვით სსრკ დღევანდელ მმართველ კომუნისტთა შეგნებაში. მიხაილ გორბაჩოვის მოხსენება კომპარტიის 27-ე ყრილობაზე წაკითხული სრულიადაც ასეთ შთაბეჭდილებას არ ახდენს, პირიქით, იქიდან წარმოდგენა გრჩებათ ისეთი, თითქოს კითხულობდეთ მეცხრამეტე საუკუნის თავგახურებულ რუს მარქსისტს. ორში ერთი: ან გორბაჩოვი ერთი საუკუნითაა ჩამორჩენილი თვით მარქსისტთა დღევანდელ აზროვნების დონეს ანდა უზომოდ ტყუის, სხვათა შესაცდენ-გასაბრიყვებლად. აი, ზოგიერთი მარგალიტები მისი მოხსენებიდან:

— „მარქსისტული ანალიზი გაოცებს თავისი ისტორიული მასშტაბურობით, სიზუსტითა და სიღრმით. მეოცე საუკუნის ბურჟუაზიულ სინამდვილესთან შეფარდებით, იგი, არსებითად კიდევ უფრო აქტუალური გახდა, ვიდრე მე-19-ეში იყო.“ ხედავთ?!

— „...80-ანი წლების კაპიტალიზმი, ელექტრონიკისა და ინფორმატიკის, კომპუტიტერებისა და რობოტების კაპიტალიზმი ქურჩაში ყრის მილიონობით ადამიანს, მათ შორის ახალგაზრდებსა და ნასწავლებს. სიმდიდრე და ძალაუფლება კიდევ უფრო მეტად იყრის თავს მცირეოდენთა ხელში.“ აქ არის სიმართლე.

— „განვლილმა პერიოდმა კაპიტალიზმის ზოგადი კრიზისის გაღრმავების ბევრი დასტური მოგვცა. თანამედროვე კაპიტალიზმი, რომლის ექსპლოატატორული ბუნება არ შეცვლილა, დიდად

განსხვავდება იმისაგან, როგორც იყო იგი მეცხრამეტე საუკუნის დამდეგ ან, თუნდაც, შუა ხანებში. მეცნიერული რევოლუციის რევოლუციის გავლენით და ამ რევოლუციის ფონზე კიდევ უფრო მწვავედება კონფლიქტი გიგანტურად გაზრდილ საწარმოო ძალებსა და საზოგადოებრივი ურთიერთობის კერძომესაკუთრულ ხასიათს შორის.“ მაშ, ცვლილებას ადგილი აქვს, მაგრამ ის ისევე და ისევე ადასტურებს მარქსის გენიალურ პოლიტიკურ ანალიზს კაპიტალისტური მეურნეობისა და საზოგადოების შესახებ.

– „მწვავედება უწინარეს ყოვლისა წინააღმდეგობანი შრომისა და კაპიტალს შორის.“ რაც სინამდვილეს სრულიად არ შეესაბამება და თუ სადმე არსებობს, ისიც ხელოვნურადაა გამოწვლი.

– „ღვენიან და ეკონომიკურ შანტაჟს უწყობენ პროფკავშირებს. იღებენ ანტიმუშურ კანონებს... ნორმად იქცა გამუდმებული კონტროლი, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, თვალთვალი ადამიანთა განწყობილებისა და ქცევისადმი. უმაგალითო მასშტაბი შეიძინა ინდივიდუალიზმის, არსებობისათვის ბრძოლაში ძლიერის უფლების, ამორალიზმის, ყველივე დემოკრატიულისადმი სიძულვილის გამიზნულმა კულტივირებამ.“ აქ, პროფკავშირების დევნა, ანტიმუშური კანონების მიღება, უხეში და ყურით მოთრეული ცილისწამებაა, რაც შეეხება: „გამუდმებული კონტროლი... თვალთვალი ადამიანთა განწყობილებისა და ქცევისადმი,“-ამეზე იმერეთში იტყვიან: ჩემი შენ გითხარი, გული მოგიკალიო. საერთოდ კი უნდა ითქვას, რომ გორბაჩოვის ეს ანალიზი, მისი ფანტაზიაა, რომელიც უმრავლეს შემთხვევაში მოკლებულია რეალობას. თუ ზემოთქმულიდან რაიმე სიმართლეს შეეფერება, ესაა უმუშევრობა. დიახ, გორბაჩოვის მიერ ეგრედ წოდებულ კაპიტალისტურ სამყაროში არსებობს უმუშევართა მრავალმილიონიანი არმია. ეს ფაქტია და ამის დამალვას არც არავინ არ ცდილობს აქ. უმუშევრობა ყველაზე მწვავე და საშური გადასაწყვეტი საკითხია დასავლეთის დემოკრატიულ ქვეყნებში და მის გადაჭრას კიდევაც შეეწირა არა ერთი მთავრობა. მარქსისტული რეცეპტებით რომ ამ წყლის მოშუშება შეიძლებოდეს, იგი დიდხანია, რაც გამოყენებული იქნებოდა, მაგრამ ცდები ამ მიმართულებით ჯერჯერობით არსად არ გამოდგენ და ამის კიდევ ერთი დასტურია 1981 - 84 წლებში საფრანგეთის სოციალისტურ-კომუნისტური მთავრობის ექსპერიმენტები, რამაც

საფრანგეთში უმუშევართა რიცხვი ერთი ორად გაზარდა. ევროპაში ყველაზე მეტი უმუშევარი პროცენტულად უკრაინაშია, ურ იუგოსლავიაშია, რომელიც, სხვათა შორის, კკუას ხმარობს და არ უშლის „კაპიტალისტურ“ ევროპაში ეძიონ სამუშაო. საბჭოთა კავშირში თუ უმუშევრობა ჯერჯერობით პრობლემა არ გამხდარა ეს იმიტომ, რომ, ჯერ ერთი, მუშახელის დიდ ნაწილს აბანდებს სამხედრო უწყება, როგორც რიგით არმიაში, ისე სამხედრო ინდუსტრიაში, რომლის რიცხვი არაჩვეულებრივად მაღალია, ვიდრე მსოფლიოს სხვა ნებიმიერ ქვეყანაში, და მეორეც, საბჭოთა ეკონომიკის განსაკუთრებით დაბალი შრომის ნაყოფიერება, მოწინავე ინდუსტრიულ ქვეყნების შრომის ნაყოფიერებასთან შედარებით. მაგალითად ცნობილია, რომ ამერიკის შ. შტ.-ის სოფლის მეურნეობის შრომის ნაყოფიერება ათჯერ მეტია, ვიდრე საბჭოთა კავშირისა. ერთი ამერიკელი აგრიკულტორი კვებავს 50 თანამემამულეს, მაშინ, როცა საბჭოთა სოფლის მშრომელს 5-ც ვერ გამოუკვებავს. ამიტომაც, რომ გორბაჩოვის ტრაზახს მოკლე ფეხები აქვს.

რაც მთავარია, როცა გორბაჩოვი ასეთი პათოსით გმობს უმუშევრობის ფაქტს, გულუბრყვილო და უცოდინარ ადამიანებს დარჩებათ ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს ეს საწყლები, რომლებსაც, გორბაჩოვის თქმით, „კაპიტალიზმი ქუჩაში ყრის მილიონობით“, მიტოვებული იყვნენ საზოგადოებისა და სახელმწიფოსაგან და შიმშილითა და სიშიშვლით იხოცებოდნენ. ბ. გორბაჩოვმა არ შეიძლება არ იცოდეს, რომ დროებითი უმუშევრები ხელფასის 70-80 პროცენტს ღებულობენ, რაც ბევრით ჭარბობს შესაბამის კატეგორიის საბჭოთა მუშა-მოსამსახურისას. შემდეგაც, ის მცირე რიცხვი, რომელიც საერთოდ ვეღარ შოულობს სამუშაოს, მიტოვებული არ არიან თავიანთი ბედის ანაბარად.

მიუხედავად ამისა, თავისუფალი საზოგადოებისათვის მიუღებელია მილიონობით უმუშევრების არსებობა, იგი ამ მხრით დიდ მზრუნველობას იჩენს, ეწევა სხვადასხვა ეკონომიურ ცდებს და თავისუფლება იმის გარანტიაა, რომ ის ამ პრობლემის გასაღებს იპოვნის..

ახლა მოვუსმინოთ თუ როგორ ახასიათებს გორბაჩოვი საბჭოთა წესწყობილებასა და საზოგადოებას: „ჩვენი დროების პროგრესს სამართლიანად ავივებენ სოციალიზმთან. მსოფლიო სოციალიზმი — ეს არის მძლავრი საერთაშორისო

სო გაერთიანება, რომელიც ეყრდნობა დიდად განვითარებულ ეკონომიკას, სოლიდურ მეცნიერულ ბაზას, საიმედო სახელმწიფო პოლიტიკურ პოტენციალს. ეს არის კაცობრიობის მესამედზე მეტი, ათობით ქვეყანა და ხალხი, რომლებიც ადამიანისა და საზოგადოების ინტელექტუალურ და ზნეობრივ სიმდიდრეთა ყველმხრივი გაფუჩქვების გზას ადგანან. წარმოიშვა ახალი, სოციალისტური სამართლიანობის პრინციპებზე დაფუძნებული ცხოვრების წესი, სადაც არ არიან არც მჩაგვრელები და არც ჩაგრულები, არც ექსპლოატატორები და არც ექსპლოატირებულნი. სადაც ხელისუფლება ხალხს ეკუთვნის. მისი განმასხვავებელი ნიშანია კოლექტივიზმი და ამხანაგური თანადგომა, თავისუფლების იდეების გამარჯვება, საზოგადოების თითოეული წევრის უფლება-მოვალეობათა განუყრელი ერთიანობა, პიროვნების ღირსება, ნამდვილი ჰუმანიზმი. სოციალიზმი— ეს არის მთელი კაცობრიობისათვის მინიჭებული რეალური შესაძლებლობა, ეს არის სამომავლოდ შემართული მაგალითი.“ (მომხსენებელი აქ ხანგრძლივი ტაშით დააჯილდოვეს.)

მაგრამ, მაგარი იმაშია, რომ გორბაჩოვის მიერ ასეთ იდილიურ ფერებში დახატული „რეალური კომუნიზმის“ საზოგადოება ერთ უზარმატარ პატიმართა ბანაკს წარმოადგენს და იქ გამოიმწყდელულ ადამიანების მთავარი საზრუნავია როგორ და რანაირად გამოიკვებოს თავი. თვით გორბაჩოვიც კი თავის მოხსენებაში იძულებულია მთელი ვეებერთელა თავი მიუძღვნას „სასურსათო პროგრამის გადაჭრას“, რომელიც მის მიერ „უპირველეს ამოცანად“ არის დასახული. ასეთ პირობებში, როგორ გნებავთ კომუნიზმზე ილაპარაკოთ, სადაც სურსათი და ყველა სხვა მოთხოვნილების საგნები თავსაყრელი უნდა იყოს ყველასათვის?! და, მართლაც, არც გორბაჩოვის კომპარტიის ახალ პროგრამაში და არც გორბაჩოვის მოხსენებაში ლაპარაკი აღარ არის კომუნიზმის განხორციელების ვადებზე. (ეტყობა, რომ ამ მხრით ნ. ხრუშჩოვის შემდეგ ქეუა ისწავლეს კრემლში.)

პირიქით, ახალ წესდებაში კომუნიზმის შესახებ ნათქვამია: „საბჭ. კავშირის კომუნისტური პარტია არ ისახავს მიზნად წინასწარ დეტალურად განსაზღვროს სრული კომუნიზმის ნიშნები. მისკენ წინსვლის, კომუნისტური მშენებლობის გამოცდილების დაგროვების კვალობაზე ახალი საზოგადოების უმაღლესი ფაზის შესახებ მეცნიერული წარმოდგენა გამდიდრდება“-ო.

გორბაჩოვმა მთელი ერთი თავი დაუთმო თავის მოხსენებაში კომუნიზმის ნიშნების არ განსაზღვრის დასაბუთებას. მისი განცხადება ჩანს, რომ საბჭოთა ხალხი მოითხოვდა პროგრამით განსაზღვრული ყოფილიყო კომუნიზმის განხორციელების ვადა. მან უკუაგდო ეს და ლენინის ავტორიტეტის მოშველებით განაცხადა: „რაც შეეხება საპროგრამო მიჯნების მიღწევის ქრონოლოგიურ ფარგლებს, მათი დაწესება არ არის გამართლებული. წარსულის შეცდომები ჩვენთვის გაკვეთილია. დღესდღეობით გარკვევით შეგვიძლია ვთქვათ მხოლოდ ის, რომ ახლანდელი პროგრამის შესრულება სცილდება მიმდინარე საუკუნის ფარგლებს“-ო.

ამაზე უფრო გარკვევით თქმა აღარც შეიძლებოდა. მართლა და მართლა, ხომ ვერ იტყვდა კომუნიზმი ზღაპარიო! საბჭოთა ხელმძღვანელობა საუკუნის ბოლომდე დამატებით შრომას მოითხოვს საბჭოთა ხალხისაგან, მაგრამ აღთქმულ ქვეყანაში შესვლის ვადები თავადაც არ იციან და ხალხს რა უნდა უთხრან?

ჩვენთვის, რა თქმა უნდა, საინტერესოა გორბაჩოვის მოხსენების ის ნაწილი, რომელიც ეროვნებათა ბედს ეხება. აქაც სიანხლე არაფერი ჩანს. ისიც იმეორებს საბჭოთა პროპაგანდის მიერ დიდი ხნის წინად გაცვთილ ფრაზეოლოგიას:

„ეროვნული საკითხის გადაწყვეტას ჩვენს ქვეყანაში საფუძველი ჩაუყარა დიდმა ოქტომბრის სოციალისტურმა რევოლუციამ... ერთხელ და სამუდამოდ მოისპო ყველა ფორმისა და გამოვლინების ეროვნული ჩაგვრა და ეროვნული არათანასწორუფლებიანობა. ათმილიონობით ადამიანის შეგნებაში დამკვიდრდა ხალხთა ურღვევი მეგობრობა, ყველა ხალხის ეროვნული კულტურისა და ეროვნული ღირსების პატივისცემა.“

მაგრამ ეტყობა, რომ მთლად საიმედოდ და სამუდამოდ არ გადამწყდარა საკითხი საბჭოთა სახელმწიფოში, რადგანაც იქვე გორბაჩოვი პარტიისაგან მოითხოვს დიდ სიფხიზლეს: „მით უმეტეს, რომ აქ ჯერ კიდევ არ არის აღმოფხვრილი და ზოგჯერ მტკივნეულად იჩენს თავს ეროვნული კარჩაკეტილობის, კუთხურებისადმი მისწრაფება“-ო აფრთხილებს ყრილობის დელეგატებს. აქ უთქმელადაც ცხადია, რომ გორბაჩოვის მიერ ათვალწუნებული „ეროვნული კარჩაკეტილობა“ და „კუთხურობა“, სხვა არაფერია, თუ არა ჩაგრული ერების მიერ წარმოებული თავდაცვის მცდელობა. საბჭოთა რუსული დიდმპყრობელი ძალადობისგან.

მრავალეროვნულ, იმპერიულ სახელმწიფოებში ეროვნული პარტიზმის ბრძოლა „ერთხელ და სამუდამოდ“ მოგვარებული არასოდეს იქნება, ყოფილა და არც შეიძლება რომ იყოს. ასეთი რამის მტკიცება, თავისთავად არის დიდი სიყალბე, მაგრამ საბჭოთა კავშირისათვის ის დროებითაც არ ყოფილა არასოდეს, მას მუდამ წვეტდა რუსების ძალმომრეობა. ზედმეტია ამის საჩვენებლად ეძებო საბუთები, მარტო ის ფაქტი, რომ, საბჭოთა სახელმწიფოს შემადგენელ, თეორიულად დამოუკიდებელ და სუვერენ არარუს რესპუბლიკებს, არ გააჩნიათ არც ავტონომიური კომუნისტური პარტიები და არც ავტონომიური საერთაშორისო ურთიერთობისა და სამხედრო უწყებები, — თავისთავად მეტყველებს საბჭოთა სახელმწიფოს ეროვნული პრობლემების პერმანენტულ მოუგვარებლობაზე, მის ძალმომრეობით ხასიათზე.

ომი თუ ზავი

გორბაჩოვის მოხსენებაში აგრეთვე აღსანიშნავია მსოფლიო ომის თუ მშვიდობიანი თანაარსებობის კაპიტალური საკითხი. ის ამ საკითხს არა ერთხელ უბრუნდება თავის სიტყვაში: „ჩვენ რეალისტები ვართ, ამბობს ის, და კარგად გვესმის, რომ ორ სამყაროს ყოფს ძალზე ბევრი რამ, თანაც ღრმად, მაგრამ ცხადად ვხედავთ სხვა რამესაც: ატომური ბომბისაგან კაცობრიობის გადასარჩენად საჭიროა სახელმწიფოებისა და ხალხების ურთიერთმოქმედება მთელი პლანეტის მასშტაბით.“ აქ ჩვენ ვხედავთ საბჭოთა ხელმძღვანელის გულწრფელობის მარცვალს.

„და ბოლოს, ეს ნიშნავს, შევიგნოთ, რომ თანამედროვე ვითარებაში ალტერნატივა არა აქვს სახელმწიფოთა თანამშრომლობას და ურთიერთთანამოქმედებას, ამბობს მეორე ადგილას და აგრძელებს, ამრიგად, შეიქმნა ობიექტური — ხაზგასმით აღვნიშნავ, ობიექტური პირობები, როცა კაპიტალიზმისა და სოციალიზმის ორთაბრძოლა შეიძლება მიმდინარეობდეს მხოლოდ და მხოლოდ მშვიდობიანი შეჯიბრებისა და მშვიდობიანი მეტოქეობის ფორმებით.“

ეს განცხადება მეტად მნიშვნელოვანია და ის გვიქმნის შთაბეჭდილებას, რომ ეს სიტყვები უფრო ნათქვამია საკუთარი ბანაკის, კლასთა ბრძოლის თეორიით გატაცებული კომუნისტების დასაჯერებლად, ვიდრე პრეზიდენტ რეიგანისა და დასავლეთის დემოკრატიის სხვა ლიდერებისა.

ამავე ხასიათისაა გორბაჩოვის მოხსენების შემდეგი ანგარიშობა:

„ჩვენი მხრივ, მზად ვართ ყველაფერი ვიღონოთ, სადაც სადაც კალურად გავაუმჯობესოთ საერთაშორისო სიტუაცია. ამისთვის სოციალიზმს არ დასჭირდება ხელი აიღოს თავის პრინციპებზე თუ თავის იდეალებზე. იგი ნიადაგ უჭერდა და უჭერს მხარს იმ სახელმწიფოთა მშვიდობიან თანაარსებობას, რომლებიც სხვადასხვა საზოგადოებრივ სისტემას ეკუთვნიან.“ თავისი პოზიციის გასამაგრებლად, გორბაჩოვი ლენინსაც იხმობს:

„ტროცკისა და მემარცხენე კომუნისტების წინააღმდეგ ლენინი ჯერ კიდევ 1918 წელში ამტკიცებდა, რომ: „რევოლუციური ომი სრულიად წინააღმდეგი იქნებოდა მარქსიზმისა, რომელიც ყველთვის უარყოფდა რევოლუციების „წაბიძგებას“, რევოლუციებისა, რომლებიც ვითარდებიან მათ წარმოშობ კლასობრივ წინააღმდეგობათა სიმწვავის მომწიფების კვალობაზე.“ ჩვენ დღესაც მტკიცედ გვწამს: რევოლუციის წაბიძგება გარედან, მით უმეტეს, სამხედრო საშუალებებით, უმაქნისი და დაუშვებელია“-ო, ასევე მომხსენებელი.

ასეთი განცხადებების შემდეგ, გულით გინდა ადამიანს დაიჯერო გორბაჩოვის გულწრფელობა, იწამო მისი მშვიდობისმოყვარეობა. დიახ, არა ერთხელ გვსმენია ასეთი სამშვიდობო განცხადებები ლენინისაგანაც და საბჭოების სხვა დიქტატორებისაგანაც, რომლებიც მუდამ უარყოფილი ყოფილან მათივე პოლიტიკური ფაქტების მიერ. ლენინის ცბიერ „რევოლუციების არ წაბიძგების“ თეორიას უარყოფს მის მიერ საქართველოს დაპყრობის ფაქტი, ისევე როგორც სტალინის სამშვიდობო განცხადებებს უარყოფენ მის მიერ ბალტიის ქვეყნების ოკუპაციის და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების გასაბჭოების ფაქტები. და ბოლოს ლეონიდ ბრეჟნევი განსაკუთრებული დამაჯერებლობით ირწმუნებოდა საბჭოთა ხელისუფლების მშვიდობის მოყვარეობას, მაგრამ იმავე დროს, და იქნებ მისი ცბიერი განცხადებების წყალობით, საბჭოთა კავშირმა ერთ სამხედრო ბანაკად აქცია საფრანგეთის ყოფილი ინდოჩინეთი, ძალით კომუნიზმი მოახვია თავს: ანგოლის, მოზამბიკის, იემენის, ეთიოპიის, ჩეხოსლოვაკიის, პოლონეთის და ასე შემდეგ ხალხებს და ბოლოს კი ურიცხვი დივიზიებით შეიჭრა ავღანეთში.

გორბაჩოვი მათი მემკვიდრეა. ამიტომ მას მარტო ლიტონი სიტყვები არ ეყოფა მოპირდაპირე ბანაკის დასაჯერებლად.

მან თავის სამშვიდობო სიტყვებს, სათანადო პოლიტიკურ პოზიცი-
ტებითაც უნდა დაუსვას ბეჭედი. ეს კი ჯერჯერობით უნდა

გიორგი ქართველი

* * *

ს.ს.რ.კ. კომპარტიის 27-ე ყრილობა

ამ წლის 25 თებერვლიდან 6 მარტამდე კრემლის ყრილობათა
დარბაზში მიმდინარეობდა რუსეთის კომუნისტური პარტიის
რიგით ოცდამეშვიდე ყრილობა. მას საბჭოთა კომპარტიის 5
ათასიან დელეგატთან ერთად ესწრებოდნენ: სატელიტ კომუნის-
ტური ქვეყნების კომუნისტური პარტიების და 113 სხვა ქვეყნის
კომუნისტური თუ მოკომუნისტო მუშათა პარტიების 152 დელე-
გაციები. უპირველესად ეს იყო რუსეთის კომუნისტების საე-
რთაშორისო სექტაკლი, სადაც ყველაფერი წინასწარ გულმოდ-
გინებით იყო განსაზღვრული მთავარრეჟისორ მიხაილ გორბაჩო-
ვის მიერ. ყრილობა ჩატარდა, როგორც ყველთვის სტალინის
კულტიდან მოყოლებული, ყველგვარ მოულოდნელობისაგან გან-
ძარცულ ატმოსფეროში, სადაც ყველაფერი ასტრონომიული სა-
ათის სიზუსტით წინასწარ იყო გაანგარიშებულ-დაგეგმილი.
არავითარ აზრთა და იდეათა ქიდილს ყრილობის დროს ადგილი
არ ჰქონებია. ყრილობიდან გამორიცხული იყვნენ ოპოზიციონერე-
ბი, თვით ისეთებიც, როგორც გრიგოლ რომანოვი და ვიქტორ
გრიშინია, რომლებიც, გორბაჩოვის გახელმწიფებამდე კომპარ-
ტიის ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს მეტად გავლენი-
ანი პირები იყვნენ და, რომელთა სახელებსაც ხშირად ახსენე-
ბდნენ, როგორც შესაძლებელ გენერალურ მდივანს.
ორატორები, ყრილობის ტრიბუნისათვის, ჩანდა, რომ წინასწარ
იყვნენ შერჩეულები და ისიც, თუ ვის რა უნდა ელაპარაკნა,
ანდა სად როგორი სიძლიერის ტაში უნდა დაეკრათ ყრილობის
დელეგატებს მომხსენებელ გორბაჩოვისათვის.

ყრილობამ მოისმინა მ. გორბაჩოვის საანგარიშო მოხსენება,
რომელიც შემდეგ უცვლელად რეზოლუციად მიიღო, დაამტკიცა
კომპარტიის ახალი პროგრამა და წესდება, ტაშით, ერთსულო-
ვნად აირჩია ცენტრალური კომიტეტის ახალი წევრები და კა-
ნდიდატები, რომლებმაც თავის მხრით, ერთხმად დაამტკიცეს
გორბაჩოვის ეკიპის მიერ წარმოდგენილი პოლიტბიუროს წევრე-

ბი, წევრობის კანდიდატები და მდივნები და საკონტროლო კომიტეტის თავმჯდომარე. ამრიგად, ყრილობა იყო ნამდვილი საპარტიო რეგისტრაციო ბიურო, რომელმაც უკამათოდა და უცვლელად დაამოწმა საიდუმლოებით მოცულ წრეში შედგენილი სამოქმედო პროგრამა და ხელმძღვანელთა სია. მას ალბათ შემდეგში უწოდებენ გორბაჩოვის ყრილობას. მართლაც, ყრილობამ ის ოფიციალურად შემოსა პარტიის ბატონ-პატრონის კვერთხით და თუმცა ბრეჟნევი-ანდროპოვი-ჩერნენკოსთან შედარებით მას სსრკ უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარის თანამდებობა აკლია, რომელსაც ანდრეი გრომიკო ფლობს, მაინც საბჭოთა იერარქიაში გორბაჩოვის უმაღლესი პოსტი უკავია. მეორე ადგილზე მოდის ი. კ. ლიგაჩოვი, რომელიც პოლიტიბიუროს წევრიცაა და ც.კომიტეტის მდივანიც და განაგებს პარტიის იდეოლოგიას. მესამე ადგილზეა ლ. ნ. ზაიკოვი, ისიც პოლიტიბიუროს წევრი და ც.კომიტეტის მდივანი, გამგებელი მძიმე ინდუსტრიისა და სამხედრო კომპლექსის; მეოთხე ადგილი მიეკუთვნება ნ. ი. რიჟკოვს, რომელიც გახლავთ პოლიტიბიუროს წევრი და მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე; მეხუთე რიგში მოდის ა. ა. გრომიკო, პოლიტიბიუროს წევრი და საბჭოთა სახელმწიფოს კონსტიტუციური მეთაური; მეექვსე ადგილზე დგას ვ. მ. ჩებრიკოვი, პოლიტიბიუროს წევრი და ყოვლისშემძლე სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარე და ა. შ. სულ 12 წევრი.

კომპარტიის პოლიტიბიუროს წევრია 3 არარუსი და არასლავი: დინ მუხამედ კუნაევი, ყაზახისტანის კ. პ. პირველი მდივანი, ჰეიდარ ალიევი, აზერბაიჯანის ყოფილი კ. პ. პირ. მდივანი, ელუარდ შევარდნაძე, საქართველოს კ. პ. ყოფილი პ. მდივანი. ზედმეტია იმის თქმა, რომ ისინი მათ ერებს არ წარმოადგენენ, არამედ შერჩეული არიან მათ ერებზე გაბატონებულ რუსეთის ხელისუფლების მიერ.

შემდეგ 66 გვერდზე სსრკ კომპარტიისა და მთავრობის 12 მთავარი პირი (მარცხნიდან მარჯვნივ და ზევიდან ქვევით) : მიხაილ გორბაჩოვი, იგორ ლიგაჩოვი , ლ. ზაიკოვი, ნიკოლოზ რიჟკოვი, ანდრეი გრომიკო, ვიქტორ ჩებრიკოვი, მ. სოლომონცევი, ჰაიდარ ალიევი, ელუარდ შევარდნაძე, ვ. ვოროტნიკოვი, ვიქტორ შჩერბიციკი, დინ კუნაევი.

ა. ს. გორბაჩოვი,

ი. კ. ლიშაჩოვი,

ლ. ს. ჯაიოვი,

ს. ი. რიშოვი,

ა. ა. გრომიოვი,

ს. მ. ჩხაიოვი,

მ. ს. სოლოვენკოვი,

ა. ა. კალივი,

ე. ა. შვაჩენკოვი,

ს. ი. ვორობეიევი,

ს. ს. შაბაბიძევი,

ლ. ა. კუჩაივი,

სამგლოვიარო განყოფილება

მერი შერვაშიძე-ერისთავისა

მიმდინარე წლის 24 იანვარს სენ ჟენევივ დე ბუას (საფ. 91 დებ.) რუსულ სასაფლაოს, მეუღლის გვერდით, მივაბარეთ 96 წლის ასაკის ქალბატონი მერი შერვაშიძე-ერისთავისა.

განსვენებულს, რომელსაც დიდებულ პოეტ გალაქტიონ ტაბიძის მუზად უხმობდა ლეგენდა, ხოლო სინამდვილეში კი ის გახლდათ რუსეთის საიმპერატორო

კარის ერთ-ერთი ულამაზესი ფრეილინა-ქალბატონი მერი 93 წ. თაგანი, -სიკვდილამდე შერჩა ოდით განთქმული ქართველი ქალის სილამაზე და მომხიბვლელობა და ყველა მის ნაცნობს თავისი სიკვდილით გული დასწყვიტა. საუკუნო იყოს ხსენება და კურთხევა მისი.

მხატვარ ფელიქს ვარლას გარდაცვალება

ფელიქს ვარლამიშვილი დაიბადა 1903 წელს ქალ. ქუთაისში მამამისი გრიგოლი იყო ქუთაისის ბანკის დირექტორი. მამის ბილი საზოგადო მოღვაწე. ფელიქსი იყო ბატონ გრიგოლის პირველი ცოლის შვილი. მეორე ცოლიდან მას კიდევ შეეძინა ორი ქალი და ერთი ვაჟი, რომლებიც დღესაც იმყოფებიან ქუთაისში.

ქუთაისის რეალური სასწავლებლის დამთავრების შემდეგ, 1922 წელს ფელიქსი ჩადის თბილისში და შედის სამხატვრო აკადემიაში, რომელიც ახალი დაარსებული იყო. ფელიქსი ხატვა-გრაფიკას სწავლობდა პროფესორ შარლემანის კლასში, ხოლო პროფესორ ლანსერეს კლასში—ფერწერას. ბავშვობიდანვე ფელიქს დაჯდა მხატვრობის დიდი ნიჭი და სამხატვრო აკადემიაში ის ითვლებოდა უნიჭიერეს მოწაფედ. მისი ფანქრით ნახატები შესანიშნავი იყვნენ, მინიატურების მსგავსნი, რომელთა შინაარსი იყო ძველი თბილისი. ეს მისი ახალგაზრდობის ნახატები აქ, პარიზში იშვიათია, მხოლოდ ქალბატონ ვალია კედიასთან ვნახე რამდენიმე. საქართველოში კი არ არსებობს არავითარი ნიმუშიც კი მისი შემოქმედებისა.

თბილისში ჩასვლის თანავე ის ოცნებობდა პარიზზე, მის ბუნებას აღარ აკმაყოფილებდა თბილისის სამხატვრო ცენტრი, მას გაგონილი და წაკითხული ჰქონდა პარიზის ბოჰემაზე და მხატვრობის დარგში მრავალი სხვადასხვა მიმართულებების შესახებ. ამიტომ იყო, რომ ის მიესწრაფებოდა საზღვარგარედ.

1928-ში მან დასტოვა თბილისი და ერთ მეგობარ აკადემიის თანაკლასელ ლუკა ხითარიშვილთან ერთად გადმოვიდა ახალციხიდან თურქეთის საზღვარზე. სტამბოლში ჩამოსვლისას რამდენიმე კვირით იშოვეს პატარა საშუალო, დაავროვეს სამგზავრო ფული და მით ჩამოვიდნენ პარიზში.

პარიზში პირველად მან მუშაობა დაიწყო ერთ დიდ დეკორატიულ სიეჟელის ატელიეში, სადაც მის დეკორატიულ ნამუშევრებს დიდი მოწონება ჰქონდათ და იქ დაჰყო ორიოდ წელი. როცა ცხოვრებისათვის საკმარისი თანხა მოაგროვა, ფელიქსი თავს ანებებს სიეჟელთან სამსახურს, იწყებს თავისთვის მხატვრობაში მუშაობას და 1933 წელს აწყობს თავისი მხატვრობის პირველ გამოფენას „სპერანცას“ გალერიაში. ამ გამოფენამ არ გამოიწვია აღფრთოვანება. შეიძლება, რომ ეს იყო

სურათები გადაღებულია მხატვრის ბინაზე 1983 წ., როცა ის 80 წ. იყო და გამოვილი კქონდა მძიმე ავადმყოფობა. ზევით, ვარლა დგას კიბეზე, მის უკან კედელზე კი ჩანს მისი მონუმენტური ფრესკა. პვემოლ, სხედან ვარლა და მისი მეუღლე, კედელზე ჩანს მისი ერთი ნახატი. მისი ბინა მისივე სამხატვრო გალერეაც იყო დააგების ქუჩაზე.

საქართველო
ბიზნესი

ნადრევი, მას ჯერ კიდევ არ ჰქონდა ჩამოყალიბებული საკუთარი ორიგინალური სტილი, რაც აუცილებელია პარიზში მხატვარმა ყურადღება მიიქციოს. მისი ამდროინდელი მხატვრობა პარიზში მოიპოვება სხვადასხვა ქართულ ოჯახებში, რომლებიც ხასიათდებიან ქართული ზნე-ჩვეულების სიუყუტებით და სულით.

1934 წელს ფელიქსმა ცოლად შეირთო დანიელი ქალი, რომელმაც დიდად შეუწყო ხელი, რომ ფელიქს სუფთა ხელოვნებაში ემუშავნა. ძნელი იყო მათთვის ეკონომიური მდგომარეობა პარიზში, ამიტომ **1948** წელს ისინი გაემგზავრნენ არგენტინაში, სადაც დასაწყისში ისევ დეკორატიულ დარგში მუშაობდა, ხატავდა პანოებს ავეჯეულობისათვის, რასაც კარგად ჰყვოდა და თანაც მუშაობდა სურათებზე.

1952 წელს დაბრუნდა პარიზში. მის ნამუშევრებს ყურადღება მიაქცია „დრუან“-ის გალერიის პატრონმა, რომელიც ვარლას ნამუშევრებს ყვებოდა რამდენიმე წლის განმავლობაში. მას ხელშეკრულება არ ჰქონდა დრუანთან, ამიტომ უფლება ჰქონდა სხვადასხვა გალერიებში გამოეფინა და განსაკუთრებით უცხოეთში. ვარლას სურათები გამოეფინილი იყვნენ „ახალგაზრდა მხატვრების“ ჯგუფთან ერთად ევროპისა და ამერიკის სხვადასხვა ქვეყნებში:

საფრანგეთში. **1947. Galerie Roux Henschel, 1959 Galerie Drouant, Galerie des Beaux-Arts de France, 1976 Galerie Forum Art Monte Carlo.**

გამოეფინები უცხოეთში. **San Francisco 1959, 1960, 1961.**

Detroit 1963 Galerie Galaxie. New York Continental Art Galerie. Buenos Aires 1950, 1951, Galerie Viau. Tokio 1970 Galerie Takaschimaya. Osaka. Yokohama. Kioto. Belgique Galerie Dandoy. Teheran.

სალონები: მანტონის ბინალი, ტუი-ილერის სალონი და შემოდგომის სალონი, რომლის სოსიეტერიც ის იყო **1945** წლიდან. ამათ გარდა ვარლა ფენდა **Netis** და **Touquet** გალერიებში **1980, 1982-1985** წლებში, სადაც სამჯერვე მთელი გამოეფინები იქნა გაყიდული.

ვარლას მხატვრობის მთელი კერძო კოლექციები გაფანტულია თითქმის მთელ მსოფლიოში. და კერძოდ, ჩრდილო და სამხრეთ ამერიკაში, ავსტრალიაში, ბელგიაში, ირანში, იაპონიაში, სკანდინავიის ქვეყნებში, შვეიცარიაში, საფრანგეთში სახელმწიფომ შეიძინა ტილოები **1945, 1946, 1963** წლებში და ქალაქმა

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

პარიზმა კი 1954, 1955, 1963 წლებს.

ფელიქსი დიდიხა ხანია, რაც ავადმყოფობდა. იგი მიიტყველა ამ წლის 6 თებერვალს და მისი ანდერძის მიხედვით მისი ნეშტი დაიწვა და მიბარდა ლოვილის სასაფლაოს. მე პირადად სახელოვან ხელოვანთან ერთად დავკარგე ახლობელი მეგობარი. მის ერთგულ მეუღლეს და საქართველოში მყოფ ნათესაებებს ვუცხადებ სამძიმარსა და თანაგრძნობას მწუხარებაში.

ნიკოლა მამულაშვილი

ხელოვანის გარდაცვალება

წელს, 24 თებერვალს ლევილის ძმათა სასაფლაოს მივებარეთ სახელოვანი მხატვარის ფელიქს ვარლამიშვილის ფერფლი, რომელიც მხატვრობის სამყაროში ცნობილი იყო „ვარლამ“-ს სახელით. მას თავიდანვე არაჩვეულებრივი ნიჭი დაჯდა მხატვრობის. სამხატვრო განათლებას ის ღებულობს ჯერ ქუთაისში, შემდეგ თბილისში, პარიზში გადმოხვეწილს, პირველ წლებში უძნელდება მიმადლებული ნიჭის აღიარება, მაგრამ ბოლოს ჯიუტმა ნებისყოფამ და შრომამ თავისი გაიტანა და მისი სიცოცხლის უკანასკნელ წლებში ის ბედნიერი იყო, რომ მოესწრო მისი მხატვრობის საყოველთაო აღიარებას.

ვარლამს მხატვრობის სტილი იყო დახვეწილი, ნატიფი, რაფინირებული. პარიზში მან მოიპოვა დიდი სახელი. რა სამწუხაროა, რომ ჩვენს სამშობლოში ვერ სტკბებიან მისი ხელოვნების შედეგებით. საუკუნო იყოს ხსენება მისი!

გიორგი ნოზაძე

კონსტანტინე ალშიბაიას შესანდობარი

მას უფრო კარგად იცნობდენ კაკოს სახელით და იყო ჩვენი, პარიზის ქართული ახალშენის, განუშორებელი, თვალში საცემი და კოლორიტული წევრი. სულ რამდენიმე დღით ადრე გარდაცვალებამდე, ბატონი კაკო მძიმე-მძიმედ ამოდიოდა ჩვენი პარიზის წმიდა ნინოს ეკლესიის კიბეებზე და, როცა აივყა, სულ ნელ-ნელა წაბაჯბაჯდა, როგორც ეს წლებით მძიმედ დატვირთულებს ჩვევიათ. მის შემხედვარეს, გამახსენდა ჩვენი

ხალხის ბრძნული ანდაზა: ვისაც ჩემი ახალ-გაზრდობა არ ენახოს, ღმერთმა ჩემი მოხუცებულობაც არ ანახოსო, სწორედ კაკო იყო ზედგამოჭრილი. კაკო აღშიზაია მართლაც გარდაქმნის ვაჟი იყო, როცა მე ის ორმოციან წლების ბოლოს გავიცანი. თუმცა ის სიმსუქნით უკვე დამძიმებული იყო, მაგრამ მის მაღალ და წარმოსადგა აღნაგობას ეს ბევრს ვერაფერს ვნებდა,

ხოლო მისი არწივის თვალების ელვარებას, როცა ის განრისხდებოდა ძნელად თუ გაუსწორებდა ვინმე მზერას. კაკოსთან ქალაქის ან სხვა აზარტულ თამაშობებს გაურბოდენ, ჩხუბი იცისო. ის მართლაც ადვილად განრისხდებოდა ხოლმე, მაგრამ ასევე ადვილად იცოდა გამოდარებაც და არავიზე გულდრძო, სმტროდ დიდხანს გადაკიდებული არ ყოფილა.

ომში ომი იცოდა, შრომაში შრომა და ქეიფში ქეიფი. გავიხარიათ, ქეიფი იმას უყვარდა და შეეძლო კიდევაც! ბევრი სასმელის სმა შეეძლო და კარგადაც იტანდა. ქეიფში კარგი მომღნენი, კარგი მქვერმეტყველი და კარგი მოსწრებული სიტყვა-პასუხისა იყო.

გამიგონია, რომ ომის დროს გერმანულ ჯარში მყოფს, მას არა ერთი უსიამოვნება და შეხლა-შემოხლა მოსვლია ყოფილ ტყვე ახლა ჯარისკაც თანამემამულეებთან, რაც უმრავლეს შემთხვევაში იმით ყოფილა გამოწვეული, რომ, საბჭოთა პირობებსა და ტყეობაში გაცულღუტებული ზოგიერთი ახალგაზრდა, ქურდ-ბაცაცობდა ან ამხანაგებს გერმანელებთან აბეზღებდა. ამის ატანა კი კაკოს არ შეეძლო, განსაკუთრებით იმის გამო, რომ ეს ჩირქს ცხებდა ქართველი კაცის სახელს უცხოელების თვალში. ტყეების გადამკიდეს, მას ბევრი სასაცილო ამბებიც, შეხვედრია. მოვიგონოთ აქ ერთი მთგანი:

ერთხელ, გერმანულ სარდლობას სხვებთან ერთად კაკოც გაუგზავნია ტყეთა ბანაკში „მოხალისე“ ჯარისკაცების შესარჩევად. მოუწყვიათ მთელი ბანაკი და იძახებდენ ეროვნებების მიხედვით. გამოიძახეს: რუსები, უკრაინელები, ქართველები და ასე ყველა ეროვნებები. ერთი ტყვე დგას მუდამ ადგილზე და არც ერთი ერის გამოძახებას არ ეხმაურება. გაკვირვებულმა კაკომ მივიდა და ეკითხება: კაცო ვინ ხარ შენ, რა ეროვნე-

ბის ხარო? მეგრელი ვარ, პატენიო, პასუხობს ტყვე. ენადასწრის ულა კაკო. უყვრია: შე ვირო, მეგრელი რომ ხარ, მეგრული ქართველი არ ხარო?! არაო, კიდევ უთქვია ტყვეს. თურმე, საქმე იმაში ყოფილა, რომ ტყვეს გაგონილი ჰქონებია: გერმანელები ქართველებს ყველას ხოცავენ, რადგანაც სტალინი ქართველიაო და მასაც გადაუწყვეტია არ გაემხილა მისი ქართველობა.

კონსტანტინე ალშიბაია დაბადებულია 1899 წელს დედუღეთში, იმერეთის მართლაცდა საჩინო სოფელ საჩინოში, დედამისი გახლდათ ვერა ლორთქიფანიძის ასული და მამა ვლადიმერ ალშიბაია სოფელ ჭკადუაშიდან ზუგდიდის რაიონში. კაკო ნიჭიერი მოწაფე ყოფილა და წარმატებით დაუმთავრებია ქუთაისის სათავადაზნაურო გიმნაზია.

ვინაიდან საბჭოთა ხელისუფლება მას მკაცრად დევნიდა და ავიწროებდა, კაკო იძულებული შეიქნა გადმოხვეწილიყო სამშობლოდან 1922 წელში. პირველად ის ჩადის გერმანიაში, ბერლინში ბიძამის გრიგოლ ალშიბაიასთან, რომელსაც კაკო სასწავლებლად შეჰყავს ბერლინის უნივერსიტეტის ეკონომიურ ფაკულტეტზე. ორი წლის შემდეგ ბერლინიდან კაკო გადადის ფრაიბურგის უნივერსიტეტში. ექვსი თვედა აკლდა ფაკულტეტის დამთავრებას, რომ კაკომ ის მიატოვა და საცხოვრებლად გადასახლდა საფრანგეთში, სადაც ყველასათვის მოულოდნელად 1930 წელს ის შედის საფრანგეთის „უცხოელთა ლეგიონში.“ აქ მან მრავალი ლაშქრობა გადაიხადა და ის ლეგიონში დარჩა 1942 წლის 23 სექტემბრამდე. ამის შემდეგ კაკო გაეშურა აღმოსავლეთის ფრონტზე სამშობლოს გასანთავისუფლებლად, მაგრამ გზაში დააგვიანდა...

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ კაკომ სცადა ოჯახის შექმნა, ჯვარი დაიწერა ქალბატონ თამარ ბერიძეზე, მაგრამ ხვსიათით ვერ შეეწყვენ, და ათი წლის თავზე განგვირგვინდენ.

მოხუცებულობაში კაკოს საკუთარი ოჯახი არ ჰყავდა, მაგრამ მას არ აკლდა ახლო ნათესაობა და პირველ რიგში მისი უნცროსი და, ქალბატონი თამარ პატარიძე, რომელმაც შვილებითა და შვილიშვილებით მოხუცს გული სიყვარულით აუფსეს და მიცვალებული გააპატიოსნეს, ამიტომაც სამძიმარსა და თანაგრძნობასაც თამარ პატარიძის ოჯახს მოვახსენებთ, ხოლო კონსტანტინე ალშიბაიას საუკუნო განსვენება.

ს ა მ გ ლ ო ვ ი ა რ ო გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ე **საგეოგრაფიკო-განცხადებელი საზოგადოება**

ამერიკის შ. შტ.-დან ბ. ვახტანგ საყვარელიძე გვატყობინებს:
1985 წლის 27 იანვარს ნიუ-იორკში გარდაცვლილა ბატონ
 არჩილ კეკელიას მეუღლე, ქალბატონი ბარბარა კეკელიასი.

1985 წლის 8 სექტემბერს ისევ ნიუ-იორკში გარდაცვლილა ბ.
 პავლე რომანიშვილის მეუღლე, ქ. ნინა რომანიშვილისა.

ნიუ-იორკიდან ბ. ნიკო თოფურია გვატყობინებს, რომ იქ, ამ
 წლის **17** მარტს, **82** წლის ასაკში გარდაიცვალა სათვისტომოს
 გამგეობის მდივნად ყფილი ბ. სერგო გაბუნია და დასაფლავ-
 და ნიუ-იორკის **FLUSHING SEMETERY**.

ქალაქ მონბელიარიდან ბ. შალვა ზედგინიძე გვატყობინებს: **1985**
 წლის შემოდგომაზე ქ. მარსელში გარდაცვლილა **80** წლის ასაკ-
 ში მყოფი ბ. დევანოზ ზედგინიძე, სოფ. ძველის მკვიდრი, ტაოში.

ბ. მიხეილ თარაშვილი გვატყობინებს: წელს, მარტში ქ. ანდერ-
 რნოში(ქ. ბორდოს გარეუბანი, ჟირონდის დებ.) გარდაცვლილა
 მისი მეგობარი, ბატონი დიმიტრი უხურგუნაშვილი.

წელს **21** იანვარს, პარიზში, **96** წლის ასაკში გარდაიცვალა
 თავადი ქალბატონი მერი შერვაშიძე-ერისთავისა და დაიკრ-
 ძალა ქ. სენ-ჟენევიევე-დუ-ბუას რუსულ-ფრანგულ სასაფლაოზე.

წელს **6** თებერვალს, პარიზში, **83** წლისა გარდაიცვალა მხატ-
 ვარი ფელიქს ვარლამიშვილი, ვარლად წოდებული. დაწვის შე-
 მდეგ, მისი ფერფლი მიბარდა ლევილის სასაფლაოს.

წელს **14** თებერვალს ჰოლანდიის ქ. დიიპენჰაიმში გარდაიცვა-
 ლა ბ. სერგო გოგრიჭიანის მეუღლე, ქალბატონი მარია, დაბა-
 დებული ტოორენბერგი

წელს **3** მაისს, ქ. არპაჟონის საავადმყოფოში გარდაიცვალა
 პოეტი გიორგი ყიფიანი და დაიკრძალა ლევილის სასაფლაოზე.
 დაკრძალვის აზბები და ნეკროლოგი შემდეგ ნომერში.

ბ. ნიკოლოზ თოდრია (ორდიყა) ჩიკაგოდან გვთხოვს გავიგეგმოს ვეწოთ: დავლადაცემის შედეგად ხანგრძლივად (1964 წლის) პარალიზებული, 1986 წ. 22 თებერვალს, ქალაქ მილვოკეში (ვისკოსენის შტატი) გარდაიცვალა, 1918 წლის 22 თებერვალს თელავში დაბადებული, საბჭოთა არმიის ლეიტენანტი, სანდრო მურტაზაშვილი. განსვენებულს დარჩა ოჯახი: მეუღლე-სმილა, ვაჟი-შვილები- ვასო და მიშა, შვილიშვილები- მიხეილი, ილია, ქრისტინა და ნინა.

თანაგრძნობასა და სამძიმარს უცხადებს „გუშაგი“ ყველა მათ კირისუფლებს.

სანდრო ბარათელის დასაფლავება

წელს, შაბათს, 19 აპრილს, ნაშუადღევის ოთხ საათზე, ლევილის ძმათა სასაფლაოს მიბარდა ბ. სანდრო ბარათელის (გიორგი პიტავა) ფერფლი, რომლის ურნაც ნიუ-იორკიდან ჩამოსვენეს განსვენებულის მეუღლემ, ქალ. ილსე ბარათელმა და მეგობარმა გივი ზალდასტანიშვილმა. დეკანოზ ილია მელიას მიერ წესის აგებისა და ქების შესწმის შემდეგ გამოსამშვიდობებელი სიტყვებით მიმართეს: პარიზის სათვისტომოს თავმჯდომარე თამაზ ნასყადაშვილმა და რადიო „თავისუფლების“ თანამშრომლებმა: ნოდარ ერისთავმა და ნუგზარ შარიამ.

გ უ შ ა გ ი ს ფ ო ნ დ ი (ფრანგულ ფრანკებში)

ისიდორე გაუონია	227	მარია და ვალ-სანგულია	200
კარლო გვარჯალაძე	97	ავთანდილ ფარჯანაძე	500
პავლე ვაშაძე	300	იონა გუნია	200
ნამო გოგუაძისა	100	რუბენ გვეტაძე	150
გივი გაბლიანი	145	დიმიტრი მახარაშვილი	382
ნიკოლა ანთაძე	100	ნიკო ბედელაძე	100
მათიკო გეგეჭკორი	100	გივი კობახიძე	236
მიხეილ თარაშვილი	300	შოთა ბერეჟიანი	100
გიორგი ტოგონიძე	100	მირიან მელუა	200
ირაკლი ოთხმეზური	148	მიხეილ თარაშვილი	300

ნიკოლოზ თოფურია	350	ილსე ბარათელისა	700
მიშა გოგორიშვილი	300	გივი ზალდასტანიშვილი	500
დავით თოხაძე	600		

პეტრე ხვედელიძე – ნინო მდივნის მოსახსენებლად	608
ჩხარელი – სანდრო ბარათელის მოსახსენებლად	174
ვახტანგ საყვარელიძე – ქ.ქ. ბარბარა კეკელიასი და ნინა რომანიშვილის მოსახსენებლად	337
ნიკოლოზ თოდრია – სანდრო მურტაზაშვილის მოსახსენებლად	337

ლ ა მ ი

7.891

ა ხ ა ლ ი წ ი გ ნ ე ბ ი

გრიგოლ რობაქიძის ლამარა ივრითულად

პირველ რიგში მკითხველებს უნდა ვახაროთ, რომ წელს იერუსალიმში გამოვიდა წიგნი, რომელიც შეიცავს გრიგოლ რობაქიძის „ლამარას“ და „გაბიმას“ ქართულად და ივრითულად. ებრაულად თარგმნა ეკუთვნის ბატონ მოშე დანიელის და წიგნი ისეა შედგენილი, რომ ყველ გვერდს ქართული ტექსტისას მოკვება გვერდი შესაბამის ებრაული ტექსტით. წიგნის სარედაქციო კოლეგიაა: მთავარი რედაქტორი დოქტორი იცხაკ დავიდი, რედაქტორები: შალვა დავითაშვილი და მიხეილ ჯანაშვილი. წიგნს წამძღვარებული აქვს: 1. მთარგმნელის წინასიტყვაობა, 2. იცხაკ დავიდი-დაკარგულ მისტერიათა მომღერალი, 3. შალომ დავითაშვილი- გრიგოლ რობაქიძე. წიგნი მშვენიერადაა გამოცემული და კოხტად გაფორმებული. წიგნის ზედა ყდის კანზე გამოსახულია ლამარას საინტერესო ბიუსტი, შესრულებული ახალგაზრდა მოქანდაკე ვაჟა დანიელის მიერ (მთარგმნელის ვაჟი).

ლამარას წიგნი ქართულად იშვიათობას წარმოადგენს როგორც საქართველოში ისე საზღვარგარეთ, რაც შეეხება ებრაულად მის თარგმნას, ამას შეიძლება ეწოდოს გრ. რობაქიძის მეორე სიცოცხლის დაწყება. წიგნი მკირე ტირაჟით არის გამოცემული(მხოლოდ 500), ამიტომ, ვისაც აინტერესებს შეძენა, არ უნდა დააგვიანოს, წიგნის ღირებულება, ფოსტის ხარჯებით, უდრის 22 დოლარს და უნდა მიმართოთ: *Mr. M. Danieli*,

Armon Hanarsiv 304/31, Jerusalem, 93805, ISRAEL

„Revue des Etudes Georgiennes et Caucasiennes“

ასეთი სახელწოდებით გამოიცა და ფოსტით მივიღეთ ფრანგულ-ინგლისურ-გერმანულ-იტალიურ ენებზე შედგენილი ქართული და კავკასიური ეტიუდების №1 კრებული, გამოცემული იგივე სახელწოდების საზოგადოების მიერ 1985 წელს პარიზში. გამოცემას ხელმძღვანელობს დირექტორია: ჟორჟ შარაშიძისა და აკადემიკოს ჟორჟ დიუმეზილის სახით და მდივანია ქალბატონი დომინიკ გოტიე-ელიგულაშვილი. ამათ გარდა, როგორც სარედაქციო კომიტეტში, ისე სამეცნიერო საბჭოში არიან ყველა ის ცნობილი ქართველოლოგები, რომლებიც მონაწილეობდნენ „BEDI KARTLISA REVUE DE KARTVELOLOGIE“-ში, რომელიც გამოდიოდა ბატონ კალისტრატე სალიას დირექტორ-რედაქტორობით. მართლაც, როგორც ბ. გიორგი შარაშიძის წინასიტყვაობაში ვკითხულობთ, ზემოხსენებული ქართველოლოგიის სამეცნიერო კრებული წარმოადგენს „ბედი ქართლისას“ გაგრძელებას, რადგანაც ბ. კ. სალია ავადმყოფობის გამო ვეღარ უძღვება საქმეს.

ჩვენ თანახმა ვართ, რომ ქართველოლოგიის კრებულის გაგრძელება პარიზში საჭირო იყო და მის ხელმძღვანელად პროფ. გ. შარაშიძე და პროფ. ჟ. დიუმეზილი ყველაზე კომპეტენტური და მოწოდებული არიან ამ საქმისათვის. ჩვენ აქ ნომრის შინაარსზე არაფერს ვამბობთ. უცხოეთში მცხოვრები ყველა კულტურული ქართველი ალბათ მას შეიძენს და გაეცნობა.

ყოველგვარი ცნობისათვის, კრებულის შესახებ, უნდა მიმართოთ:

Dominique Gauthier-Eligoulachvili
 Revue des Etudes georgiennes et caucasiennes
 47, rue des Tournelles, 75003 Paris, Tel. 48 87 21 58

NIMROD TULSA / TBILISI

ამერიკის ოკლაჰომას შტატის ქალაქ ტულსაში იცემა ლიტერატურული ჟურნალი „ნემროდ“-ის სახელწოდებით, რომელიც თავის ამერიკელ მკითხველებს აცნობს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების მწერლებისა, ლიტერატორებისა და პოეტების თხზულებებს (რა თქმა უნდა, ინგლისურ ენაზე). გასული წლის ნო-

ემბრის ნომერი თითქმის მთლიანად დათმობილი აქვს ქართულ თანამედროვე მწერალ-პოეტებს და ჟურნალის ქვესათაურია: **ტულსა - თბილისი**. ჟურნალში დაბეჭდილია ვენერა ურუშაძის სტატიები „ვეფხისტყაოსანზე“, დარა გოლდშტეინის სტატიები: „რუსი მწერლები საქართველოში“ და „ქართული სამზარეულო“, ნოდარ დუმბაძის მოთხრობა „ძალი“ (რომელიც, სხვათა შორის, თარგმნილია „ამერიკის ხმის“ თანამშრომლის ბ. ლადო ბაბიშვილის მიერ), ჯული კრისტენსენის სტატია: „საქართველოს სინემა“, ლექსები: შოთა ნიშნიანიძის, მურმან ლეზანიძის, ჯანსუღ ჩარკვიანის და ლიანა და ლია სტურუბის, მოცემულია ქართული დამწერლობის ნიმუში, ზოგი გამოჩენილი დამდგმელ-რეჟისორის სურათები და სხვა. ჟურნალი, რომელიც 170-ამდე გვერდს შეიცავს, საუცხოო ქალაქში დაბეჭდილი და მდიდრულად გამოცემული.

NIMROD, Arts and Humanities; Council of Tulsa, 2210 S. Main, Oklahoma, 74114-1190.

ილია კუჭუხიძის მოგონებების წიგნი

1985 წელს, თვითგამოცემის წესით, ხელით საბეჭდ მანქანაზე, ბავარიის დედაქალაქში, ჩვენს თანამშრომელს ბ. ილია კუჭუხიძეს გამოუცია წიგნი, რომლისთვისაც უწოდებია: **სამაგიდო რვეულიდან მოგონებების წიგნი**. დიდი ფორმატის 425 გვერდზე ავტორს სიყვარულით აუკინძავს მისი მღვდვარე და საკმაოდ ხანგრძლივი ცხოვრების შესანიშნავი მოვლენებისა და თანამგზავრების შთაბეჭქდავი აკიდო. წიგნი დაწერილია ტეხურასავით მჩქეფარე სტილით და იკითხება საინტერესოდ. ილია კუჭუხიძეს ვიცნობდით, როგორც ნიჭიერ მწერალს, ესეისტს, პოეტსა და ჟურნალისტს, ამ წიგნით მან თავისი შემოქმედებითი პალიტრა გაამდიდრა მემორიალისტის წოდებითაც. რა თქმა უნდა, არის ზოგიერთი სუბიექტიური მსჯელობები, მაგრამ აქ არც კრიტიკის სურვილი გვაქვს და არც ადგილი, მომავალ 18 ივნისს ბ. ილიას 80 ზაფხული უსრულდება, მოდით, მივულოცოთ და ვუსურვოთ კიდევ ბევრი ასეთი სქელტანიანი წიგნებით გაემდიდრებოს ქართული კულტურა.

გუშაგი

კაგებეს მსხვერპლთა ქრონიკა

მერაბ კოსტავა მძიმედ ავადაა

სხვადასხვა არხებით მიღებული ცნობების მიხედვით, კანონიერებისა და თავისუფლების დაცვისათვის მკაცრად დასჯილ-წამებული მერაბ კოსტავა ტუბერკულოზით ყოფილა მძიმედ დაავადმყოფებული. შეუმოწმებელი ცნობებით: ერთნი ამბობენ, რომ ის განთავისუფლებულია პატიმრობიდან და მას ადგილობრივ მკურნალობენ; სხვების მიხედვით კი, ის სახლში, თბილისში იმყოფება და მკურნალობს.

თეიმურაზ ჩიხლაძის მკვლელობა

მიუნხენში გამომავალი ინგლისურენოვანი ჟურნალი **ABN COR-RESPONDENCE** თავის 1986 წლის მარტ-აპრილის ნომერში იტყობინება, რომ მღვდელი თეიმურაზ ჩიხლაძე, რომელსაც სიკვდილი ჰქონდა მისჯილი, დახვრეტილი იქნა 1985 წლის 29 ნოემბერს. ამრიგად მოძღვარ თეოდორეს მკვლელობა სხვადასხვა წყაროებიდან დასტურდება, მისი ცოდვა, ბატონ შევარდნაძის შემდეგ, კისრად აძევთ: მ. გორბაჩოვსა და ა. გრომიკოს.

გუდავას მკაცრად დასჯა

ფრანს-პრესის სააგენტოს ცნობის მიხედვით, თბილისში „კრიმინელური ხულიგნობის“ ბრალდებით, 1986 წლის 20 იანვარს გაასამართლეს და მიუსაჯეს ოთხი წლის მკაცრ რეჟიმის ბანაკში პატიმრობა ექიმ ელუარდ გუდავას. ე. გუდავა დაპატიმრეს გასულ წლის ნოემბერში იმის შედეგად, რომ მან ბალკონზე გამოფინა პლაკატი, რომელიც ბრალს სდებდა კაგებეს ოჯახის დევნაში. მისი ძმა თენგიზი დაპატიმრეს გასული წლის მაისში. („ლე მონდ“ 28.01.1986.)

ძმები გოლშტეინები

ცნობილმა ქართველმა „რეფუზნიკებმა“, ძმებმა ისაია და გრიგოლ გოლშტეინებმა, რომლებიც აქტიურად მოღვაწეობდენ თბილისის ადამიანის უფლებებისა და ჰელსინკის კომიტეტებში და, რომლებიც ხშირად ყოფილან კაგებეს ბრჭყალებში, როგორც იქნა ნებართვა მიიღეს დასტოვონ ს.ს.რ.კ. და ამჟამად უნდა იმყოფებოდენ ისრაელში.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

- .2 25 თებერვალი დეკანოზი ილია მელია
- .3 65 წლის ტყვეობაში მოწინავე
- .8 ისევ და ისევ დაძაბულობა პაპუნა ლუბაშვილი
- .9 პოლიტიკური ცვლილებები საფრანგეთში გულბათ გულბათიშვილი
- .16 ო მ ი ირაკლი ოთხმეხური
- .20 რუსულ-კომუნისტური შოვინიზმი გურამ გელოვანი
- .27 პატრიოტიზმი და კომპარტია გიორგი წერეთელი
- .37 რაც ჯელა ქართველმა უნდა იცოდეს დავით ვაშაძე
- .43 პოეზიის განყოფილება : დიდი ილიას იუბილესათვის ილიას 1937. გუშაგი ირაკლი ოთხმეხური
- გამარჯობა ძმაო შენი და სიყვარულის და სათნოების გრძნობისა კლდის წყარო გიორგი ტოგონიძე ნიკო და ჩონგური გივი შაორელი
- .49 ბავშვობის და ყრობის მოგონება დიმიტრი მახარაშვილი
- .57 გორბაჩოვის მოხსენება კომპარტიის 27-ე ყრილობაზე მიხეილ თარაშვილი
- .64 კომპარტიის 27-ე ყრილობა გიორგი ქართველი
- .68 სამგლოვიარო განყოფილება ქ. მერი შერვაშიძე-ერისთავისა მხატვარ ფელიქს ვარლამიშვილის გარდაცვალება ნიკოლა მამულაშვილი ხელოვანის გარდაცვალება გიორგი ნოზაძე კონსტანტინე ალშიბაიას შესანდობარო გუშაგი
- .74 სამგლოვიარო განცხადებები
- .75 გუშაგის ფონდი
- .76 ახალი წიგნები: გრ. რობაქიძის „ლამარა“ ებრაულად „ქართული და კავკასიური ეტიუდების კრებული.“ ილია კუჭუხიძის მოგონებების წიგნი გუშაგი
- .79 კაგებეს მსხვერპლთა ქრონიკა გუშაგი

33/13

GOUCHAGUI

PERIODIQUE EN LANGUE GEORGIENNE

Directeur : GEORGES TSERETELI

ADRESSE: 8, RUE DES MARCHAIS
75019 PARIS

EDITON HORS COMMERCE